UiO : Det samfunnsvitenskapelige fakultet

Resultater fra forskningsprosjektet

Foreldrepraksis i Norge

Sluttrapport

Forfattet av: Jessen, R. S., Viana, K. M. P., Flatebø, P., Severinsen, Y., Bekkhus, M., Bjørk, R. F. & Nygaard, E.

Utgiver:
PROMENTA forskningsenter
Psykologisk institutt
Universitetet i Oslo
September 2025

Tittel:
Foreldrepraksis i Norge: Sluttrapport

Forfattere:
Reidar Schei Jessen
Karine Maria Porpino Viana
Per Flatebø
Yvonne Severinsen
Mona Bekkhus
Rune Flaaten Bjørk
Egil Nygaard

Oppdragsgiver:
Barne- ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir)

Publikasjonstype:
Rapport

Tilgjengelig:
Rapporten kan lastes ned som pdf fra https://www.sv.uio.no/psi/forskning/prosjekter/foreldrepraksis-i-norge/publikasjoner/

Sitering:
Jessen, R. S., Viana, K. M. P., Flatebø, P., Severinsen, Y., Bekkhus, M., Bjørk, R. F. & Nygaard, E. (2025). Foreldrepraksis i Norge: Sluttrapport. Oslo: Universitetet i Oslo https://www.sv.uio.no/psi/forskning/prosjekter/foreldrepraksis-i-norge/publikasjoner/

Forsideillustrasjon:
Colourbox.com

FORORD

Denne rapporten presenterer forskningsresultater fra prosjektet «Foreldrepraksis i Norge». Forskningsprosjektet ble initiert av Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) i 2020. Bufdir ønsket kunnskap om hva foreldre legger vekt på i oppdragelsen, fordi barn er prisgitt den omsorgen de får fra sin nærmeste familie. Dessuten er foreldrerollen i stadig utvikling. Basert på en behovsbeskrivelse fra Bufdir og en prosjektbeskrivelse fra Psykologisk institutt ble det signert kontrakt for finansiering fra Bufdir i februar 2021. Formålet med prosjektet er å få kunnskap om de ulike faktorene som er relatert til foreldrenes praksis i Norge og slik bidra til Bufdirs overordnede mål om å fremme barns velvære og psykiske helse.

Prosjektet bruker en kombinasjon av kvantitativ og kvalitativ metode som baserer seg delvis på en spørreundersøkelse beskrevet i prosjektets Delrapport 1, og delvis på intervjuer med foreldre og samspillsobservasjoner mellom foreldre og barn. I tillegg trekker studien veksler på kunnskap om hvilke faktorer som påvirker hvordan foreldre i Norge praktiserer sitt foreldreskap. Vi håper bedre kunnskap om den komplekse dynamikken i foreldres emosjonelle tilnærming og praksis vil bidra til bedre veiledning og støtte til foreldre i deres viktige rolle i barns utvikling. Forskningsprosjektet representerer en integrert tilnærming til forståelsen av foreldrepraksis, og kan legge grunnlaget for fremtidige initiativer for å støtte familier i Norge.

Forskningsgruppen består av flere forskere som har bidratt til datagrunnlaget og innholdet i denne rapporten. I tillegg har det vært gjennomført flere hoved- og masteroppgaver basert på datagrunnlaget. Rapporten er utarbeidet med bidrag fra prosjektgruppen.

I skrivende stund består prosjektgruppen av:

Professor Egil Nygaard, Promenta Forskningssenter, Psykologisk Institutt, UiO.
Professor Mona Bekkhus, Promenta Forskningssenter, Psykologisk Institutt, UiO.
Professor Eivind Ystrøm, Promenta Forskningssenter, Psykologisk Institutt, UiO.
Førsteamanuensis Karine Porpino Viana, Institutt for Sosialfag, Oslo Metropolitan Universitet
Førsteamanuensis Stella Tsotsi, Oslo Metropolitan Universitet
PhD stipendiat og klinisk psykologspesialist Yvonne Severinsen, Promenta Forskningssenter, Psykologisk Institutt, UiO.
PhD og klinisk psykologspesialist Rune Flaaten Bjørk, Psykologisk Institutt, UiO.
PhD og forsker Reidar Schei Jessen, Promenta Forskningssenter, Psykologisk Institutt, UiO.
Psykolog Per Flatebø, Psykologisk Institutt, UiO
Førsteamanuensis Evalill Bølstad, Psykologisk Institutt, UiO var med i prosjektgruppen fram til sin død i juni 2024.
Master i psykologi, Nadine Brehmer, Psykologisk institutt, UiO.

Vi vil takke Bufdir for muligheten til å videreutvikle et fagmiljø om foreldrepraksis. De betydelige forskjellene i rammebetingelser for foreldre mellom Skandinavia og andre land gjør det nødvendig å utvikle nasjonal kompetanse. Vi håper kunnskapen fra prosjektet bidrar til at Bufdir kan utføre sin rolle på foreldreområdet på en god måte. Vi vil særlig takke alle informantene som har bidratt i studien. Vi vil også takke master- og hovedoppgavekandidatene på prosjektet for det betydelige forskningsarbeidet de har nedlagt i sine oppgaver. Vi vil også takke studentene som har bidratt til rekruttering av deltakere og datainnsamling.

INNHOLDSFORTEGNELSE

SAMMENDRAG 8
FORKORTELSER OG DEFINISJONER 10
1 INNLEDNING 12
1.1 Forskning på foreldrestil 12
1.2 Foreldrerollens rammebetingelser i Norge 13
1.3 Hva er følelser og følelsesregulering? 13
1.4 Emosjonssosialisering som rammeverk for å studere foreldrepraksis 14
1.5 Overordnede problemstillinger 15
1.6 Funn fra delrapport 1 16
1.7 Problemstillinger i denne sluttrapporten 17
2 METODE 19
2.1 Blandet metode som forskningsstrategi 19
2.3 Utvalg og fremgangsmåte 20
2.3.1 Fokusgruppe 20
2.2 Måleinstrumenter 20
2.3.2 Individuelle intervju om sosioøkonomisk status 22
2.3.3 Videoobservasjon 23
2.4 Analyse 24
2.5 Etikk 24
3 RESULTATER 26
3.1 Problemstilling 1: Hva kjennetegner foreldres egen forståelse av dagens foreldrerolle, og hva forsøker de å oppnå med sitt foreldreskap i norsk kontekst? 26
3.1.1 Barn må tas på alvor 26
3.1.2 Barn må forberedes på et stadig mer komplekst samfunn 28

3.1.3 En foreldrerolle i skvis mellom ulike ideal 29
3.2 Problemstilling 2: Hvordan forholder foreldre seg til sine barns følelser og hvordan implementerer de kunnskap om barn i norske hverdagsliv? 30
3.2.1 Emosjonssosialisering i hverdagen 30
3.2.2 Grensesetting i en barnesentrert tid 32
3.2.3 Tid som begrenset ressurs i det intensive foreldreskapet og mulig kilde til foreldrestress 36
3.3 Problemstilling 3: Hva slags variasjon i foreldrepraksis finnes i familier i norsk kontekst? 38
3.3.1 Kjønn og foreldrestil 38
3.3.2 Flerkulturelle familier 41
3.3.3 Sosioøkonomisk status 43
3.3.4 Arvbarhet 45
4 DISKUSJON 47
4.1 Forståelsesfull grensesetting tilpasset ulike kontekster 47
4.2 Foreldrestress, intensivering av foreldreskapet og sosioøkonomi 49
4.3 Et kjønnsperspektiv på norske foreldre og emosjonssosialisering 52
4.4 Betydningen av arvbarhet i utøvelsen av foreldreskapet 53
4.5 Styrker og svakheter 54
5 KONKLUSJON OG FORSLAG TIL POLICY 56
6 REFERANSER 58
7 VEDLEGG 65
Vedlegg 1: Dimensjoner ved emosjonssosialiserende foreldrepraksis 65
Vedlegg 2: Intervjuguide fokusgruppe 66
Vedlegg 3: Intervjuguide fokusgruppe – selvmedfølelse 70
Vedlegg 4: Intervjuguide, individuelle intervju, sosioøkonomisk status 73
Vedlegg 5: Intervjuguide digitalt oppfølgingsintervju 77
Vedlegg 6: Oversikt over hovedtema og undertema fra kvalitative data 78
Hovedtema 1: Foreldreskapets betingelser 78
Hovedtema 2: Foreldreskapets oppgaver 79
Hovedtema 3: Håndtering av følelser i hverdagen 80

Hovedtema 4: Fortolkning av følelser i hverdagen 81

Hovedtema 5: Grensesetting i en barnesentrert tid 82

Vedlegg 7: Tabeller med analyser av sammenheng mellom foreldrestress og foreldrestiler/praksis og utfall hos barna, hensyntatt bakgrunnsvariabler 83

Vedlegg 8: Tabeller med analyser av sammenheng mellom sosioøkonomiske variabler, foreldrestiler/praksis og utfall hos barna, hensyntatt bakgrunnsvariabler 86

SAMMENDRAG

På oppdrag fra Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) har vi gjennomført en studie som fremhever tre hovedområder innen foreldreskap: hvordan foreldre forholder seg til sine barns følelser, variasjoner i foreldrepraksis i Norge, og kontekstuelle forhold som preger dette. Hovedformålet med studien er å gi innsikt i hvordan foreldre i Norge navigerer foreldreskapet sitt i et samfunn i endring. Vi benyttet en kombinasjon av kvantitative og kvalitative data for å utforske foreldrestiler og følelsesorientert foreldrepraksis i Norge. Datamaterialet består av en spørreundersøkelse blant 5048 foreldre, syv fokusgrupper med til sammen 24 foreldre, 15 videoobservasjoner av samspillet mellom foreldre og barn og 10 individuelle semistrukturerte intervju med foreldre med lav sosioøkonomisk status.

Det første hovedfunnet er at norske foreldre i det store og hele benytter foreldrestiler preget av støtte og varme fremfor kaos og tvang. Selv om det er variasjoner, for eksempel mellom fedre og mødre, går dette funnet på tvers av demografiske forhold som kjønn, kultur og sosioøkonomisk status. Foreldre beskriver hvordan de balanserer validering av følelser og grensesetting i en nordisk kontekts kjennetegnet av en barnesentrert oppdragelse.

Det andre hovedfunnet er relatert til betydningen av foreldrestress. Foreldrestress henger sterkt sammen med foreldrestiler som innebærer avvisning, kaos og tvang og til barnets livskvalitet og negative atferd. Disse sammenhengene gjelder uavhengig av foreldrenes kjønn, kulturelle bakgrunn og sosioøkonomiske forhold. Imidlertid indikerer de kvalitative resultatene at kildene til foreldrestress kan variere avhengig av foreldrenes inntekt, utdanning og arbeidssituasjon. Mangel på tid og vansker med å kombinere intensivt foreldreskap og fulltidsarbeid ser ut til å være en utfordring. Foreldre med lav sosioøkonomisk status rapporterer bekymring for at dårlig økonomi hindrer deres barn i å delta på lik linje med andre jevnaldrende som årsaker til foreldrestress. Felles for foreldre på tvers av inntekt, utdanning og arbeidssituasjon er imidlertid en bekymring for ikke å tilby rammer for positiv utvikling for sine barn.

På bakgrunn av funnene foreslår vi derfor tiltak som gir foreldre bedre tid med barn på ettermiddag og kveldstid, for eksempel at fritidsaktiviteter flyttes tidligere på dagen når barn ofte er på skolefritidsordning. Det bør også utredes for muligheter som gjør det enklere å ta mer del i barneomsorg i intensive deler av livet uten at dette går ut over arbeidsmuligheter på lang sikt. I tillegg foreslår vi å styrke de økonomiske støtteordninger for barnefamilier.

SUMMARY

On behalf of the Norwegian Directorate for Children, Youth, and Family Affairs (Bufdir), we have conducted a study that highlights three key areas of parenting: how parents relate to their children's emotions, variations in parenting practices in Norway, and contextual factors that influence these. The main purpose of the study is to provide insight into how parents in Norway navigate their parenting in a changing society. We used a combination of quantitative and qualitative data to explore parenting styles and emotion-oriented parenting practices in Norway. The data consists of a survey of 5,048 parents, seven focus groups with a total of 24 parents, 15 video-recorded parent-child interactions and 10 individual, semi-structured interviews with parents of low socioeconomic status.

The first main finding is that Norwegian parents, overall, use parenting styles that involve support and warmth rather than chaos and control. Although there are variations, for example between fathers and mothers, this finding transcends demographic factors such as gender, culture, and socioeconomic status. Furthermore, parents describe how they balance validating emotions with setting boundaries in a Nordic context characterized by a child-centered upbringing.

The second main finding relates to the significance of parenting stress. Parenting stress is significantly related to parenting styles that involve rejection, chaos, and control, as well as to the child's quality of life and negative behaviors. These relationships are independent of the parents' gender, cultural background, and socioeconomic status. However, the qualitative results indicate that the sources of parenting stress may vary depending on parents' income, education, and employment situation. A lack of time and challenges associated with combining an intensive parenting with full-time work seem to be a challenge. Parents with low socioeconomic status report concerns that poor finances hinder their children from participating equally with their peers, which contributes to parenting stress. Common to parents across income, education, and work situations, however, is a concern about not providing frameworks for positive development for their children.

Based on the findings, we recommend measures that allow more time with children in the afternoons and evenings, such as moving extracurricular activities earlier in the day when children are often in after-school care. There should also be an investigation into options that facilitate a more active role in child-rearing during care-intensive periods without compromising long-term employment opportunities. Additionally, we propose expanding targeted financial support schemes for families with children.

FORKORTELSER OG DEFINISJONER

CCNES..... Coping with Children's Negative Emotions Scale (Fabes m.fl., 1990, 2002), et spørreskjema om emosjonssosialiserende foreldrepraksis

CPS..... Conflict and Problem-Solving Strategy Scale (Helland m.fl., 2023; Kerig, 1996), et spørreskjema om hvilke konflikt- og problemløsnings strategier foreldrene bruker for å løse uenigheter seg imellom

Emosjonssosialisering..... En prosess som påvirker hvordan barn opplever, regulerer, uttrykker og forstår følelser

Eta squared..... Et statistisk mål på hvor stor andel (%) av variasjonen i en avhengig variabel er relatert til variasjon i en eller flere uavhengige variabler. Eta squared er lik r^2 når det er kun en uavhengig variabel.

Foreldrestil.....Omhandler foreldrenes adferdsmønstre og holdninger overfor egne barn de har en foreldrerolle til.

Foreldrepraksis..... Refererer til spesifikke handlinger eller væremåter overfor barnet

ISEF..... Ikke-støttende emosjonssosialiserende foreldrepraksis

KIDSCREEEN-10..... Et spørreskjema om barnets livskvalitet (The KIDSCREEEN group Europe, 2006)

Blandet metode..... Referer til en kombinasjon av kvalitative og kvantitativ metode (mixed method på engelsk)

Mor, Far og Foreldre.....Mor og Far er foreldrene som deltar i studien

PASCQ.....Parents as Social Context Questionnaire (Skinner m.fl., 2005), et spørreskjema om seks ulike dimensjoner av foreldrestiler

PSS.....Parental stress scale (Berry & Jones, 1995), et spørreskjema om foreldrestress

RAS-1..... Relationship Assessment Scale (Fülöp m.fl., 2022; Hendrick, 1988), et spørreskjema om foreldrenes tilfredshet med forholdet til sin ektefelle eller partner

RS-DBD.....Parent rating scale for Distruptive Behavior (Silva m.fl., 2005), et spørreskjema om barnets atferdsproblemer rapportert av foreldrene

SEF.....Støttende emosjonssosialiserende foreldrepraksis

Univariat variansanalyse.....Analysemetoder som undersøker hvordan variasjon i en avhengig variabel kan forklares med variasjon i en eller flere uavhengige variable

1 INNLEDNING

En vesentlig del av barns oppvekst handler om å utvikle sosiale ferdigheter, slik at de kan samhandle med andre mennesker og innta ulike roller og funksjoner i samfunnet (Denham, 2019). Emosjonell kompetanse, altså evnen til å forstå egne og andres følelser og uttrykke følelser på en situasjonstilpasset måte, regnes som en grunnstein i den sosioemosjonelle utviklingen til barn og unge (Eisenberg m.fl., 1998). Dette er særlig viktig fordi det hjelper barn å manøvrere i det sosiale landskapet. Evnen til å regulere og uttrykke egne følelser på sosialt aksepterte måter er for eksempel avgjørende for å kunne danne vennskap eller konsentrere seg om skolearbeid (Denham, 2019). Selv om følelser til dels handler om medfødte reaksjoner som for eksempel frykt, sinne og glede, så blir følelser kommunisert og uttrykt på ulike måter i forskjellige samfunn (Cole m.fl., 2002). I tillegg tjener følelsene ulike funksjoner i samspill med andre mennesker, og de er slik innvevd i det sosiale liv (Gross, 2013). Hva emosjonell kompetanse innebærer i praksis og hvordan dette utvikles vil derfor variere i ulike samfunn (Valsiner, 2000). Foreldre spiller en avgjørende rolle i å hjelpe barn til å forstå sine følelser og uttrykke disse på en adekvat måte (Eisenberg m.fl.., 1998). Vi skal i det følgende kort redegjøre for forskning på foreldrestil, og dernest ta for oss foreldrerollens rammebetingelser i Norge.

1.1 Forskning på foreldrestil

Det har vært stor interesse innen samfunnsforskning og psykologi angående sammenhengen mellom foreldres ulike måter å forvalte sitt omsorgsansvar på, og barns psykososiale fungering senere i livet. Et flertall av studiene som har undersøkt foreldrepraksis tar utgangspunkt i Diana Baumrinds (1966) klassiske foreldrestilmodell. Baumrind (1966) avledet tre foreldrestiler; autoritær, autorativ og ettergivende. Senere har man kategorisert foreldrestilene langs to dimensjoner: varme-kulde og kontroll-kaos, og lagt til en fjerde foreldrestil, nemlig den forsømmende foreldrestilen (Maccoby & Martin, 1983). Den autoritære foreldrestilen er kjennetegnet av høy struktur og lite varme, mens den autorative preges av høy grad av varme og struktur. Den ettergivende foreldrestilen er høy på varme, men lav på struktur (Baumrind, 1966). Skinner og kollegaer (2005) utvidet senere Baumrinds foreldrepraksismodell med en tredje dimensjon: autonomi-støtte, som omhandler hvorvidt foreldre oppmuntrer sine barn til å utforske ulike muligheter og støtter dem i å finne ut av løsninger på egen hånd, eller om de har en tendens til å overkjøre (Skinner m.fl., 2005). Felles for de ulike foreldrestilene er imidlertid at de er dimensjonelle, noe som innebærer at foreldre i ulik grad kan skåre høyt eller lavt på de forskjellige dimensjonene.

I en systematisk kunnskapsoversikt konkluderte Folkehelseinstituttet nylig med at autorative foreldre hadde mer tilfredse barn, mens foreldrepraksiser som ble beskrevet som autoritære eller forsømmende hadde negativt utfall hos barn (Blaasvær & Ames, 2019). Den samme oversiktsstudien konkluderer imidlertid med at mye forskning på foreldrepraksis er korrelasjonsstudier, altså at man ser på sammenhengen mellom foreldrestil og ulike utfall hos barn. Dette innebærer at man ikke kan konkludere hvorvidt positive utfall hos barn skyldes visse foreldrepraksiser, eller om dynamikken

mellom foreldre og barn for eksempel skyldes andre underliggende forhold (for eksempel genetikk). I tillegg utspiller dynamikken mellom foreldre og barn seg ikke i et sosialt og kulturelt vakuum, noe som betyr at foreldrepraksis bør forstås i forhold til en spesifikk sosial kontekst.

1.2 Foreldrerollens rammebetingelser i Norge

Oppdragelse er en privat affære, i betydningen at foreldre har en rett til å oppdra sine barn i henhold til sine verdier, normer og kulturelle preferanser (Smette & Rosten, 2019). Samtidig er foreldrenes forpliktelse til å ha ansvar for omsorgen for sine barn nedfelt både i nasjonal lovgivning og menneskerettigheter (Sandberg, 2015). I Norge finner dessuten foreldreskapet sted innenfor rammene av en nordisk velferdsstat. Dette innebærer universell tilgang til helse- og velferdstjenester, inkludert barnetrygd, regelmessige helsekontroller og tilgang til permisjonsordninger som gir foreldre muligheten til å være hjemme med sine barn det første året av deres levetid (Kjølsrød, 2022). Siden 1970-tallet har det dessuten vært et politisk mål å legge til rette for at begge foreldre kan kombinere omsorg for barn med deltakelse i arbeidslivet. Dette innebærer blant annet tilgang til kommunal barnehage og gode og fleksible velferdsordninger i arbeidslivet, inkludert mulighet for å jobbe redusert når man har barn under 12 år og lønnet permisjon ved sykt barn. Det politisk uttalte idealet om et familievennlig arbeidsliv henger sammen med et ønske om at norske mødre deltar i tilnærmet lik grad i arbeidslivet som norske menn (Petersen m.fl., 2022).

I etterkrigstidens Norge dreide veiledning til foreldre seg for det meste om riktig ernæring og forebygging av sykdom. I takt med økt kunnskap om barns utvikling har råd og veiledning i større grad dreid seg om å fremme relasjonen mellom foreldre og barn (Bråten & Sønsterudbråten, 2016). De siste tiårene har foreldreveiledning som universelt tiltak blitt mer utbredt (Lee, 2023). Dette gjelder både fra politisk hold, men også gjennom fremveksten av eksperter på barns utvikling som bidrar med råd i massemedia (Lee, 2023). Et viktig kjennetegn de siste tiårene er at foreldrerollen i økende grad utøves i en profesjonalisert kontekst; det stilles større krav til ansatte i barnehager, skoler og andre institusjoner som tar vare på barn. Disse forventningene om profesjonalisert kunnskap, basert på pedagogikk og psykologi, adopteres gjerne også av foreldrene (Bråten & Sønsterudbråten, 2016). I tillegg til fokus på betydningen av barns rettigheter er idealet for god oppdragelse innen den nordiske modellen likhet og inkludering (Hellevik & Hellevik, 2022).

Herunder ligger det en forventning om at foreldre tar til seg råd om god barneoppdragelse, som de deretter omsetter i praksis i hverdagslivet. Dette kan komme fra eksperter som i varierende grad hevder å bygge sine råd på kunnskap, og fra andre foreldres erfaringer (Lee, 2023). Slike velmente råd (blant annet om støttende foreldrestil) kan imidlertid føre til at foreldre opplever at de må tilpasse sin personlighet og støtte seg på faglige skript på bekostning av spontant samspill (Reece, 2013). I tillegg blir foreldre møtt med til dels motstridende råd og beskrivelser i media med stort fokus på følelsesuttrykk og regulering (Lee, 2023).

1.3 Hva er følelser og følelsesregulering?

Ett spørsmål som ofte dukker opp i media handler om hvordan foreldre bør håndtere barns følelser (Bøyum & Stige, 2019). I faglig sammenheng forstår vi følelser som et bredt spekter av affektive reaksjoner, fra kortvarige og avgrensede emosjoner utløst av konkrete ytre stimuli, for eksempel frykt og sinne, til mer langvarige og diffuse sinnsstemninger som humør (Gross, 1998). Videre har følelser en funksjon. Følelser kan for eksempel være en kilde til kunnskap om egne behov, noe som igjen gjør det lettere å fatte beslutninger og oppnå mål både på kort og lang sikt (Raeymaecker & Dahr, 2022). I tillegg er følelser viktige når vi samhandler med

andre, fordi de er en kilde til kunnskap om andre menneskers intensjoner (Gross, 1998). Følelser har en sterk *biologisk komponent* i kraft av fysiologiske reaksjoner som for eksempel økt puls, svette og blodtrykksfall. De fysiologiske responsene bidrar til vår fortolkning av egne og andres reaksjoner, konkrete situasjoner og atferd (Tomkins, 1995). Fortolkningen beskrives gjerne som følelsens *kognitive komponent,* representert i et komplekst mentalt bilde hos den enkelte (Carlson, 1995). Til sist har følelser også en *atferdsmessig* komponent, som omhandler atferden følelsen leder til (Tomkins, 1995). For eksempel kan man få lyst til å løpe når man kjenner på frykt.

Det er vanlig å anta at disse komponentene organiseres i form av indre skjema om seg selv og omverden (Dunsmore & Halberstad, 1997). Disse indre skjemaene spiller en viktig rolle i vår opplevelse og fortolkning av oss selv og andre i hverdagen. På denne måten er følelser en viktig komponent i vår pågående opplevelse av oss selv og andre samt om de sosiale interaksjonene og relasjonene vi utvikler i løpet av livet (Tomkins, 1995). Siden følelser tolkes når de oppleves, er det ikke gitt for den enkelte hvorfor man opplever følelsen nøyaktig slik eller hva man kan gjøre med den (Gross, 1998). Noen ganger kan følelser utløses av konkrete ytre hendelser, mens de andre ganger kobles til emosjonelt ladede minner og tidligere erfaringer (Dunsmore & Halberstadt, 1997). Over tid utvikler barn og unge stadig mer komplekse mønstre for hvordan de fortolker, uttrykker og håndterer følelser på, inkludert konkret atferd (for eksempel selvskading eller å snakke med en venn), som de bruker for å regulere opplevelsen av følelsene sine (Dunsmore & Halberstadt, 1997).

1.4 Emosjonssosialisering som rammeverk for å studere foreldrepraksis

Kunnskap om følelser er altså viktig for å ta del i sosiale fellesskap, de er avgjørende for å kunne oppleve meningsfulle samspill med andre mennesker, og gir en beskyttelse mot senere psykiske vansker (Nes & Ørstavik, 2022). Forståelse og regulering av egne følelser har derfor stor betydning for senere psykisk helse og livskvalitet. Betydningen av emosjonsregulering har de senere årene fått mye oppmerksomhet, både i forhold til foreldres egen emosjonsregulering, samt barns emosjonsregulering hjemme og på skolen (Bardack & Widen, 2019). Emosjonssosialisering handler om foreldrenes rolle i å sosialisere barn inn i en verden av følelser, altså hvordan barn i samspill med foreldrene lærer å forstå og uttrykke sine egne følelser, samtidig som de lærer seg å tolke andres følelser, intensjoner og sinnstilstander (Loughheed m.fl., 2020). Eldre barn lærer om følelser i flere ulike sammenhenger, både av jevnaldrende, lærere på skolen og andre voksne. Samtidig er det foreldre som de nærmeste omsorgspersonene som øver den største innflytelsen på denne prosessen gjennom sin emosjonssosialiserende atferd, særlig i de tidlige barneårene (Bardack & Obradović, 2017).

Ifølge emosjonssosialiseringsteorien lærer barn om egne og andres følelser gjennom tre prosesser (Eisenberg m.fl., 1998). For det *første* lærer barn om følelser ved hjelp av foreldrenes måte å uttrykke egne følelser på, altså gjennom modellæring. For det *andre* utvikler barn en evne til å forstå, kommunisere og regulere egne følelser gjennom samtale om følelser, for eksempel rundt middagsbordet, der egne og andres følelsesmessige reaksjoner og atferd diskuteres. En viktig del av denne prosessen er foreldres oppfatninger om følelser, for eksempel hvorvidt de mener at følelser kan reguleres, eller om noen positive (for eksempel stolthet) og negative følelser (for eksempel sinne) ikke er akseptable (Ford & Gross, 2019). For det *tredje* lærer barn om følelser gjennom måten foreldrene reagerer på egne eller barnets følelser. Hvis barns sinne for eksempel blir møtt med irritasjon, lærer kanskje barnet at sinne er uakseptabelt, uten å få hjelp til å regulere eget sinne. Ifølge emosjonssosialiseringsteorien øver foreldre på denne måten innflytelse over barns sosioemosjonelle utvikling (Eisenberg m.fl., 1998).

Dette kan skje direkte ved at foreldrene eksplisitt instruerer barna i hvordan de kan håndtere ulike situasjoner, eller indirekte, gjennom foreldrenes spontane reaksjoner i møte med egne eller barnets følelser. Slik utvikler barna over tid skjema for sosialt akseptable måter å utrykke, forstå og regulere følelser på (Dunsmore & Halberstadt, 1997). Disse komplekse skjemaene, bestående av tanker og følelser om emosjoner, blir også gjerne omtalt som meta-emosjoner (Gottman m.fl., 1996). I følge meta-emosjonsteorien til John Gottman og medarbeidere (1996) utvikler barn kognitive og emosjonelle skjema gjennom samspill med foreldre, lærere og jevnaldrende, som inneholder informasjon om hvilke følelser og følelsesuttrykk som er akseptable og uakseptable. Over tid bidrar disse gjentatte prosessene til å utvikle barns emosjonelle kompetanse og sosioemosjonelle ferdigheter (Eisenberg m.fl., 1998; Pons & Harris, 2019). Evnen til emosjonsregulering er her særlig relevant, da den antas å påvirke senere livskvalitet og psykisk helse, nettopp fordi regulering innebærer evnen til å bruke følelser på en adaptiv måte i møte med andre mennesker og skiftende situasjoner, slik at man kan ta del i et sosialt liv (Eisenberg m.fl., 1998; Cui m.fl., 2018).

Sammenhengen mellom foreldres væremåte og barns senere psykiske helse og emosjonelle ferdigheter er imidlertid interaksjonell. Dette innebærer at barna bringer med seg et temperament, en væremåte og en innflytelse fra andre sosiale arenaer som samspiller med og påvirker foreldrenes praksis (Maccoby, 1984). Transaksjonelle teorier vektlegger betydningen av individuelle og kontekstuelle karakteristikker som gjensidig påvirker hverandre over tid, altså at et individ bringer med seg visse kvaliteter som både påvirker omgivelsene og formes av viktige personer i oppvekstmiljøet (Sameroff, 2010). Innenfor emosjonssosialiseringsteorien snakker man om en interaksjon som pågår over tid og som utvikler stadig flere lag (Lougheed m.fl., 2020). Etter hvert vil denne interaksjonen føre til at foreldre utvikler forventninger til hvordan deres barn vil oppføre seg, noe som vil kunne forsterke et allerede etablert samspill (Lougheed m.fl., 2020). Videre er det en tendens til at familier utvikler et mønster i sitt samspill som over tid kan forsterkes. Etter hvert som barn blir eldre og utvikler nye egenskaper vil dette imidlertid påvirke samspillet, og relasjonen til foreldrene vil derfor endre seg over tid (Sameroff, 2010). Den analytiske utfordringen som forsker er derfor å studere emosjonssosialiserende prosesser, vel vitende om at man undersøker en dynamisk utvikling som har pågått i lang tid.

Selv om emosjonssosialisering har vist seg å ha betydning for barns livskvalitet og psykiske helse, er det utfordrende å identifisere spesifikke faktorer hos barnet, foreldrene eller i miljøet rundt familien, som gjør at emosjonssosialisering påvirker utfallet for akkurat det spesifikke barnet (Lougheed m.fl., 2020). Individuelle forskjeller knyttet til for eksempel barnets og foreldrenes medfødte temperament og andre arvede forhold påvirker hvordan foreldre forholder seg til sine barns tanker og følelser. I tillegg blir foreldreskapet påvirket av sosioøkonomiske forhold, kjønns- og kulturforskjeller og psykiske vansker, noe som igjen skaper ulike samspillsmønstre i hverdagen (Eisenberg, 2020). Det er derfor viktig at forskning på emosjonssosialisering suppleres med utførlig kunnskap om kontekst, altså gode beskrivelser av de ulike situasjonene som dette samspillet finner sted i og hvilken funksjon det har (Aldao, 2013).

1.5 Overordnede problemstillinger

Formålet med prosjektet var å skape et bedre kunnskapsgrunnlag for forståelse av hvordan foreldre møter sine barns følelser, om forskjeller mellom mor og far sin foreldrepraksis, og hva som bidrar til slik praksis. Etter avtale med Bufdir har prosjektet undersøkt tre hovedproblemstillinger:

1. **Emosjonssosialisering:** Hvordan praktiserer foreldrene sitt foreldreskap, med fokus på emosjonssosialiserende foreldrepraksis,

og hvilke faktorer er relatert til foreldrenes emosjonssosialisering? Prosjektets kvantitative del, presentert i delrapport 1 (Nygaard m.fl., 2024) og i denne sluttrapporten, har blant annet undersøkt hvilke sosiodemografiske, familiære og andre miljøfaktorer som er relatert til foreldres emosjonssosialisering. Den kvalitative delen av prosjektet har gått mer i dybden på foreldres egen forståelse av temaer relatert til hvordan de som foreldre møter barnas følelser.

2. **Ulikheter i foreldrestiler:** Hvor forskjellig er foreldrestiler innad i familier, hvordan påvirker forskjeller i foreldrestil på foreldre, og hvordan samvirker ulikhetene i foreldrestil med barns emosjonsregulering? Kvantitative resultater presentert i delrapport 1 (Nygaard m.fl.,2024) har blant annet undersøkt om det er forskjeller mellom mors og fars foreldrestil og om slike forskjeller er relatert til barnas emosjonsregulering. Den kvalitative delen har utforsket hvordan foreldre opplever, håndterer og kommuniserer om ulikheter i foreldrestil.

3. **Kulturelle rammebetingelser:** Hvordan innvirker kulturelle rammer på foreldrestil, med hovedfokus på emosjonssosialisering? Det er undersøkt kvantitativt om foreldres fødeland er relatert til ulikheter i foreldrestil og om slike forskjeller er påvirket av sosioøkonomiske forhold. Den kvalitative delen har utforsket foreldres tanker om hvordan deres foreldreskap er påvirket av kulturelle rammebetingelser.

Problemstillingene besvares delvis i delrapport 1 (Nygaard m.fl., 2024) og delvis i denne sluttrapporten.

1.6 Funn fra delrapport 1

I den første delrapporten basert på dette prosjektet analyserte vi svar på en spørreundersøkelse fra 5048 foreldre om hvilke foreldrestiler og emosjonssosialiserende praksiser norske foreldre benytter seg av (Nygaard m.fl., 2024). Funnene avdekket at foreldre generelt benytter foreldrestiler som innebærer varme, struktur og ivaretakelse av barnas autonomi fremfor foreldrestiler med avvisning, manglende kontroll og tvang. Foreldrene rapporterte også mer støttende enn ikke-støttende emosjonssosialiserende foreldrepraksis. Vi observerte kjønnsforskjeller; mødre rapporterte mer varme, autonomi og støtte, mens fedrene rapporterte mer ikke-støttende foreldrepraksis. Vi fant også overlapp mellom foreldrenes stil innad i familien, hvor mellom 1% og 14% (r = ,08 til ,37) av foreldrestil var lik innad i familien. Det var altså hovedsakelig andre forhold enn å være lik partners foreldrestil som avgjorde hvordan foreldrene utøvde foreldreskapet sitt (86% til 99% av variasjonen). Vi undersøkte også sammenhenger mellom foreldreskapet, karakteristikker ved foreldrene og barnas psykiske helse og livskvalitet.
Et generelt funn dokumentert i delrapport 1 var at foreldrestiler som inkluderte varme, struktur og ivaretakelse av barnas autonomi var assosiert med høyere livskvalitet hos barna, mens mangel på kontroll, avvisning og tvang var assosiert med lavere livskvalitet og mer problematferd hos barna. Vi fant imidlertid ingen betydelige sammenhenger mellom emosjonssosialiserende foreldrepraksis og barns livskvalitet eller problematferd. Nedstemthet og engstelighet hos foreldrene var relatert til mindre kontroll og mer avvisning og tvang, men det var ingen vesentlig sammenheng mellom slike psykiske helseproblemer hos foreldrene og deres emosjonssosialiserende foreldrepraksis.

I den første delrapporten fant vi imidlertid en betydelig sammenheng mellom høyt foreldrestress og foreldrestiler med mye avvisning, kaos og manglende ivaretakelse av barnas autonomi. Dette var den kraftigste sammenhengen mellom foreldrestiler og andre faktorer vi avdekket i studien. Økt foreldrestress hos foreldre var også relatert til foreldrestiler med litt mindre varme, struktur og autonomi og til mindre støttende og mer ikke-støttende emosjonssosialiserende foreldrepraksis.

Videre fant vi sammenhenger mellom sosioøkonomisk status og foreldrestiler/-praksis som pekte i ulike retninger, avhengig av hvilket mål vi brukte på sosioøkonomisk status. Det så ut til at foreldre som var utenfor arbeidslivet eller hadde lavest inntekt, rapporterte mest støttende emosjonssosialiserende foreldrepraksis, mens foreldre med fulltids jobb, høyest inntekt eller minst utdannelse, rapporterte mest ikke-støttende emosjonssosialiserende foreldrepraksis. Sosioøkonomiske forhold så imidlertid ikke ut til å henge tydelig sammen med avvisning, manglende kontroll eller tvang. Det var derimot en tendens til at de med lavest inntekt eller uten fulltidsarbeid rapporterte mer varme og autonomi enn de med høy inntekt eller med fulltidsarbeid. Motsatt rapporterte foreldre med høyest utdannelse om varmere foreldrestil enn foreldre med kortere utdannelse.

Oppsummert kan vi si at de kvantitative resultatene spriker i ulike retninger. Det er viktig å merke seg at disse sammenhengene var bivariate sammenhenger, altså analyser av sammenhengen mellom to faktorer, og hvor det ikke ble kontrollert for kjønnsforskjeller. Da det er kjønnsforskjeller både i rapportert foreldrestil og sosioøkonomiske forhold som inntekt og utdannelse, kan deler av funnene fra delrapport 1 om sosioøkonomisk status være relatert til kjønnsforskjeller. Man må også være bevisst på at studien ikke kan vise om funnene er årsakssammenhenger eller om sammenhengene er på grunn av andre forhold. Det er derfor grunn til å undersøke disse sammenhengene videre, blant annet ved hjelp av mer detaljerte kvantitative analyser og kvalitative metoder.

1.7 Problemstillinger i denne sluttrapporten

I denne sluttrapporten fokuseres det på den kvalitative delen av studien som innebar intervjuer og videoobservasjoner. I tillegg utdyper sluttrapporten noen av problemstillingene fra delrapport 1 med nye eller mer detaljerte kvantitative analyser. I den kvalitative delen av prosjektet går vi i dybden på foreldres emosjonssosialiserende praksis i møte med sine barn i norsk kontekst. Ved hjelp av kvalitative intervjuer og observasjoner av samspill mellom foreldre og barn utforsker vi hvordan foreldrene møter barnas følelser, hvilke tanker og følelser de gjør seg om foreldrerollen og hvordan de praktiserer sitt foreldreskap. Hensikten med dette er å drøfte og utforske funnene i forhold til foreldrenes egen oppfatning av deres foreldrepraksis, heller enn å teste hypoteser eller klargjøre hvilke faktorer som påvirker ulike utviklingsforløp. Ved å rekruttere informanter med ulik bakgrunn med hensyn til kjønn, kultur og sosioøkonomisk status, er målet å utforske variasjon i hvordan foreldre forholder seg til barns følelser i ulike hverdagssituasjoner, og hva de tenker om foreldrerollens oppgaver. Vi forsøker å kombinere kunnskap om faktorer som påvirker samspillet mellom foreldre og barn på gruppenivå ved bruk av resultatene fra den kvantitative spørreundersøkelsen presentert i delrapport 1 (Nygaard m.fl., 2024). Vi utdyper her med kvalitative data fra fokusgrupper om foreldres generelle refleksjoner om foreldrerollen, observerte samspill mellom foreldre og barn (bildebokundersøkelsen) med påfølgende digitalt intervju, og individuelle intervjuer med foreldre med lav sosioøkonomisk status. Det gjennomgående fokuset er på hva foreldre i Norge gjør med sine barn i hverdagen. En utfordring i dette arbeidet er å utvikle ny kunnskap om foreldres emosjonssosialisering i norsk kontekst, uten å etablere standarder på tvers av ulike grupper som ikke tar hensyn til foreldres ulike forutsetninger i hverdagen (Smette & Rosten, 2019). Foreldre, særlig de som har barn med ekstra utfordringer, savner konkrete råd til hvordan kunnskap om barn fra foreldreveiledningsprogram kan omsettes i praksis (Bråten & Sønsterudbråten, 2016). Et viktig mål med denne rapporten er derfor å utforske rammene foreldre opererer innenfor; hvilke hverdagssituasjoner finner emosjonssosialiseringen sted i, hva er forventningene fra det norske samfunnet og hvordan løser de dette? Vi ønsker altså å utforske kontekst og praksis knyttet til

emosjonssosialisering. I denne sluttrapporten har vi fokusert på følgende problemstillinger:

1. Hva kjennetegner foreldres forståelse av dagens foreldrerolle, og hva forsøker de å oppnå med sitt foreldreskap i norsk kontekst?
2. Hvordan forholder foreldre seg til barnas følelser og hvordan implementerer de kunnskap om barn i hverdagen?
3. Hva slags variasjon i foreldrestiler og praksis finnes i familier? Vi fokuserer her blant annet på:
    - Variasjon innad i familien, altså mellom foreldrene.
    - Kulturelle rammer (foreldres og besteforeldres fødeland).
    - Betydningen av sosioøkonomisk status.
    - Arvbarhet, altså hvilken betydning medfødt temperament har for utøvelsen av foreldreskapet.

2 METODE

I det følgende tar vi for oss den metodiske fremgangsmåten for kombineringen av kvantitativ og kvalitativ metode som gjøres i denne sluttrapporten. Studiens kvantitative metoder er hovedsakelig beskrevet i delrapport 1 (Nygaard m.fl., 2024, kapittel 2), men vi utdyper her noen detaljer. Vi beskriver så fremgangsmetoden for de kvalitative delene av studien (fokusgruppeintervjuer, videoobservasjoner og individuelle intervjuer).

2.1 Blandet metode som forskningsstrategi

Prosjektet har brukt en kombinasjon av kvantitative og kvalitative metoder i et sekvensielt forklarende design (Ivankova et at, 2006). Det vil si at intervjuene og videoobservasjonene ble utformet på bakgrunn av instrumentene og funnene fra de kvantitative analysene presentert i delrapport 1 (Nygaard, m.fl., 2024). I tillegg diskuteres resultatene fra analysen av intervjuer og observasjonsstudiet i lys av enkelte funn fra spørreskjemaundersøkelsen som blir presentert her i sluttrapporten eller som ble presentert i første delrapport (Nygaard m.fl., 2024). Blandet metode (mixed method på engelsk) viser til en sammensatt og mangfoldig gruppe metodiske strategier som på ulike måter kombinerer kvantitative og kvalitative forskningstilnærminger. Felles for de ulike strategiene for blandet metode er at analysen er systematisk og gjennomsiktig og kombinerer kvantitative og kvalitative datagrunnlag. Kvantitativ forskning viser til ulike metoder som benytter tall for å representere verden, mens kvalitativ forskning bygger på datamateriale som representerer verden gjennom tekst, bilder, narrativ og andre former for representasjon av verden som ikke er tall (Willig, 2013). Målet med å kombinere kvantitative og kvalitative metoder i denne studien er å frembringe ulike typer kunnskap som til sammen kan gi et utdypet og nyansert bilde av foreldres utøvelse av sin foreldrerolle i Norge. Det har de siste tiårene blitt stadig vanligere å benytte blandet metode i undersøkelser av barn og unges utvikling, særlig fordi kombinasjonen av kvantitative og kvalitative data er egnet til å studere transaksjonelle prosesser (Yoshikawa m.fl., 2008). Blandet metode kan derfor være egnet til å undersøke viktige sammenhenger mellom foreldrestil og faktorer som for eksempel kjønn, kulturell bakgrunn og sosioøkonomisk status, tanker og refleksjoner rundt eget foreldreskap, altså den enkeltes agens og mål, og konkret praksis i form av emosjonssosialisering. Studier med blandet metodedesign kan ta utgangspunkt i kvantitative funn som deretter utforskes nærmere i mer erfaringsnære sammenhenger, eller utvikle kvantitative studier basert på funn fra en mer utforskende kvalitativ undersøkelse (Yoshikawa m.fl., 2008).

I denne studien drar vi veksler på datamateriale fra ulike deler av det overordnede prosjektet «Foreldrepraksis i Norge» presentert i den første delrapporten (Nygaard m.fl., 2024). Vi utforsker funnene fra spørreundersøkelsen som ble presentert i den første delrapporten (Nygaard m.fl., 2024) og nye kvantitative analyser i sluttrapporten i lys av av de kvalitative analysene, særlig sammenhengen mellom kjønn og foreldrestil, arbeidsdeling mellom partnere og sosioøkonomisk bakgrunn (Yoshikawa med flere, 2008). Samtidig gir de kvalitative analysene

selvstendige resultater.

2.2 Måleinstrumenter

Delrapport 1 (Nygaard m.fl., 2024) beskriver utfyllende utvalg og spørreskjemaer benyttet i de kvantitative resultatene presentert i den første delrapporten (Nygaard m.fl., 2024) og denne i sluttrapporten. Vi vil her kort beskrive de to viktigste kvantitative målene som er brukt i denne sluttrapporten, nemlig målene på foreldrestil og foreldrepraksis. Vi viser også en evaluering av de to målene, inklusive hvorvidt de ulike foreldrestilene (dimensjonene) kan tolkes som ulike komponenter i analysene som gjennomføres i kapittel 3, Resultater.

Foreldrestil ble målt med en kort versjon av Parents as Social Context Questionnaire (PASCQ) (Skinner m.fl., 2005). PASCQ er et spørreskjema som omhandler seks faktorer som kan organiseres rundt tre bipolare dimensjoner for foreldrestil: varme – avvisning, struktur – kaos, autonomi/støtte– tvang. Vi benyttet en kortversjon bestående av 19 utsagn, hvorav 18 utsagn tilsvarer en kortversjon utviklet og validert av Lang m.fl. (2021).

Emosjonssosialiserende foreldrepraksis ble målt med Coping with Children's Negative Emotions Scale (CCNES) (Fabes m.fl., 1990, 2002). CCNES ble brukt for å måle foreldrenes emosjonsrelaterte sosialiseringsatferd når barnet viser følelsene engstelse, tristhet, skam og sinne. CCNES er en av de mest brukte spørreskjemaene om foreldres emosjonssosialiserende atferd, og kortversjoner av spørreskjemaet er validert og funnet å ha gode psykometriske egenskaper (King m.fl., 2023).

Det er en del overlapp mellom de ulike dimensjonene, og spesielt mellom foreldrestilene avvisning, kaos og tvang (r mellom ,47 og ,51). Korrelasjonene mellom dimensjonene er imidlertid såpass lave at dimensjonene bør tolkes som separate komponenter av hvordan foreldre utøver sin foreldrerolle (Vedleggstabell 1). Sammenhengene mellom de uilke dimensjonene er tilnærmet identiske på tvers av kjønn, sosioøkonomi og fødeland (Vedlegg 1).

2.3 Utvalg og fremgangsmåte

Informantene til kvalitative undersøkelser ble rekruttert fra utvalget av foreldre som hadde svart på spørreundersøkelsen i den kvantitative delen av studien presentert i delrapport 1 (Nygaard m.fl., 2024). Tabell 1 beskriver utvalgene fordelt på de ulike metodene. Utvalget i den kvantitative spørreundersøkelsen er beskrevet i prosjektets første delrapport (Nygaard m.fl., 2024). Dette inkluderer også frafallsanalyse hvor det sammenlignes hvem som er med i endelige analyser vs hvem som var med i det tilfeldige uttrekket fra Folkeregisteret (Nygaard m.fl., 2024, side 30-33).

2.3.1 Fokusgruppe

Det ble sendt ut en invitasjon per e-post med informasjon om studien til 105 av de potensielle informantene som hadde takket ja i spørreskjemaundersøkelsen til å bli kontaktet om mulig deltagelse i en oppfølgingsstudie. Potensielle informanter som ikke svarte på e-post ble kontaktet på telefon med informasjon om studien. Vi forsøkte å rekruttere informanter med en variert bakgrunn med tanke på kjønn og kulturell bakgrunn.

Vi gjennomførte syv fokusgruppeintervju med til sammen 24 foreldre. Informantene var alle foreldre til barn i den såkalte mellomalderen - altså 4 til 12 år (Denham m.fl., 2015). Fokusgruppene ble foretatt av masterstudenter under veiledning av Karine M. P. Viana i to runder. Første runde med fem fokusgrupper delt inn etter kulturell bakgrunn (Nadine Brehmer, 2024; Helene Ringøen Vikeså, 2024), og andre runde med et ekstra fokus på selvmedfølelse (Marte Berger Jacobsen, 2024). Tre av fokusgruppene bestod av foreldre med flerkulturell bakgrunn, mens de fire

Tabell 1 Beskrivelse av informanter fordelt på metode

		Fokusgruppe (n = 24)[a]	Videostudie (n = 15)[a]	Individuelt intervju (n = 10)	Resten av kvantitativt utvalg (n = 5001)	Gruppeforskjeller
Kjønn:	Mødre	13 (54%)	9 (60%)	5 (50%)	2882 (59%)	*Kji-kvadrat = ,78; p = ,86*
	Fedre	11 (46%)	6 (40%)	5 (50%)	2004 (41%)	
Alder:	Alder forelder (år) (n = 4930)[b]	39,7 (3,3)	37,1 (3,6)	42,7 (5,1)	40,0 (5,3)	*Eta squared = ,001; p = ,07*
	Alder barn (år) (n = 5048)[b]	8,0 (2,5)	4,3 (0,6)	8,4 (2,5)	7,4 (2,2)	*Eta squared = ,007; p ≤ ,001*
Fødeland:	Norge	14 (58%)	12 (80%)	8 (80%)	4437 (92%)	*Kji-kvadrat = 51,40; p ≤ ,001*
	Norden			1 (10%)	74 (2%)	
	Utenfor Norden	10 (42%)	3 (20%)	1 (10%)	327 (7%)	
Utdannelse:	Ingen, videregående eller fagskole	8 (33%)		7 (70%)	1498 (31%)	*Kji-kvadrat = 15,98; p = ,01*
	Universitets- eller høyskole inntil 4 år	7 (29%)	6 (40%)	3 (30%)	1590 (33%)	
	Universitets- eller høyskole mer enn 4 år	9 (38%)	9 (60%)		1800 (37%)	
Inntekt:	≤ 500 000	7 (29%)		9 (90%)	1265 (26%)	*Kji-kvadrat = 26,91; p ≤ ,001*
	500 001 – 700 000	9 (38%)	8 (53%)	1 (10%)	1926 (40%)	
	≥ 700 000	8 (33%)	7 (47%)		1672 (34%)	
Arbeids-situasjon:	Fulltidsarbeidende	18 (78%)	14 (93%)	4 (40%)	3625 (74%)	*Kji-kvadrat = 9,09; p = ,03*
	Deltid, student, arbeidsledig og annet	5 (22%)	1 (7%)	6 (60%)	1259 (26%)	
Opplevd økonomisk situasjon:	Vi klarer oss veldig bra eller bra	19 (79%)	14 (93%)		4111 (84%)	*Kji-kvadrat = 594,63; p ≤ ,001*
	Vi klarer oss akkurat	3 (13%)	1 (7%)		710 (15%)	
	Vi klarer oss dårlig eller veldig dårlig	2 (8%)		10 (100%)	71 (2%)	
Foreldrestiler (n = 5047):	Varme	3,4 (0,4)	3,6 (0,4)	3,3 (0,5)	3,4 (0,4)	*Eta squared ≤ ,001; p > ,05*
	Avvisning	1,5 (0,4)	1,8 (0,5)	1,7 (0,5)	1,6 (0,5)	*Eta squared ≤ ,001; p > ,05*
	Struktur	3,1 (0,7)	3,2 (0,5)	3,2 (0,6)	3,2 (0,4)	*Eta squared ≤ ,001; p > ,05*
	Kaos	1,5 (0,5)	1,6 (0,5)	1,7 (0,4)	1,7 (0,5)	*Eta squared ≤ ,001; p > ,05*
	Autonomi	3,4 (0,5)	3,6 (0,4)	3,7 (0,4)	3,5 (0,5)	*Eta squared ≤ ,001; p > ,05*
	Tvang	1,7 (0,6)	1,8 (0,5)	1,8 (0,5)	1,8 (0,6)	*Eta squared ≤ ,001; p > ,05*
Foreldre-praksis (n = 5049)	Støttende emosjonssosialisering	5,0 (1,5)	5,7 (1,2)	5,8 (0,8)	5,6 (1,0)	*Eta squared = ,002; p = ,03*
	Ikke-støttende emosjonssosialisering	2,4 (0,7)	1,8 (0,5)	2,4 (0,8)	2,2 (0,8)	*Eta squared = ,001; p = ,10*
Øvrige mål:	Tilfredshet (n = 4555)	4,5 (0,7)	4,3 (1,0)	2,8 (1,7)	4,3 (0,9)	*Eta squared = ,003; p = ,004*
	Parkonfliktløsnings-strategier (n = 4921)	3,9 (0,6)	3,6 (0,3)	3,7 (0,8)	3,7 (0,4)	*Eta squared = ,001; p = ,17*
	Barnets livskvalitet (n = 4920)	3,5 (0,2)	3,6 (0,2)	3,5 (0,4)	3,6 (0,3)	*Eta squared ≤ ,001; p = ,80*
	Barnets problematferd (n = 4920)	2,0 (0,5)	1,9 (0,3)	2,3 (0,6)	1,9 (0,5)	*Eta squared = ,001; p = ,09*

Note: Deskriptiv statistikk for informanter i de tre ulike kvalitative datainnsamlingene og resten av det kvantitative utvalget. Det er manglende informasjon om deler av utvalget fordi de enten ikke har godkjent bruk av informasjon fra Folkeregisteret (f.eks. foreldres kjønn) eller ikke fylt ut hele spørreskjemaet. Tallene er enten antall (prosent) eller gjennomsnitt (standardavvik). Gruppeforskjeller viser resultat fra Kji-kvadrat test (kategoriske variabler) og ANOVA (kontinuerlige variabler) mellom alle fire grupper. Utfallene ble målt med følgende spørreskjemaer: foreldrestiler - Parents as Social Context Questionnaire (PASCQ) (Skinner m.fl., 2005); støttende og ikke-støttende emosjonssosialiserende foreldrepraksis - Coping with Children's Negative Emotions Scale (CCNES) (Fabes m.fl., 1990, 2002); foreldrenes tilfredshet med forholdet til sin ektefelle eller partner - Relationship Assessment Scale (RAS-1) (Fülöp m.fl., 2022; Hendrick, 1988); problemløsningsstrategier med barnets andre forelder - Conflict and Problem-Solving Strategy Scale (CPS) (Helland m.fl., 2023; Kerig, 1996); barnets livskvalitet - KIDSCREEEN-10 (The KIDSCREEEN group Europe, 2006); barnets problematferd - Parent rating scale for Distruptive Behavior (RS-DBD) (Silva m.fl., 2005). En informant er inkludert i kvalitativ datainnsamling som var utelukket fra de kvantitative analysene fordi informasjon om alder på barnet manglet. Total utvalgsstørrelse her er derfor en større (N = 5049) enn for de kvantitative analysene ellers i delrapport 1 og denne sluttrapporten (N = 5048).

[a] En informant deltok både i fokusgruppe og video, det vil si at det var 48 informanter på tvers av de kvalitative metodene.

[b] Alder er på tidspunkt for spørreundersøkelsen, høsten 2022.

andre gruppene bestod av informanter med norsk majoritetsbakgrunn. Hensikten med å ha egne grupper for foreldre med flerkulturell bakgrunn var å gjøre informantene trygge på å snakke om betydningen av kulturell bakgrunn. Til sammen varte de syv fokusgruppeintervjuene i 10 timer og 30 minutter. Intervjuene ble gjennomført digitalt med lydopptak. Den digitale gjennomføringen gjorde det mulig å rekruttere informanter fra ulike deler av landet. 13 av informantene var mødre og 11 var fedre. Det var totalt sett en høyere andel av personer født i andre land enn i Norge i fokusgruppene enn det totale utvalget som hadde svart på spørreskjemaene (Tabell 1). Det var ellers ingen betydelige demografiske forskjeller eller forskjeller i utfall mellom informantene i fokusgruppene og informantene i prosjektet som ikke var med i kvalitativ datainnsamling (Tabell 1).

Hensikten med fokusgrupper er å oppfordre en gruppe mennesker til å utforske ulike tema, med mål om å få frem både likhet og variasjon (Caillaud m.fl., 2022). Tanken er at informantene kommenterer og utdyper hverandres erfaringer. Målet var å bruke fokusgruppene til å utforske foreldres oppfatninger om eget foreldreskap med særlig fokus på deres tanker og følelser om emosjoner, altså meta-emosjoner, samt hvilke følelser som anses som akseptable og hvilke som ikke er det (Gottman m.fl., 1996). I tillegg hadde vi et fokus på hvordan foreldrene forholder seg til barnas følelser i hverdagen. For å utforske dette tok vi utgangspunkt i semistrukturerte intervjuguider med fire deler (se intervjuguide i Vedlegg 2 og Vedlegg 3). I den første delen diskuterte informantene utfordringer knyttet til det å være foreldre og tanker og følelser mer generelt rundt dagens foreldreskap, mens fokus i andre del gikk nærmere inn på hvordan de håndterer følelser i ulike hverdagssituasjoner. I tredje del fokuserte man på forskjeller og likheter innad i familien når det gjelder hvordan foreldrene utøver sitt foreldreskap. I fjerde og siste del var oppmerksomheten rettet mot samfunnets forventninger knyttet til dagens foreldre. En semistrukturert intervjuguide inneholder forhåndsbestemte spørsmål, men er også fleksibel med tanke på formulering og gir rom for utforsking utover de planlagte spørsmålene (Kallio m.fl., 2016).

2.3.2 Individuelle intervju om sosioøkonomisk status

Opprinnelig var tanken at forholdet mellom sosioøkonomisk status og foreldreskap skulle dekkes i fokusgruppene. Da vi gjennomførte de første fokusgruppene så erfarte vi imidlertid at temaet fattigdom i forbindelse med foreldreskap var potensielt stigmatiserende å drøfte i en gruppesetting. Temaet ble derfor utforsket ved hjelp av individuelle intervju. Bakgrunnen for at vi endte opp med å gjennomføre individuelle intervjuer om sosioøkonomisk status var derfor at vi ønsket å sikre at informanter skulle være komfortable med å snakke om disse temaene (Caillaud m.fl., 2022).

Vi sendte ut epost til 38 foreldre som i forbindelse med spørreundersøkelsen hadde krysset av på "vi klarer oss dårlig" eller "vi klarer oss veldig dårlig" da de ble spurt om familiens økonomi, samt gitt tillatelse til å bli kontaktet for deltagelse i oppfølgingsstudier. Vi tilstrebet variasjon i form av kjønn og flerkulturell bakgrunn og endte opp med et utvalg på 5 mødre og 5 fedre, hvorav 8 hadde etnisk majoritetsbakgrunn og 2 flerkulturell bakgrunn. De to informantene med flerkulturell bakgrunn hadde enten vokst opp i Norge og/eller var av skandinavisk opprinnelse. De fleste foreldrene hadde 2 – 3 barn og flere var separert, skilt eller aleneforeldre. Informantene hadde lavere inntekt, dårligere opplevd økonomi og mindre utdannelse og færre var fulltidsarbeidende sammenlignet med gjennomsnittet av informantene i spørreskjemaundersøkelsen (Tabell 1). Et flertall av de ti foreldrene med lav sosioøkonomisk bakgrunn hadde dessuten barn med medisinske eller psykososiale vansker som krevde mye oppfølging.

Intervjuene ble gjennomført digitalt for å sikre bred regional representasjon, og det ble foretatt opptak

av lyd. Intervjuene var basert på en semistrukturert intervjuguide med fire hoveddeler: (1) Foreldrenes opplevelse av egen barndom og økonomiske situasjon i oppveksten, (2) Tanker, følelser og erfaringer rundt egen foreldrepraksis og økonomi i dag, (3) Foreldrenes oppfatning av og ønsker for egne barns fremtid og (4) Tanker om utfordringer tilknyttet egen foreldrepraksis og refleksjon rundt hjelpetiltak for å møte disse utfordringene. Se den semistrukturerte intervjuguiden i Vedlegg 4. De individuelle intervjuene ble gjennomført av hovedoppgavestudentene Carolina Dao og Taihat Islam (2024) under veiledning av Karine M. P. Viana.

2.3.3 Videoobservasjon

Vi rekrutterte 15 foreldre med barn i alderen 4 – 8 år. I tillegg til barnets alder var et inklusjonskriterie at de hadde takket ja til å bli kontaktet om mulig deltagelse i en oppfølgingsstudie. I tillegg måtte de potensielle foreldrene være registrert med postnummer i Oslo eller omegn. Etter ha selektert ut informanter basert på disse inklusjonskriteriene satt vi igjen med et utvalg på 225 potensielle informanter. Vi sendte en henvendelse på e-post til 150 av disse informantene med forespørsel om å delta. Disse ble valgt ut strategisk for å rekruttere variasjon med utgangspunkt i barnets alder, kjønn og kulturell bakgrunn. Til slutt satt vi igjen med 15 foreldre-barn dyader (se Tabell 1 for karakteristikker ved informantene). Barna som var med i videoobservasjonene var gjennomsnittlig yngre enn barna generelt i spørreundersøkelsen (Tabell 1). Grunnen til dette var at barna måtte være tilstrekkelig unge til at aktiviteten under videoobservasjonen, altså lesing av en bok, skulle være relevant for dem. Informantene i videoobservasjonen hadde dessuten generelt høyere sosioøkonomisk status enn gjennomsnittet blant informantene som deltok i spørreundersøkelsen, de hadde høyere inntekt, vurderte sin økonomi som bedre og hadde oftere fulltidsjobb og høy utdannelse (Tabell 1).

Foreldrene som takket ja til deltagelse ble invitert til videoobservasjon i lokalene til Psykologisk institutt/ Universitetet i Oslo. I forkant ble de informert om at aktiviteten de skulle gjennomføre var relatert til lesing av en barnebok, og at vi tok opp dette for å vise og diskutere klipp fra videoopptaket i et digitalt intervju med forelderen i etterkant. Etter en kort introduksjon til rommet der observasjonen fant sted ble forelderen bedt om å lese boken «Den store boken om følelser» av Stéphanie Couturier (2018) for barnet sitt. Instruksjonen var at de skulle gjennomføre aktiviteten mest mulig slik de gjør det hjemme. Lengden på videoobservasjonene varierte fra 9 minutter til 35 minutter, med et gjennomsnitt på 19 minutter. Etterpå ble videoen analysert for å identifisere sekvenser som kunne danne utgangspunkt for refleksjon med forelderen om foreldrepraksis i det digitale oppfølgingsintervjuet som ble gjennomført etter noen dager (Haw & Hadfield, 2011) (se vedlegg 5 for intervjuguide for det digitale oppfølgingsintervjuet). Med utgangspunkt i emosjonssosialisering som rammeverk valgte vi ut sekvenser der informantene diskuterte følelser med sine barn eller på ulike måter regulerte barnet ved å respondere på deres følelsesuttrykk. Vi fulgte samme fremgangsmåte for analyse av videoer som tidligere kvalitativ forskning på emosjonssosialisering og valgte ut sekvenser der foreldrene satte ord på følelser (*labelling*), forklarte følelser og følelsenes natur (*teaching*), og validerte barna og oppmuntret til å kjenne på en følelse (*encouragement*). Disse sekvensene ble vist til informantene under det digitale oppfølgingsintervjuet (Lozada m.fl., 2016).

Innledningsvis i intervjuet ble informantene stilt noen spørsmål om deres generelle erfaringer med videoobservasjonen og hvorvidt barnets væremåte under gjennomføringen var noenlunde representativ for hverdagen. Deretter ble informantene presentert for to til tre klipp fra videoopptaket. Først ble disse klippene fra videoene utforsket i dybden; informantene ble så godt det lot seg gjøre oppfordret til å beskrive hva de tenkte og følte da dette skjedde,

hva de forsøkte å oppnå og om det eventuelt var noen grunner til dette. Deretter ble informanten spurt om samspillet fra boklesingen gjenspeilte vanlige hverdagssituasjoner, samt deres tanker om hvilken rolle følelser spiller i hverdagen, og hvilke temaer som er viktige i oppdragelsen av barna. De digitale oppfølgingsintervjuene ble transkribert. Videoobservasjonene og de digitale oppfølgingsintervjuene ble gjennomført av førsteforfatter Reidar Jessen.

2.4 Analyse

Fokusgruppeintervjuene, de individuelle intervjuene om lav sosioøkonomisk status og de digitale oppfølgingsintervjuene ble transkribert og analysert ved hjelp av tematisk analyse (Braun & Clarke, 2019). Førsteforfatter Reidar Jessen begynte først å lese intervjuene i sin helhet og skrive notater, for å bli kjent med datamaterialet, og utviklet deretter koder som fanget opp ulike aspekter på tvers av datamaterialet. Disse kodene ble kontinuerlig diskutert med de øvrige forfatterne. Vi analyserte fokusgruppeintervjuene først, samtidig som vi gjennomførte videoobservasjonene og fortløpende analyserte de digitale oppfølgingsintervjuene. I første runde utviklet vi koder som etter hvert ble samlet til undertema og hovedtema. Dette innebar også å gi temaene navn som oppsummerte meningsinnholdet. Vi skrev korte definisjoner for hvert tema i forbindelse med at vi navnga temaene, for å sørge for at de hadde en indre sammenheng og at navnene gjenspeilte innholdet. I denne prosessen gikk vi dessuten tilbake til intervjuene for å dobbeltsjekke at sitatene reflekterte temaene. I utviklingen av hovedtema og undertema forsøkte vi å være åpne for uventede funn, samtidig som vi fokuserte på spørsmål som var relatert til rapportens problemstillinger (Braune & Clarke, 2019).

Det er benyttet univariate variansanalyser i analysen av de kvantitative datane, for å vurdere forskjeller mellom grupper i gjennomsnitt og sammenheng mellom kontinuerlige variabler. Det er også benyttet korrelasjoner (Pearson's r) for bivariate analyser av sammenhenger mellom dimensjonene for foreldrestiler og foreldrepraksis. Kji-kvadrat test er brukt for analyser av sammenheng mellom to kategoriske variabler. Utvalget ansees som stort, og det vil derfor være funn som ofte ansees som statistisk signifikante uten at de nødvendigvis har betydelig relevans. Det er derfor benyttet en nedre grense på 1% forklart variasjon (partial eta squared $\geq$,01) og p-verdi $\leq$,001 for å anse funn som betydelige. Et unntak er analyser av forskjeller mellom de kvalitative utvalgene (Tabell 1), hvor det benyttes et signifikansnivå på 5%. Konklusjoner i denne rapporten er basert på en kombinasjon av både kvalitative og kvantitative resultater.

2.5 Etikk

Forskningsprosjektet samlet inn helserelatert og sensitiv informasjon fra informantene, og prosjektet ble derfor søkt til og godkjent av, Regionale Komiteer for Medisinsk og Helsefaglig Forskningsetikk (REK) (søknad nr 346141). Det ble også foretatt en personvernkonsekvensutredning (DPIA) som ble godkjent av personvernombudet ved Universitetet i Oslo og instituttleder ved Psykologisk institutt (meldingsskjema nr 584188). Forskningsprosjektets protokoll er publisert i OSF (Open Science Framework. DOI 10.17605/OSF.IO/K7UDE).

Alle informantene signerte digitalt informert samtykke. Det ble også samlet inn informasjon om tredjepart, altså barna. I dette prosjektet ble det ikke innhentet samtykke fra barna, fordi de var under alder for samtykke (16 år) (Helseforskningsloven, § 17). Informasjon om barna utover videoobservasjonen er altså foreldrerapportert. For videoobservasjonen ble skriftlig samtykke fra begge barnets foreldre innhentet. Det ble bedt om samtykke til å koble data med helseregistre, samt bedt om tillatelse for å kunne kontakte informantene for senere oppfølgingsstudier. Ingen informasjon fra studien vil formidles på en slik måte at

enkeltpersoner kan gjenkjennes. Dette gjøres ved at kvalitativ informasjon anonymiseres og kvantitativ informasjon presenteres kun på gruppenivå. Alle data, inklusive informasjon fra spørreskjema og videoopptak, er lagret og behandlet avidentifisert og sikkert på Tjenester for Sensitive Data (TSD) ved Universitetet i Oslo. Dette er et spesielt tilpasset område for datainnsamling og oppbevaring av sensitiv informasjon.

3 RESULTATER

I det følgende skal vi beskrive og drøfte de kvalitative og kvantitative resultatene som kaster lys over rapportens hovedproblemstillinger. Resultatene er organisert i henhold til problemstillingene presentert i innledningen. Resultatene kombinerer resultater fra kvantitative analyser presentert i delrapport 1 (Nygaard m.fl., 2024), nye kvantitative resultater og resultater fra de kvalitative analysene. Vedlegg 6 beskriver de fem hovedtemaene og 32 undertemaene som danner grunnlaget for de kvalitative resultatene.

Som beskrevet i metodekapittelet (2.4) analyserte vi det kvalitative datamaterialet først induktivt for å åpne opp for uventede funn før vi deretter brukte hoved- og undertemaene til å belyse rapportens problemstillinger. Samme hovedtema og undertema fra de kvalitative analysene kan derfor bidra til å besvare flere problemstillinger, og reflekteres ikke derfor alltid direkte i dette resultatkapitlet. Vi markerer imidlertid titlene på undertemaene med uthevet skrift i resultatkapitlet. Se også Tabell 2 for en oversikt over de fem hovedtemaene fra analysen av det kvalitative datamaterialet. I den første problemstillingen tar vi for oss foreldrenes forståelse av dagens foreldrerolle og hva de forsøker å oppnå i oppdragelsen av barna sine. I den andre delen presenteres resultater om hvordan foreldrene forsøker å løse denne balansen mellom å grensesette samtidig som de er barnesentrerte og demokratiske. I den tredje delen presenteres variasjoner i hvordan foreldre utøver sin foreldrerolle.

3.1 Problemstilling 1: Hva kjennetegner foreldres egen forståelse av dagens foreldrerolle, og hva forsøker de å oppnå med sitt foreldreskap i norsk kontekst?

3.1.1 Barn må tas på alvor

På ulike måter opplevde mange foreldre at de har ***mer kunnskap om barns behov (undertema 1.2)*** enn tidligere generasjoner. Dette gjelder særlig kunnskap om betydningen av å anerkjenne og prate om følelser og andre behov barn har. Denne kunnskapen forsøker de å omsette i praksis i hverdagen:

> Jeg tenker i utgangspunktet at det er greit å vise alle følelser, men i den grad vi får diskusjoner om å vise følelser her hjemme, det er når man tar sine egne negative følelser ut på andre. Det bruker vi også ganske mye tid på. Nå i den fasen hvor de er veldig sånn, ja, mer modne for å se seg selv i perspektiv med - ja altså i familien og sin egen rolle for stemninga hjemme. (Mor 1, fokusgruppe 1)

Videre står kunnskap om følelser sentralt i denne nye formen for innsikt i barns behov (***undertema 2.4: Meta-emosjoner***):

> Jeg tror vi som foreldre er store forbilder der. På hva som, hvert fall hva som er lov å vise, og at man tør å være åpen mot de. Da er det jo lettere for de å være åpen tilbake. Også blir de jo sikkert formet på skolen også. Hva som skjer i klasserommet, og hvordan andre oppfører seg. De lærer jo sikkert masse av det også. Så snakker

Tabell 2 Oversikt over hoved- og undertemaer fra de kvalitative analysene

Hovedtema:	*1* **Foreldreskapets betingelser**	*2* **Foreldreskapets oppgaver**	*3* **Håndtering av følelser i hverdagen**	*4* **Fortolkning av følelser i hverdagen**	*5* **Grensesetting i en barnesentrert tid**
Undertema:	*1.1* Mangel på tid	*2.1* Barn må forstås	*3.1* Avlede negative følelser	*4.1* Artikulerer følelser	*5.1* Barn må ha respekt for andre
	1.2 Mer kunnskap om barn	*2.2* Barn har ulike og unike behov	*3.2* Foreldre uttrykker egne følelser for å normalisere	*4.2* Forklarer følelser	*5.2* Barn må passe inn
	1.3 Foreldreskapet er altoppslukende	*2.3* Barns følelser er alvor	*3.3* Tilrettelegger for følelser	*4.3* Konkretiserer følelser	*5.3* Barn må realitetsorienteres
	1.4 Samfunnspress, ungdomspress og samfunnsendringer	*2.4* Metaemosjoner	*3.4* Vanskelig å få tak i følelser	*4.4* Utforsker følelser	*5.4* Negative følelser må reguleres forståelsesfullt
	1.5 Selvrealisering	*2.5* Foreldreskapets motsigende krav	*3.5* Foreldreskapet er preget av prøving og feiling	*4.5* Følelsenes motiv	*5.5* Pragmatisk avtale
	1.6 Generasjons-perspektiv		*3.6* Kjenner sine barn	*4.6* Tolker følelsesuttrykk	*5.6* Forståelsesfull grensesetting i praksis
	1.7 Kjønn i familien		*3.7* Foreldrestøtte	*4.7* Barn og voksne snakker ulikt språk	*5.7* Praktiske regler
			3.8 Ulike foreldrestiler i familien		
			3.9 Kultur og følelser		
Tema-beskrivelse:	Dette hovedtemaet viser til ulike forhold som preger foreldrenes foreldreskap, og som kontinuerlig må balanseres og monitoreres.	Forventningene foreldre møter i dagens samfunn, både i form av opplevd krav om å yte emosjonell støtte til barna, bidra til evne til å håndtere samfunnsendringer, samt hjelpe med å bli robuste, tåle motgang og uttrykke følelser.	Temaet omhander følelseshåndtering i hverdagen, ofte som følge av innsikt som kommer i etterkant av erfaring. Belyser aspekter tilknyttet egne reaksjonsmønstre og håndtering av barnas negative følelser.	Temaet viser til de ulike nyansene i foreldrenes følelsesmessige samspill med barna, hovedsaklig basert på videosamspillsstudien, men også fokusgruppene og individuelle intervjuer.	Omhandler ulike former for forsøk på grensesetting, og behov for å regulere barnas følelser i møte med omverdenen. Grensesetting forstås som et langsiktig arbeid der foreldrene balanserer hensyn til barnets behov med samfunnets forventninger.

Note: Tabellen viser kategorisering av rapportens tematikk, slik de er strukturert i hoved- og undertemaer. For mer utfyllende beskrivelser av de ulike hoved- og undertemaene, se Vedlegg 6.

> de jo mye om sånne ting på skolen også. (Mor 2, fokusgruppe 3)

I likhet med flere andre foreldre understreket denne moren i intervjuet at både hun som forelder, men også andre viktige voksenpersoner i barnas liv, er rollemodeller med stort ansvar for å hjelpe barn til å forstå følelser. Foreldrene understreket at følelser generelt må tas på alvor i barneoppdragelsen (***undertema 2.3: Barns følelser er alvor***):

> Alle kan jo bli sint, alle kan bli kjempeglade. Både det med sorg og sånn og, at det ikke er farlig å kjenne på sorg. For man vil jo oppleve sorg en gang. Så ja... selv om det er vanskelig liksom, så er det jo på en måte på reise gjennom kroppen. Det høres kanskje litt rart ut å si det sånn men, ja, jeg synes hvertfall at når jeg fikk høre det uttrykket av noen, så føler jeg at det hjelper meg mye så tenker jeg at da kan jeg jo hjelpe ungene og å forklare dem det da. (Mor 1, fokusgruppe 4)

Utsagnet indikerer videre at mange foreldre opplever at følelser er noe som *er* der, de finnes og fordrer at de aktivt forholder seg til dem. De økte kravene til hvordan barns behov skal møtes ble særlig tydelige når foreldrene sammenlignet barnas oppvekst med

sin egen og måten de ble møtt av sine egne foreldre (***undertema 1.6: Generasjonsperspektiv***):

> Jeg også hadde trygg og god oppvekst med alt jeg trengte, og alt, men de viste aldri følelser. Mamma kanskje, men aldri, jeg kan ikke minnes at han pappa gjorde det på det vis, sånn som jeg gjør i dag. Jeg gir en klem hver dag før jeg drar på jobb, og sier "ha en fin dag". Vi både snakker om følelser og viser. (Far 1, fokusgruppe 1)

Mange foreldre opplevde at dette resulterte i at de måtte lære mye om hvordan barn skal møtes i hverdagen:

> Kanskje jeg som forelder henger litt etter sånn sett. Når vi vokste opp, nå er jo ikke det en steinalder siden akkurat, men det var litt annerledes, det var det. Så, jeg prøver å tilpasse meg da. (Far 1, fokusgruppe 4)

Kunnskapen om barns utvikling har antagelig bidratt til at mange foreldre har søkt råd om oppdragelse for å møte sine barn på riktig måte i hverdagen. Denne kunnskapen om barns utvikling og behov kan oppleves som noe fremmed, siden de selv ikke ble møtt på samme måte av sine foreldre.

I forlengelse av søken etter økt kunnskap om barns utvikling betonte mange foreldre betydningen av at ***barn må forstås (undertema 2.1)***, særlig deres følelser: «Pedagogikken går veldig på at barnet er i sentrum, og vi skal tilpasse oss veldig barnet. Og barnet skal høres, og lyttes, og barnet skal medvirke i stor grad, og barnet skal bli forstått» (mor 3, fokusgruppe 2).

Mange foreldre opplevde at barnet skal stå i sentrum i Norge. Videre opplevde mange at det er viktig at foreldre tilpasser seg ***barns ulike og unike behov (undertema 2.2)***: «Barn er på en måte forskjellige. Nå opplever jeg at det er jo bare sånn, som foreldre, viktig å kanskje bli kjent med sitt eget barn, og skjønne litt hva barnet trenger når» (mor, videostudie 2).

Videre var mange foreldre opptatt av at deres barns ulike behov bør heies frem: «Så er det viktig at jeg som mor respekter at de [søsken] har forskjellige interesser. Ikke ha samme forventninger til begge unger. At de har forskjellige, individuelle og forskjellige behov» (mor 2, fokusgruppe 5).

Mange foreldre ga dessuten uttrykk for at de opplever store forskjeller mellom søsken, noe som krever tilpasning i hverdagen:

> Så er det også en ganske stor forskjell på mine to døtre i hvert fall. Så at, jeg må lære en del ting på nytt med hun minste, som er helt annerledes enn hun eldste. Hun må liksom ha en tråd der hun har et eller annet initiativ, en grunn som hun blir styrt av da. Et mål. Og trenger litt mer retningsbestyrt motivasjon. (Far, videostudie 4)

Foreldrene fortalte at når de opplever forskjeller mellom barn, så legger de vekt på å tilpasse egen oppdragerstil for å møte det enkelte barns behov. Deler av de kvantitative resultatene presentert i prosjektets første delrapport indikerer også en slik sammenheng mellom forhold hos barna og foreldrenes utøvelse av sin foreldrerolle (Nygaard m.fl., 2024).

3.1.2 Barn må forberedes på et stadig mer komplekst samfunn

Parallelt med et ønske om å forstå og legge til rette for at barnets individuelle behov blir møtt på en adekvat og tilfredsstillende måte så uttrykte mange foreldre en bekymring knyttet til ***samfunnspress og samfunnsendringer (undertema 1.4)***. Dette var av særlig betydning blant foreldre som opplever at en viktig del av deres ansvar var å forberede barna på fremtiden: «Med en gang du får et barn så har du ansvar for dem egentlig resten av livet. At de er gode samfunnsborgere. At de får mest mulig redskap til å klare seg» (mor 2, fokusgruppe 2).

Dette konkurransesamfunnet var ifølge flere

kjennetegnet av at de som foreldre føler at de må beskytte barna og hjelpe dem med å ***håndtere ungdomspress (undertema 1.4)***: «Der har jeg liksom vært så bekymret for jenter og kroppspress og sånn, men det er jaggu meg mye for gutter og med sånn der "sånn skal du trene". Altså 12-13-åringer er opptatt av sixpack liksom» (mor 1, fokusgruppe 1). Digitale medier ble også gjennomgående nevnt som en kilde til ungdomspress som må reguleres:

> Men hun [datter] har jo funnet at på YouTube så kan du, når du har det på telefonen, så er det nesten som TikTok. Og der får hun jo opp masse. Det er mer sånn med klær. Hun har ikke kommet på sminken enda. Men hun kommer jo hver eneste kveld på en måte, og "jeg ønsker meg den juicy buksa, og den juicy buksa, den fargen, den fargen. (Mor 1, fokusgruppe 3)

Mange foreldre ga uttrykk for at de ønske at barna skal forstå seg selv og sine behov, slik at de kan bli ***selvstendige og ta egne valg (undertema 1.4)***. Et gjennomgående tema var at foreldrene bekymret seg for at samfunnet som barna vokser opp i, ser ut til å bli mer konkurranseorientert, med strenge krav om å lykkes:

> De tankene med at man lykkes man liksom? I hvert fall med tanken på den verden de vokser opp i i dag. Klarer man å ruste dem til det ikke sant? Den motgangen de får og, ja det er veldig stor forskjell på fra når jeg vokste opp liksom og til nå, da. Egentlig stor forskjell fra den minsten i vår barneflokk, og til hun som er gamlest. Det har skjedd veldig mye bare de fem til ti siste årene. (Mor 1, fokusgruppe 4)

Flere foreldre vektla derfor betydningen av å hjelpe sine barn med å bli *«robuste»* og *«motstandsdyktige»*. En av foreldrene som deltok i videoobservasjon ble for eksempel opptatt av å utforske følelsen stolthet da de leste bok sammen. I det digitale oppfølgingsintervjuet utdypet forelderen:

> Grunnen til at jeg spurte om det [stolthet], vet ikke om han har dårlig selvtillit nødvendigvis, men jeg vil få han til å være stolt over ting han har gjort. Han har litt vegring for å prøve ting. Og det er noe vi prøver å jobbe med. (Far, videostudie 6)

Samtidig som mange foreldre var opptatt av at barna skulle bli robuste og selvstendige, fremhevet de ofte det de beskrev som gammeldagse verdier i oppdragelsen. Mange var opptatt av å forberede barna på et samfunn som forventer at de kan tilpasse seg og ***passe inn (undertema 5.2)***. Flere foreldre var opptatt av at barna deres skal ha ***respekt (undertema 5.1)*** for andre mennesker, særlig voksne: «Det er jeg veldig streng på med mine unger. Ikke at de skal følge slavisk det andre folk sier, men du skal ha respekt når folk snakker til deg. Å reise seg på bussen for noen som er gammel» (mor 1, fokusgruppe 4).

Mange foreldre beskrev dette som *«gammeldagse verdier»* som de ønsket å videreføre til sine barn. Det var særlig negative følelser som en del foreldre ga uttrykk for at de ønsket å hjelpe barna med å kontrollere, for å hindre at disse gikk ut over en selv eller andre. Videre ga en del foreldre uttrykk for at intense følelser, uavhengig av om de er positive eller negative, kan skape problemer for barna i det norske samfunnet.

Oppsummert kan det virke som at foreldrene forsøker å kombinere en barnesentrert holdning i hverdagen med krav fra omgivelsene om å hjelpe barnet med å tilpasse seg samfunnet.

3.1.3 En foreldrerolle i skvis mellom ulike ideal

Mange foreldre ga uttrykk for at de i praksis strever med å håndtere ***motsigende krav (undertema 2.5)*** til foreldrerollen:

> Jeg hører veldig ofte "jeg er bestevenn med datteren min, og bestekompis med sønnen min".

> Og det er veldig bra å ha et nært forhold til barna sine, men vi har også, som jeg ser da, så er det min jobb å sørge for at de kan te seg i samfunnet, eller i hvert fall gjøre det beste jeg kan. (Far 1, fokusgruppe 4)

En annen forelder fortalte at hun får dårlig samvittighet hvis hun irettesetter barna eller bagatelliserer følelser hun synes er overdrevne: «Jeg blir forvirret av den foreldrerollen» (mor 2, fokusgruppe 2).

Mange foreldre ga uttrykk for at de opplever å stå i en skvis mellom gamle og nye foreldreidealer. I praksis fører dette til en balansekunst i hverdagen, hvor de må ivareta forventninger om å være følelsesorienterte samtidig som de opprettholder foreldreautoriteten.

I neste del ser vi nærmere på hvordan disse til dels motstridende kravene kjennetegnet av intensivering av foreldrerollen, økt samfunnspress mot både foreldre og barn og forventninger om at begge foreldre er i full jobb gir seg utslag i utfordringer knyttet til det å utøve grensesetting på en forståelsesfull og følelsesorientert måte i hverdagen.

3.2 Problemstilling 2: Hvordan forholder foreldre seg til sine barns følelser og hvordan implementerer de kunnskap om barn i norske hverdagsliv?

I det følgende tar vi først for oss hvordan foreldrene implementerer kunnskap om følelser i hverdagen, før vi deretter utforsker hvordan idealet om en barnesentrert oppdragelse innebærer å veie det å ta følelser på alvor opp mot behovet for grensesetting og sosialisering, en balansegang vi kaller for grensesetting i en barnesentrert tid.

3.2.1 Emosjonssosialisering i hverdagen

Mange foreldre fortalte at de forsøker å ***legge til rette for at barna kan snakke om følelser i hverdagen (undertema 3.3)***, og prøver å bruke kunnskap om følelsenes natur på en pragmatisk måte i hverdagen. Dette kan for eksempel skje rundt middagsbordet:

> Vi også bruker mye tid på å snakke om ting som kanskje har skjedd i løpet av dagen, eller på skole, eller på fritidsaktiviteter, og... ja, hvordan barna har opplevd kanskje kjipe ting som har skjedd. Så da har vi ofte fokus på hvordan man håndterer kjipe ting som skjer. Vi får jo ikke alltid gjort noe med, eller, vi prøver også å sette barna mest mulig i stand til å håndtere det som skjer. (mor 1, fokusgruppe 1)

Mange uttrykte at de forsøker å ha stor takhøyde for barnas følelser: «Det er ikke noe begrensinger på det, men hvis de reagerer med sinne, og for eksempel i en form av en frekkhet… blir reaksjonen litt annerledes enn hvis de bare er lei seg for eksempel» (far 1, fokusgruppe 4).

Mange foreldre fortalte dessuten at de er opptatt av å ***uttrykke følelser (undertema 3.2)*** i hverdagen for å signalisere at det er greit med følelsesuttrykk. De beskrev seg videre som følsomme og uttrykksfulle. Samtidig ser de seg nødt til å regulere visse følelser for å opprettholde et konstruktivt samspill i hverdagen: «Jeg har lett for å bli sint selv også da egentlig, for jeg er ikke så glad i den følelsen kanskje da. Det er litt vanskeligere å holde seg konstruktiv da egentlig, når det er snakk om sinne» (mor 1, fokusgruppe 4).

Videre ga flere uttrykk for at det kan være ***vanskelig å få tak i negative følelser (undertema 3.4)***:

> Glede er så mye lettere enn å ta tak i det som er litt mer vanskelig. Og for meg er det litt sånn uvant. Jeg tror nok ikke det var så veldig mye fokus på det da jeg vokste opp. (mor 1, fokusgruppe 1)

Mange oppga at de måtte jobbe mer for å tematisere dette: «De må på en måte... presses litt, eller lures, eller jobbes litt med for å få dem til å snakke om det, gjerne i flere runder» (far 2, fokusgruppe 1).

Overordnet sett kan det se ut til at foreldrene som har deltatt i denne studien legger ned en stor innsats for å hjelpe sine barn med å forstå sine egne og andres følelser ved å sette ord på dem, fremfor å avvise, det man omtaler som emosjonsveiledning (Gottman m.fl., 1996). Fokusgruppeintervjuene viste imidlertid at foreldrene opplever at følelsen sinne spesielt og sterke følelsemessige uttrykk generelt kan være vanskelig å sette ord på og håndtere i hverdagen (Brehmer, 2024).

Videre la mange foreldre vekt på at de ***artikulerer følelser (undertema 4.1)*** for å sørge for at barna lærer ord som kan kommunisere det de føler: «Jeg sier til han [sønn] "nå må du bruke ordene dine, så må du fortelle meg hva du... føler da", ikke sant?» (mor, videostudie 2). En annen forelder sier at det å erkjenne følelsen er viktig: «Det er jo det å prøve å få dem til å roe seg ned eller å... Ja, litt å erkjenne følelsene der og» (far, videostudie 4).

Mange foreldre forsøker derfor å forklare konkrete følelser ved å sette dem inn i en kontekst. I forbindelse med bildebokoppgaven kom dette til uttrykk ved at noen foreldre forsøkte å hjelpe barnet med å forstå den konkrete sammenhengen der ulike følelser fant sted:

> Det er nok litt som det, han plukker opp på ansiktsuttrykket hennes [hovedpersonen i bildeboken] (…) så er det ikke sikkert han klarer å følge hele historien, med hvorfor man ser at hun er sint (…). Jeg husker jeg gikk tilbake en side for å lese det på nytt. (Mor, videostudie 2)

Samtidig la noen foreldre vekt på at de opplever at ***barn og voksne noen ganger har ulikt språk (undertema 4.7)*** når det gjelder følelser: «Det er ikke så lett å nå frem med å forklare hva en følelse er for noe da» (far, videostudie 4).

Derfor er det viktig å bruke tid på å ***utforske følelser (undertema 4.4)***:

> Grunnene til at hun [datter] blir misunnelig og sånn, det tror jeg hun fatter på en litt mer enkel måte da, enn kanskje jeg gjør, fordi hun har et veldig kortsiktig perspektiv på det, og tenker liksom ikke helt over hva hun skal med det hun er misunnelig på. Hun bare føler at det er noe hun ikke har, som hun kanskje burde hatt. Altså at hun ikke har noen plan med det, eller at hun ikke hadde savnet det, hvis ikke det var for at den andre personen hadde det da. Det blir kanskje litt sånne ting med å prøve å komme inn på det, hva som er grunnen til at hun føler det sånn. (far, videostudie 5)

En konkret strategi for å utforske en følelse er at foreldrene forsøker å danne seg et inntrykk av ***følelsens motiv (undertema 4.5)***, fordi de opplevde at barn ikke alltid forstår den underliggende årsaken til det de føler:

> Når det er noe de reagerer på, så kommer det i hvert fall i min erfaring ofte ut som klaging over at ting er urettferdig, fordi at... de har jo kanskje ikke helt styr på den litt sånn såre sjalusi-følelsen. (mor, videostudie 1)

Hvis noe har skjedd på for eksempel skolen eller blant venner, der barna har gjort noe ugreit, så ga noen foreldre uttrykk for at det er viktig å finne den følelsesmessige årsaken: «I hvert fall for å finne ut hvorfor. Snakke om det [følelser] er vanskelig det, men det å finne grunnen til hvorfor det er sånn, er vanskelig» (far 1, fokusgruppe 3).

En annen konkret strategi foreldrene beskrev for å utforske følelser er å ***konkretisere følelser (undertema 4.3)***. Foreldrene utforsker følelsen i det øyeblikket den uttrykkes, og de kan deretter vise tilbake til en nylig hendelse der de følte noe

tilsvarende. For eksempel kan en sammensatt følelse som misunnelse være lettere å utforske og forklare gjennom en konkret situasjon: «Sitte og bare prate om følelser generelt, det skjønner de ikke, de må liksom henge det på en knagg da. Det er en situasjon, eller et eller annet de selv har kjent på da» (mor, videostudie 2).

En annen viktig strategi for å utforske følelser er å ***tolke følelsesuttrykk (undertema 4.6)*** for å vurdere om barnet emosjonelt sett er i stand til å utforske konkrete og sårbare følelser eller har forstått foreldrenes forsøk på å konkretisere følelser ved å vise tilbake til emosjonelle hendelser. En forelder som deltok i videostudien brukte for eksempel lang tid på å få sønnen til å konkretisere følelsen stolthet ved å vise til en hendelse tidligere på dagen der han hadde klart å sykle en lang etappe. Dette kunne potensielt være sårbart ifølge forelderen, fordi stolthet fort kan gå over til flauhet. På et gitt tidspunkt i videoobservasjonen avsluttet forelderen denne utforskningen. I forbindelse med det digitale oppfølgingsintervjuet sa forelderen at han valgte å avslutte fordi han oppfattet at sønnen hadde forstått konkretiseringsforsøket. I forbindelse med oppfølgingsintervjuet i etterkant av bildeboksamspillet sa forelderen følgende: «Han smilte og så sa han "ja". Og da, siden jeg kjenner han, så vet jeg at han forstod hva jeg snakket om» (far, videostudie 5).

Foreldrene ser ut til å delta i et sammensatt tolkningsarbeid av til dels subtile følelsesuttrykk som forutsetter kjennskap til barnet og en lang samspillshistorikk.

3.2.2 Grensesetting i en barnesentrert tid

I hverdagen strever mange foreldre med å balansere behovet for å anerkjenne barns følelser og individualitet opp mot samfunnets forventning om å forberede barn på voksenlivet og å bli tilpasningsdyktige samfunnsborgere. Denne balansegangen har vi beskrevet som grensesetting i en barnesentrert tid. I praksis tilstreber mange foreldre det vi har valgt å beskrive som ***forståelsesfull grensesetting (undertema 5.6)*** i en tid preget av idealer om å være barnesentrert:

> Det som er litt vanskelig i dette samfunnet er at vi er veldig fokusert på følelser, og barnas utvikling i forhold til følelser. Og derfor må man være veldig påpasselig på hvordan man snakker med barna, og hvordan de bearbeider sine egne følelser. Men hvor er grensen mellom at vi setter grenser, og "dette er nok". "Jeg skjønner at du er lei deg, men det må du gjøre, fordi jeg er faren din". Men at det er en gammeldags måte å oppdra barna sine, og si at "nei, dette er ikke greit"? Nei. Har jeg blitt foreldrene mine? Eller er det vår jobb, og ansvaret som vi har som foreldrene å kunne sette en ramme som er viktig slik at det blir en anstendig menneske da? (Far 1, fokusgruppe 5)

Flere beskrev denne foreldrerollen som en veilederrolle, der man balanserer mellom å håndheve autoritet samtidig som man fokuserer på å bygge relasjon:

> Det er viktig at de har klare grenser. Men samtidig så må man gjøre det på en måte... at man på en måte kommuniserer godt med dem, og samarbeider sammen, og snakker sammen, og. Det er veldig viktig at de har foreldre som de kan komme til hvis de sliter, eller hvis de har det vanskelig. At man skal heller ikke være så veldig strenge heller, men prøve å finne en balanse. (Mor 2, fokusgruppe 5)

I praksis innebærer dette blant annet at mange foreldre forsøker å kommunisere sine intensjoner når de setter grenser: «Få de til å skjønne hva vi egentlig mener. Kanskje vi har intensjoner om noe, men ikke klarer helt å forklare det. Eller det er noen enkle tilfeller der de ikke vil skjønne. Det synes jeg er litt vanskelig» (far 2, fokusgruppe 4).

Mange foreldre beskrev at en viktig del av denne grensesettingen er kjennetegnet av at det er særlig barns negative følelser som utfordrer foreldreautoriteten. Videre var de tydelige på at slike ***negative følelser må reguleres forståelsesfullt (undertema 5.4)***:

> At man ikke bare kan komme, og kanskje øse ut av seg alt man har av negativitet, på en sånn måte at man tar det ut på å klage på broren sin, eller kjefte på en eller annen, altså - Vi prøver jo også å snakke om hvordan man kan heller si at "i dag har jeg hatt det litt kjipt, nå trenger jeg faktisk bare å være litt for meg selv". Det er også lov. (Mor 1, fokusgruppe 1)

Andre var tydelige på at de setter en grense ved skade på gjenstander eller andre personer: «De får lov til å være sinte og alt sånn. Men bare ikke la det gå utover noe som personer, eller ting, eller pynt» (far 2, fokusgruppe 4).

Videre uttrykte mange foreldre et ønske om å anerkjenne negative følelser, samtidig som de ønsker at disse følelsene skal reguleres.: «Jeg erkjenner følelsene dems, og så "jeg skjønner at du er lei deg. Jeg skjønner at du er sint", for eksempel, "men kanskje vi kan prøve å gjøre det sånn eller". Ja, litt mer det» (mor 1, fokusgruppe 4).

Samtidig understrekte mange foreldre at de noen ganger ser seg nødt til å ***avlede negative følelser (undertema 3.1)***: «Sette på et plaster når det er behov. Kanskje avlede hvis det er behov for det. Om man ser at det ikke er så ille at det kanskje trenger å gjøre noe annet» (far 1, fokusgruppe 1). Hvorvidt foreldre velger å avlede negative følelser kan være situasjonsbetinget:

> Når ting skjer for fort, så alltid prøver jeg å, istedenfor å gå i dybde i de følelsene, prøver jeg å distrahere litt. Ikke bare bagatellisere, men noen ganger, kanskje hun [datteren] er litt for langt inn i følelsene. Og da sier jeg "hei vet du hva, vi tar det senere", jeg vet ikke, prøve å avlede istedenfor å snakke i dybde. Kanskje jeg gjør det i etterkant. Noen ganger så må jeg gjøre en vurdering på hvor dypt denne følelsen er kanskje. (Far 1, fokusgruppe 5)

Videre fortalte mange foreldre at de vurderer hvor sterkt de opplever at barnets negative følelse er før de eventuelt avleder. Det kan altså se ut til at disse foreldrene forsøker å vurdere barnas spesifikke følelsesuttrykk før de reagerer, og at tar hensyn til følelsene når de grensesetter.

Som tidligere nevnt viste intervjuene at mange foreldre i dag har mye ***kunnskap om barns behov (1.2)***, og de var tydelige på at de er klar over at det finnes mye informasjon om god foreldrepraksis. Mange fortalte at de innhenter relevant kunnskap om ***foreldrestøtte (undertema 3.7)*** på en systematisk måte. Samtidig var de tydelige på at de finner mest konkret støtte ved å diskutere med familie, venner og foreldrene til sine barns venner:

> Man søker jo råd overalt. Man hører noen fortelle om sine erfaringer. Både på jobb, kompiser, vennepar. Og diskutere litt "hvordan gjør dere det? Hvordan har dere løst det?". Også med folk som er jevngamle og. Kanskje noen er eldre enn oss, men har jevngamle unger eller yngre. Så det er jo sånn xxx. Noen ting må du google, og noen ting må du... men det kommer helt an på hva det er du ser etter. (Far 1, fokusgruppe 1)

Noen foreldre fortalte at de også er medlemmer av foreldregrupper på sosiale medier: «Det er ikke så mye råd å få, men det hender jo at det dukker opp noen gullkorn der… sånn aktivitetstips» (far 2, fokusgruppe 1).

En del foreldre opplever imidlertid at generelle råd til foreldre i media kan bli noe abstrakt og oppleves irrelevant, fordi det ikke alltid er lett å følge rådene:

> Sånn som hun Hedvig Montgomery kommer med mange gode råd, men mye av det hun snakker er veldig av faglig tyngde, du må ha et grunnlag for å forstå rådene. Podcastene, det beste er jo egentlig vanlige folk som snakker ut om frustrasjoner, som anerkjenner og gir hverandre støtte. Men alle disse faglige rådene - for det er jo så mange teorier innenfor oppdragelse som kan på en måte gjøre foreldre forvirret i større grad da, enn å stå litt trygt i egne vurderinger og liksom kjenne på at "okei men liksom jeg som mamma, eller pappa, kjenner barnet mitt best". Så jeg synes det kan være litt skummelt hvor mye informasjon som blir gitt ut i sosiale medier, og at det faktisk kan gjøre oss mer usikre. Så jeg er bare ekstremt takknemlig for at jeg har familie og venner, og at jeg gjør som mor 2 sa, at jeg søker heller når jeg har behov for noe. I størst grad så er det nær familie og venner, jeg opplever på en måte de har kjennskap til hvordan vi er, og ja. De man på en måte selv kjenner seg igjen i. (Mor 3, fokusgruppe 2)

I tillegg til familie og venner nevnte foreldre kolleger og barnas lærere som eksempler på personer de kan søke støtte hos. Innblikk i andres familieliv gjennom medier kan dessuten bidra til å normalisere utfordringer:

> For min del så har jeg blitt mye mer sikrere i min rolle som mor, fordi hvis du ser på de som er mer sånn hverdagspersoner, lager reels, eller lager TikTok, eller legger ut klipp og sånt. Du ser på en måte at vi går alle gjennom akkurat de samme følelsene, akkurat de samme fryktene, akkurat de samme hverdagene. Sånn pluss minus 90% av oss i hvert fall. Så for meg så har det hjulpet meg med å tenke at "åja, jeg ikke er alene i det jeg tenker eller føler". (Mor 1, fokusgruppe 5)

Det kan altså se ut til at mange foreldre får mye kunnskap og mange nyttige råd om barn gjennom innblikk i andres familieliv, både venner og ukjente personer som dukker opp i sosiale medier. Det avgjørende punktet er hvorvidt rådene oppleves som irrelevante eller for fjerne fra foreldrenes konkrete hverdagsliv. Det ser altså ut til at selv om foreldre tar til seg råd fra medier og faglig hold så er de likevel i behov av støtte fra familie og venner for å diskutere seg frem til hvordan denne kunnskapen settes ut i praksis i hverdagen.

Videre opplever mange at foreldrepraksis er noe som utvikles gjennom ***prøving og feiling (undertema 3.5)***. Foreldrene opplever ofte at det er først i etterkant av konkrete og gjerne mislykkede forsøk på å håndtere barnas følelser at de lærer gode strategier:

> For jeg er jo ganske sikker på at jeg gjør masse ting som ikke er så veldig hensiktsmessige, og sier litt sånn lite konstruktive ting og sånn. Og hvis man ikke driver og tenker gjennom det i ettertid, så lærer man jo ingenting av når man gjør sånt da. (Far, videostudie 4)

En del foreldre opplever at det kan være nyttig å ta tiden til hjelp hvis de står i utfordrende situasjoner med barna: «Hvis det er veldig tricky saker, det er rett og slett bare å kjøpe seg tid, rekke å reflektere over det over en litt lengre periode, og så tenke på problemstillingen på nytt» (informant 1, fokusgruppe 6).

En annen forelder fortalte at hun over tid har lært mer om hva som er riktige tidspunkt for å utforske ulike følelser: «Jeg har lært av mine feil der, fordi tidligere så kunne jeg bare buse ut med det [utforske følelsen stolthet]. Og da kan verden hennes [datterens] rase sammen fullstendig» (mor, videostudie 8).

En viktig del av foreldreskapets læring ser altså ut til å skje i etterkant av konkrete situasjoner der foreldrene opplever å enten ha lyktes eller ikke fått til det de ønsket. Over tid, gjennom prøving og feiling, har foreldrene etter hvert blitt bedre kjent med sine barns ulike behov. De har fått en bedre

forståelse av hvem de er:

> Han [sønnen] er en unge som er greit å forberede på ting. Men jeg har jo hun [datter] som tar ting litt på sparket, han er nok litt mer sånn som trenger litt mer sånn "nå skal vi gjøre dét". (Mor, videostudie 2)

De persontilpassede måtene foreldre møter sine barn på, basert på kunnskapen som de etter hvert erverver om hvem de er, kom tydelig frem i oppfølgingsintervjuene etter videoobservasjonene. Da kunne foreldre ofte fortelle at atferden de viste i videoobservasjonen, for eksempel at de var forsiktige med å grensesette for eksplisitt for å unngå konfrontasjon, reflekterte kunnskap om barnets typiske væremåte i ulike situasjoner: «Det var jo, på en måte, en indre forståelse, da. Når man... har vært sammen lenger og er nære i relasjon, da» (far, videostudie 5).

Denne kunnskapen om barna syntes å påvirke om foreldrene utforsket følelser i konkrete situasjoner i videoobservasjonen. For eksempel kunne dette innebære at foreldrene visste at barnet hadde en tendens til å underrapportere sine inntrykk, eller om de hadde erfart at de kunne stole på at barnet forteller om det strever med noe: «Spesielt hun på 16, hun kommer hjem og forteller alt. Uansett hva hun har gjort. Og det vet vi jo, og det er fordi hun føler at hun kan komme hjem og fortelle» (far 1, fokusgruppe 1).

Over tid har foreldrene erfart at de har en god forståelse av barna sine: «Så jeg kjenner jo ungene mine, og så vet jo jeg hva som er rett for de» (informant 4, fokusgruppe 7). Muligens kan denne gradvis utviklede forståelsen av sine barn

Tabell 3 Sammenheng mellom dimensjoner av foreldrestiler/-praksis og foreldrestress og problematferd hos barnet

	Foreldrestress		Problematferd		Totalt forklart variasjon[b]
	Bivariat[a]	Partiell[b]	Bivariat[c]	Partiell[b]	
Varme	,08*	,05*	,05*	,02*	,10*
Avvisning	,32*	,24*	,16*	,06*	,37*
Struktur	,02*	,01*	,01*	,00*	,02*
Kaos	,15*	,09*	,10*	,04*	,18*
Autonomi	,04*	,03*	,02*	,00*	,04*
Tvang	,17*	,09*	,22*	,14*	,29*
Støttende	,02*	,01*	,00*	,00	,02*
Ikke-støttende	,02*	,02*	,00	,00	,02*

Note: Det er benyttet univariate variansanalyser for å undersøke hvordan problematferd hos barnet og foreldrestress er relatert til foreldrestiler og foreldrepraksis. Det ble kjørt separate modeller for hver av de seks foreldrestilene (Parents as Social Context Questionnaire (PASCQ) (Skinner m.fl., 2005)) eller støttende eller ikke-støttende emosjonssosialiserende foreldrepraksis (Coping with Children's Negative Emotions Scale (CCNES) (Fabes m.fl., 1990, 2002)) som avhengige variabler. Analysene inkluderte foreldrestress (Parental stress scale (Berry & Jones, 1995)) og barnets problematferd (Parent rating scale for Distruptive Behavior (RS-DBD) (Silva m.fl., 2005)) som uavhengige variabler. Tallene i tabellen er partiell eta-squared, det vil si hvor mye hver uavhengig variabel forklarer variasjon i foreldrestil/-praksis etter at det er tatt hensyn til andre forklaringsvariabler i modellen.
[a] N = 4901 [b] N = 4870 [c] N = 4917 * p ≤ ,001.

prege samspillsmønstrene ved at foreldrene har forventninger og møter barna på visse måter.

3.2.3 Tid som begrenset ressurs i det intensive foreldreskapet og mulig kilde til foreldrestress

Delrapport 1 fra denne studien viser at foreldre som var fulltidsansatte, samt foreldre med høyest inntekt, rapporterte i gjennomsnitt mindre støttende og mer ikke-støttende emosjonssosialiserende foreldrepraksis enn de uten fulltidsarbeid eller med lavere inntekt (Nygaard m.fl., Tabell 3.6). Rapporten viser også at foreldrestress er kraftig relatert til foreldrestil og foreldrepraksis (Nygaard m.fl., 2024, Figur 3.4). For eksempel rapporterer foreldre med høyt nivå av foreldrestress foreldrestiler med mer avvisning, kaos og tvang (forklart variasjon er henholdsvis 32%, 14% og 17%) enn de med lavt nivå av foreldrestress. Vi fant også at foreldrestil er betydelig relatert til barnas livskvalitet (forklart variasjon fra 0% til 18%) (Nygaard m.fl., 2024, Figur 3.5). Vi finner også i analyser foretatt for denne sluttrapporten at foreldrestress er betydelig relatert til barnas livskvalitet ($r = -,34$, $p < ,001$, dvs 12% forklart variasjon) og problematferd ($r = ,37$, $p < ,001$, dvs 14% forklart variasjon). I det følgende vil vi derfor undersøke om foreldrestress og tidsklemme er relatert til hvordan foreldre utøver sin foreldrerolle, og hvordan dette henger sammen med barnets utvikling.

Vi undersøkte kvantitativt hvordan kombinasjonen av foreldrestress og det å ha et barn med høyt nivå av problematferd var relatert til foreldrestil og foreldrepraksis (Tabell 3). Vi fant at kombinasjonen av foreldrestress og nivå av problematferd hos barn forklarer en svært høy andel av foreldrestiler som innebærer avvisning (37% forklart variasjon), tvang (29% forklart variasjon) og kaos (18% forklart variasjon). Vi fant også at både foreldrestress og barnets problematferd hver for seg var relatert til foreldrenes foreldrestil og praksis (Tabell 3). Foreldrenes rapport om problematferd alene er altså ikke tilstrekkelig til å forklare hele sammenhengen mellom foreldrestress og foreldrestil eller foreldrepraksis. Det er imidlertid betydelig overlapp i variasjon som ble forklart av foreldrestress og barnas problematferd (Tabell 3). Dette er spesielt tydelig for foreldrestilene avvisning, kaos og tvang. Det er også verdt å merke seg at barnets problematferd var mindre relatert til alle foreldrestiler/-praksis enn hva foreldrestress var, med unntak for tvang. Foreldrestilen som innebærer tvang ble i størst grad forklart av det å ha et barn med problematferd (14%), og mindre av foreldrestress (9%) og forhold som er felles for begge (6%). Studien vår er tverrsnittbasert og undersøker ikke årsakssammenhenger. Vi vet derfor ikke sikkert hva som påvirker hva. Funnene indikerer imidlertid at det kan være en kombinasjon av at foreldrestil kan påvirkes av barns problematferd, og at foreldrestress kan påvirke foreldrestil og dermed barnets atferd. Vi fant at kombinasjonen (interaksjonen) av foreldrestress og problematferd hos barnet ikke bidro til å forklare betydelig mer (eta squared $\leq ,003$, spesifikke resultater ikke vist) av foreldrenes stil eller praksis utover det som vises i Tabell 3. Det vil si at sammenhengen mellom barnets problematferd og foreldrenes stil/praksis ikke var relatert til nivå på foreldrestress.

Vi undersøkte videre om sammenhengen mellom foreldrestress og foreldrestil/-praksis og utfall hos barna varierte avhengig av kjønn, inntekt, arbeidssituasjon, utdannelse eller fødeland. Det ble benyttet univariate variansanalyser med hver av foreldrestilene, støttende og ikke-støttende emosjonssosialiserende foreldrepraksis, og barnas livskvalitet og problematferd som avhengig variabler, og med foreldrestress og en av de demografiske variablene som uavhengige variabler (Vedleggstabell 7.1 til 7.5 i Vedlegg 7). Vi fant tilnærmet identiske og sterke sammenhenger mellom foreldrestress og foreldrenes utøvelse av deres foreldrerolle eller barnas utfall som presentert i delrapport 1. Det vil si at sammenhengene var tilnærmet upåvirket av demografiske variabler som

kjønn, inntekt, arbeidssituasjon, utdannelse eller fødeland.

Mye foreldrestress var betydelig relatert til foreldrestiler med mer avvisning, kaos og tvang (Vedleggstabell 7.1 til 7.5 i Vedlegg 7). Hele 33% av variasjonen i avvisende foreldrestil og cirka 15 til 18% av variasjonen i foreldrestiler med kaos og tvang var relatert til foreldrestress. Høyt nivå på foreldrestress var også relatert til mindre varm foreldrestil (9% forklart variasjon), og til foreldrestiler med mindre struktur og autonomi (henholdsvis 2 og 4% forklart variasjon). Høyt nivå på foreldrestress var også betydelig relatert til dårligere livskvalitet hos barnet og mer atferdsproblemer, hvor mellom 12 og 14% av variasjonen i foreldrenes rapport om utfall hos barnet var forklart ved rapportert nivå av foreldrestress.

Vi undersøkte i tillegg om kombinasjonen av foreldrestress og de demografiske variablene innvirket på resultatene. Disse tilleggsmodellene fant at interaksjonen mellom foreldrestress og de demografiske variablene forklarte svært lite (eta squared ≤ ,005) av variasjonene i foreldrestiler, foreldrepraksis og utfall hos barna (resultater ikke vist). Det vil si at sammenhengen mellom foreldrestress og foreldrestiler/-praksis og utfall hos barnet var tilnærmet identisk på tvers av kjønn, inntekt, arbeidssituasjon og utdannelse.

Et funn fra fokusgruppene og videobservasjonene som kan kaste lys over kilder til foreldrestress er at mange foreldre ga uttrykk for at ***foreldreskapet er altoppslukende (undertema 1.3)***. I tillegg til mer etablerte erkjennelser av at foreldreskapet innebærer et stort personlig ansvar og omsorg opplevde mange at det forventes stor grad av oppfølging for å sørge for at barna blir stimulert:

> Dagens samfunn bringer jo en del utfordringer, fordi det er utbredt av teorier, forventninger fra samfunnet, ikke sant. Folk, for eksempel, barna skal liksom begynne med aktiviteter tidlig... og ja, barna skal liksom klare mange ting. (Far, videostudie 5).

På mange måter kan det se ut til at foreldreskapet involverer en stor grad av personlig involvering som krever selvbevissthet og refleksjon:

> Vi hadde også en periode for noen år siden hvor en av guttene våre hadde det litt vanskelig på skolen. Var litt mye usikker, utrygg på seg selv, og var litt mye... ja, var litt... trengte å bli tryggere på seg selv og lære seg å håndtere litt ulike følelser. Og da gikk vi på en sånn "circle of security"-kurs eller sånn gruppe hos familieteamet i kommunen. Der handler det jo veldig mye om å være den trygge voksne som... hvor man kan håndtere ulike følelser da, og snakke om det. (Mor 1, fokusgruppe 1)

Mange informanter fortalte at de opplever at forventningene til foreldrerollen er en del av et større sett av forventninger til folk i dagens samfunn om å realisere seg selv og være unike (***undertema 1.5***):

> Men det kan ha noe med samfunnets forventninger, på en måte, til voksne da. Om at du skal ha hobbyer, og du skal ta utdanning, og videreutdanning, og selvrealisering. Det står kanskje litt høyere nå enn det gjorde på 70-tallet for å si det sånn. Og det gjør jo foreldrerollen mer krevende nå, når man skal ha tid til alt det andre. (Far 2, fokusgruppe 1)

En annen forelder utdyper: «Du skal være 110% en karriereperson, du skal 110% være et flott ektepar. Du skal 110% være sosial, tilgjengelig for venner og alt, og så skal du være 120% en fantastisk mor eller far» (mor 3, fokusgruppe 2).

Det kan altså se ut til at foreldrerollen ses på som en del av et større sett med forventninger til at folk skal prestere og vise at de er i stand til å oppdra barn som er gode samfunnsborgere, som både klarer å tilpasse seg omgivelsene og samtidig uttrykke en egenart. En

annen forelder sier: «Jeg har sett at hun ene datteren min har greid å stå imot gruppepress om å være kul, at hun greier å være selvstendig. Det er kanskje noe av det som gjør meg mest stolt» (mor 2, fokusgruppe 3).

Deltagerne ga altså uttrykk for at norske foreldre i dag er forventet å forvalte økt kunnskap om barn og barns utvikling, med særlig vekt på en forståelsesfull og individuelt tilpasset foreldrestrategi preget av stor grad av involvering i barnas behov og interesser. Samtidig kjenner de på et ansvar for å forberede barna på et samfunn som de på mange måter opplever er mer konkurranseorientert og spisset enn tidligere. Samtidig ble ***mangel på tid (undertema 1.1)*** nevnt som en utfordring i hverdagen: «Hva er hovedutfordringen? At det er 24 timer i døgnet. Da sitter jeg alltid med skyldfølelse for at jeg bare gjør ting i en enorm stor hastverk bare for å liksom kunne strekke til. Men jeg strekker ikke til» (mor 1, fokusgruppe 2).

En annen forelder kom med et lignende utsagn: «Hvor ble tiden av? Den ble ikke av, fordi at jeg var en forelder som satt med ungene og gjorde lekser hver dag. Jeg har vært med på alle aktiviteter. Vi har hatt med unger hele ettermiddager, helger, alt» (mor 3, fokusgruppe 3).

En annen informant fortalte at det er viktig å utforske og diskutere følelser, men at det ofte er vanskelig å finne riktig tidspunkt for dette i hverdagen:

> Man er liksom ikke alltid, vet ikke, har det store perspektivet alltid. Jeg synes jo det er nyttig [kunnskap om følelser], man bruker det av og til, men ofte så går jo på en måte hverdagen som den går da. Så man tenker kanskje ikke så analytisk på det. (Mor, videosamspill 1).

Det kan se ut til at kunnskap om barns utvikling og viktigheten av å ta følelser på alvor ikke alltid er like lett å implementere i konkrete hverdagssituasjoner på grunn av mangel på tid og det faktum at foreldrene omgås sine barn i et mangfold av hverdagssituasjoner.

3.3 Problemstilling 3: Hva slags variasjon i foreldrepraksis finnes i familier i norsk kontekst?

Vi har til nå fokusert på kjennetegn som går igjen på tvers av familiene som har deltatt i undersøkelsen. I det følgende skal vi derimot undersøke variasjon blant foreldre, ved å ta tak i de tre dimensjonene kjønn og ulikheter i foreldrestil innad i familiene, etnisk og kulturell bakgrunn og lav sosioøkonomisk status.

3.3.1 Kjønn og foreldrestil

Funn som ble presentert i den første delrapporten basert på denne studien indikerte at mødre i Norge skårer noe høyere enn fedre på foreldrestiler som inkluderer varme og autonomi (Nygaard m.fl., 2024). Den kvalitative delen av denne studien indikerer imidlertid at i det store og hele opplever både mødrene og fedrene i vårt utvalg at de deler den samme grunnleggende holdningen til foreldrestil og syn på følelser som sin partner. En foreldre fortalte for eksempel: «Hos oss er den heldigvis ganske lik. I hvert fall det vi tenker rundt viktigheten av å kommunisere godt rundt følelser, og lære barna å håndtere ulike følelser» (mor 1, fokusgruppe 1). Samtidig opplevde de fleste informantene at mødrene stort sett er mer relasjonelle enn fedrene (***undertema 3.8: Ulike foreldrestiler i familien***). En far beskrev en form for arbeidsdeling der mor i større grad tar seg av den emosjonelle kontakten: «Da tar kona over. Hun er best på det [følelser]. Hun jobber med skole og barnehage. Det er egentlig sånn vi har delt det» (far 2, fokusgruppe 4).

Samtidig beskrev mange foreldre mer nyanserte former for arbeidsfordeling i familien, der de håndterer ulike følelser. En far fortalte for eksempel at mor er flinkere til å håndtere følelser: «Jeg synes

mamma er flinkere da, til å roe ham ned. Hun tar imot, hun trøster. Hun har en myk stemme, ikke sant. Jeg tror det er noe med. Hun klapper, bruker hender, trøster, nærhet» (far, videostudie 5).
Samtidig fortalte den samme faren at han tar seg av følelser som mor ikke nødvendigvis er så flink til: «Det er ikke alle følelser hun takler, heller. Det å være sjalu da, for eksempel. Når det er sjalusi, misunnelse, da er det ofte også konflikt. Da er det jeg som ofte håndterer de situasjonene» (far, videostudie 5).

Det kan altså se ut til arbeidsdelingen handler om hva slags typer følelser foreldrene håndterer. Videre kunne det se ut til at mødre i større grad tar ansvar for å romme følelser, mens far ordner opp og finner løsninger: «Jeg er nok altfor ettergivende da, mens mannen min er litt flinkere til å si "nå er det sengetid", mens jeg er litt sånn "jaja, se ferdig". Så jeg kunne nok vært et hakk strengere» (mor 2, fokusgruppe 3).

En far forteller for eksempel at det er hans oppgave å bearbeide følelser etter en emosjonelt ladet seanse i familien:

> Det er viktig at jeg alltid prater i etterkant, og så prøver å snakke med dem "hva skjedde? "Hvordan opplever du dette? Hva er følelsene bak dette?" Og jeg er bedre til å roe ned og bearbeide når det er sinne. Når det er litt mer følsomme ting som noen ganger er vanskelig for meg å forstå, da er det heldigvis kona mi som kan snakke litt mer om ting. (Far 1, fokusgruppe 5)

Det kan altså se ut til at selv om mange mødre og fedre har blitt likere i foreldrestilen så håndterer de ulike følelser og situasjoner i familielivet.

I spørreundersøkelsen besvarte foreldrene spørsmål om tilfredshet med parforholdet sitt målt med Relationship Assessment Scale (RAS-1) (Fülöp m.fl., 2022; Hendrick, 1988) og om strategier for å løse uenigheter mellom foreldrene målt med Conflict and Problem-Solving Strategy Scale (CPS) (Helland m.fl., 2023; Kerig, 1996). Vi undersøkte om tilfredshet og strategier for konfliktløsning er relatert til foreldrestiler/-praksis, og hvilken rolle kjønn, sosioøkonomisk status og fødeland har for slike sammenhenger (Tabell 4). Vi fant en sammenheng mellom hvor tilfreds foreldrene rapporterer at de er med parforholdet og deres foreldrestil. De med høyest tilfredshet rapporterte om foreldrestiler med mer varme og mindre avvisning, kaos og

Tabell 4 Bivariate analyse av hvordan tilfredshet og konfliktløsing er relatert til ulike dimensjoner av foreldrestiler/-praksis og utfall hos barna

	Tilfredshet[a]	Konfliktløsing[b]
Varme	,02*	,03*
Avvisning	,04*	,02*
Struktur	,01*	,01*
Kaos	,03*	,03*
Autonomi	,01*	,02*
Tvang	,02*	,03*
Støttende	,01*	,01*
Ikke-støttende	,00	,00*
Barnets livskvalitet	,04*	,03*
Barnets problematferd	,02*	,02*

Note: Tabellen viser forklart variasjon (r^2 = eta-squared) fra bivariate analyser. Tilfredshet er hvor tilfredse de rapporterer at de er med parforholdet, målt med Relationship Assessment Scale (RAS-1) (Fülöp m.fl., 2022; Hendrick, 1988). Foreldres strategier for å løse uenigheter mellom barnets foreldre er målt med seks utsagn fra Conflict and Problem Solving Scale (CPS) (Helland m.fl. 2021). Seks foreldrestiler er målt med Parents as Social Context Questionnaire (PASCQ) (Skinner m.fl., 2005); støttende og ikke-støttende emosjonssosialiserende foreldrepraksis med Coping with Children's Negative Emotions Scale (CCNES) (Fabes m.fl., 1990, 2002); barnets livskvalitet med KIDSCREEN-10 (The KIDSCREEEN group Europe, 2006); og problematferd med Parent rating scale for Distruptive Behavior (RS-DBD) (Silva m.fl., 2005). [a] N = 4535 til 4554 [b] N = 4918 til 4920 * p ≤ ,001.

tvang (2-4% forklart variasjon) og mer støttende emosjonssosialiserende foreldrepraksis (1% forklart variasjon) (Tabell 4). Videre variansanalyser (ikke presentert) viste at sammenhengene mellom tilfredshet med parforholdet og foreldrestiler/-praksis var tilsvarende sterke selv om man tok hensyn til kjønn, inntekt, arbeidssituasjon, utdannelse eller fødeland (inkluderte de som uavhengige variabler i univariate variansanalyser). Interaksjonene mellom slike bakgrunnsfaktorer og tilfredshet med parforholdet hadde også svært liten (eta squared ≤ ,003) sammenheng med foreldrestiler/-praksis (detaljerte resultater ikke presentert). Med andre ord var sammenhengene mellom partilfredshet og foreldrestiler/-praksis omtrent den samme, uavhengig av forskjeller i kjønn, sosioøkonomiske mål og fødeland.

Rapportert foreldrestil og foreldrepraksis var også relatert til foreldrenes strategier for å håndtere uenigheter seg imellom. Foreldrene som rapporterte hyppigst bruk av strategier for å løse uenigheter ved at de lytter til hverandre, finner løsninger som møter begges behov eller hvor de finner kompromiss, rapporterte også om foreldrestil med mer varme og autonomi, og mindre avvisning, kaos og tvang (2 til 3% forklart variasjon) (Tabell 4). De rapporterte også om mer støttende emosjonssosialiserende foreldrepraksis (1% forklart variasjon) (Tabell 4). Foreldre med gode strategier for å håndtere uenighet i parforholdet så altså ut til å være både varmere og mer støttende i foreldrerollen. Som for partilfredshet, viste videre variansanalyser (ikke presentert) at sammenhengene var uavhengig av kjønn, mål på sosioøkonomisk status og fødeland. Analyser av interaksjonseffekter viste også tilsvarende at sammenhengene mellom strategier og foreldrestil/-praksis var tilnærmet lik uavhengig av kjønn, sosioøkonomi og fødeland (eta squared ≤ ,002).

Den kvalitative analysen understøtter funnene fra de kvantitative funnene i sluttrapporten om betydningen av god kommunikasjon mellom foreldre, altså at det er viktig at foreldre samkjører preferanser, tilpasser seg hverandre og utfyller hverandres roller. Selv om mange foreldre beskrev at de har et annet syn enn sin partner på tema som for eksempel hvordan barnas følelser skal håndteres så uttrykte de et ønske om å møtes på midten (***undertema 3.8: Ulike foreldrestiler i familien***):

> Jeg er nok mye mer følelsesmenneske enn han, veldig på det at hvor viktig det var å møte ungers følelser. "Jeg ser at du er lei deg, jeg ser at du er sint". Og når jeg begynner med det, så står han nesten bare og fnyser, for han liksom mener at enten så er det sånn eller så er det sånn. Så vi er veldig forskjellige der. Men så prøver vi å møte oss på midten da. Det er ikke alltid like enkelt, men vi prøver iallfall. (Mor 1, fokusgruppe 3)

Flere foreldre fortalte dessuten at de over tid har blitt likere sin partner: «Hun er mer vant til å snakke om sånne ting [følelser]. Så jeg tenker at jeg har lært, blitt bedre til å takle det av å være med henne» (far 2, fokusgruppe 1). Den kvalitative analysen indikerte at ulike foreldre forsøker å nærme seg hverandre, noe som muligens reflekterer den tidligere beskrevne arbeidsdelingen i familielivet.

Foreløpige resultater basert på data fra vår studie viser at foreldrenes emosjonsosialiserende stil er uavhengig av barnets kjønn (Severinsen m.fl., under utvikling, a). Dette tilsvarer også flere tidligere studier som ikke har funnet at barnets kjønn har sammenheng med foreldrepraksis (f.eks. McKee m.fl., 2022). Det medførte blant annet at vi ikke har foretatt ytterligere kvantitative undersøkelser av hvordan barnets kjønn påvirker resultater i våre analyser. I det kvalitative utvalget fortalte imidlertid foreldrene om forskjeller relatert til barnas kjønn i visse settinger. En del foreldre fortalte at de oppfatter sønnene sine som mindre følelsesorienterte enn døtrene, og dermed i behov av mer oppfølging og oppmuntring om å vise følelser (***undertema 1.7: Kjønn i familien***): «Hun er veldig god på sine egne følelser. Jeg vet ikke om det er litt mer sånn stereotypisk gutt, men jeg sier til han, nå må du

Tabell 5 Gjennomsnittsskårer (SD) for foreldrestiler og foreldrepraksis fordelt på fødeland

	Afrika og Latin-amerika	Asia	Europa eks, Norden, Australia og USA	Norden (ekskludert Norge)	Norge	Eta squared
Varme[a]	3,46 (0,41)	3,35 (0,39)	3,45 (0,43)	3,41 (0,39)	3,37 (0,41)	,00
Avvisning[a]	1,68 (0,55)	1,69 (0,56)	1,59 (0,56)	1,79 (0,52)	1,62 (0,54)	,00
Struktur[a]	3,29 (0,47)	3,01 (0,60)	3,16 (0,51)	3,24 (0,43)	3,22 (0,44)	,01*
Kaos[a]	1,57 (0,38)	1,71 (0,48)	1,64 (0,46)	1,72 (0,47)	1,65 (0,45)	,00
Autonomi[a]	3,54 (0,53)	3,46 (0,49)	3,55 (0,47)	3,58 (0,46)	3,50 (0,47)	,00
Tvang[a]	1,75 (0,48)	1,84 (0,58)	1,87 (0,59)	1,88 (0,57)	1,77 (0,58)	,00
Støttende[a]	5,91 (0,79)	5,56 (0,98)	5,70 (1,08)	5,56 (0,86)	5,55 (0,98)	,00
Ikke-støttende[a]	2,23 (0,92)	2,72 (0,97)	2,41 (0,85)	2,12 (0,71)	2,18 (0,75)	,02*
Barnets livskvalitet[b]	4,02 (0,44)	4,06 (0,40)	4,11 (0,40)	3,92 (0,40)	3,98 (0,40)	,01*
Barnets problematferd[b]	1,88 (0,46)	1,83 (0,47)	1,83 (0,48)	2,02 (0,52)	1,93 (0,50)	,00*

Note: Gjennomsnitt og standardavvik for foreldrestiler (målt med Parents as Social Context Questionnaire (PASCQ) (Skinner m.fl., 2005); støttende og ikke-støttende emosjonssosialiserende foreldrepraksis (målt med Coping with Children's Negative Emotions Scale (CCNES) (Fabes m.fl., 1990, 2002)); barnets livskvalitet - KIDSCREEEN-10 (The KIDSCREEEN group Europe, 2006) og barnets problematferd - Parent rating scale for Distruptive Behavior (RS-DBD) (Silva m.fl., 2005) delt inn på foreldres fødeland. Eta squared er univariate analyser og viser hvor mye fødeland forklarer variasjon i foreldrestil/-praksis/barneutfall etter kontroll for kjønn, inntekt, arbeidssituasjon og utdannelse. [a] N = 4883, fordelt på 51, 151, 138, 75 og 4468 i hver av de respektive gruppene med fødeland. [b] N = 4763, fordelt på 47, 146, 132, 73 og 4365 i hver av de respektive gruppene med fødeland. * p ≤ ,001.

bruke ordene dine og fortelle meg hva du føler» (mor, videostudie 2).

Samtidig uttrykte noen foreldre en bekymring for at gutter har en røff omgangsform seg imellom som ikke inviterer til åpenhet om følelser:

> «Gutter og følelser har liksom vært en sånn greie. Så gutter skal ikke snakke om disse tingene, og de skal ikke vise følelser og... jeg har en følelse av at det kanskje er litt i endring.
>
> Gutter er fremdeles tøffe og kule og alt det der». (Mor 1, fokusgruppe 1)

Det kunne altså se ut til at en del foreldre er opptatt av å hjelpe sine sønner med å håndtere følelser, fordi de har fanget opp bekymringer knyttet til dette i samfunnet. Samtidig fortalte andre foreldre at de behandler guttene sine litt røffere, og sosialiserer guttene inn i en mer maskulin omgangsform:

> De er jo litt sånn som [annen informant] sier da, at jeg kjenner jo at jeg gjør forskjell på de tingene der. Det er litt sånn som med guttungen min. Jeg prøver jo å ruste han litt for det harde som jeg vet kommer til å komme i han sin verden, og så er jeg kanskje ikke så tydelig på det, for hun andre da. (Far 1, fokusgruppe 4)

Foreldrene oppga altså ulike årsaker til hvorfor de behandler sine sønner og døtre ulikt, og det kan se ut som at de navigerer etter det de oppfatter som samfunnets forventinger.

3.3.2 Flerkulturelle familier

Vi fant bare små forskjeller i foreldrestil, foreldrepraksis og utfall hos barnet relatert til hvilket land foreldrene var født i (Tabell 5). Univariate analyser, både med og uten kontroll for andre variabler, viste at det ikke var forskjeller av betydning i foreldrestiler som varme, avvisning,

kaos, autonomi eller tvang, og heller ikke i rapportert nivå av støttende emosjonssosialiserende foreldrepraksis på tvers av ulike fødeland (Tabell 5). Det var imidlertid forskjeller i retning av at foreldre som var født i Asia rapporterte om noe mindre struktur (1% forklart variasjon) og mer ikke-støttende emosjonssosialiserende foreldrepraksis (2% forklart variasjon), også etter at det ble kontrollert for kjønn, inntekt, arbeidssituasjon og utdanning (Tabell 5). Det var ingen forskjell mellom foreldre fra ulike fødeland med hensyn til barnas problematferd, men foreldre fra Norden rapporterte noe lavere livskvalitet hos sine barn enn personer fra andre vestlige land (1% forklart variasjon) (Tabell 5).

Resultatene fra fokusgruppeintervjuene støttet funnene i de kvantitative analysene. I likhet med foreldrene født i Norge fortalte foreldrene med flerkulturell oppdragelse at dagens fokus på følelser i oppdragelsen er forskjellig fra deres egen oppvekst ***(undertemaene 1.2: Mer kunnskap om barn og 1.6: Generasjonsperspektiv)***:

> Jeg kommer jo fra [navn på et ikke-vestlig land] og er oppvokst i [navn på et annet ikke-vestlig land], og har flyttet til Norge når jeg var tenåring. Det har aldri vært et sånt tidspunkt i løpet av dagen der noen har spurt meg "ja hvordan føler du deg?". Jeg har ikke det heller hjemme hos meg der jeg bare setter meg ned, og bare spør barna hvordan de føler seg. Men at det er litt mer at hvis jeg ser at de er lei seg, så spør jeg hva som er galt eller hva som har skjedd. Jeg vet ikke hvordan, er det sånn vanlig at man sitter, å sette seg ned og snakke om følelser? (Mor 1, fokusgruppe 2)

Selv om dagens foreldreideal kan fremstå uvant i lys av deres egen oppvekst ser det altså ut til at de fleste ikke-vestlige foreldrene i dette utvalget slutter opp om det de oppfatter som en følelsesfokusert og barnesentrert norsk oppdragelse ***(undertemaene 2.1: Barn må forstås, 2.2: Barn har ulike og unike behov og 2.3: Barns følelser er alvor)***. En annen forelder utdypet:

> Jeg føler at i Norge er det liksom veldig sånn barnesentrert og fokusert samfunn, det er barnet som er veldig viktig. Jeg tror at, i hvert fall i andre kulturer, det er mest at foreldrene har rett og foreldresentrert. Og de skal ta ansvaret, ta styring, og lage regler. Kanskje uten å tenke på barnas følelser eller utvikling. (Far 1, fokusgruppe 5)

I tillegg til at de flerkulturelle foreldrene la vekt på en barnesentrert og følelsesorientert oppdragelse ga de uttrykk for at de ønsker å legge til rette for at barna kjenner en tilhørighet til deres kulturbakgrunn (***undertema 3.9: Kultur og følelser***): «Jeg har annen kultur i ryggsekken når vi oppdrar barna. Når det gjelder mat da, ikke sant. Også har vi… litt annen, væremåter kanskje. Også bruker vi selvfølgelig de eksemplene fra barndommene våre, når vi snakker til dem» (far, videostudie 5).

Noen av de flerkulturelle foreldrene kunne imidlertid oppleve at visse forskjeller mellom norsk kultur og deres bakgrunn gikk dypere enn mat og andre skikker:

> Dette med kollektivistisk tankegang og individualistisk tankegang, at du er i [navn på ikke-vestlig land] eller i andre land, som jeg opplever da er litt mer sånn ikke-vestlige, så er det mye mer at du er en del av noe større. Du har en plass i et kollektivt fellesskap, og du skal også tilpasse deg det fellesskapet, du skal ta ansvar for det fellesskapet, og det er det fellesskapet som har betydning da. Ikke liksom deg som person alltid. Mens i Norge så er det veldig individualisme, du skal selvrealisere deg, du skal ha det bra, hvis du ikke har det bra i et forhold så må du tenke på deg selv. (Mor 3, fokusgruppe 2)

Videre ga noen av de flerkulturelle foreldrene uttrykk

for at det er mindre rom for å uttrykke sterke følelser generelt og negative følelser som sinne spesielt i den norske majoritetskulturen, sammenlignet med hva de aksepterer i deres egen familie. En viktig del av rollen som foreldre er derfor å hjelpe barna med å navigere mellom normer for følelser i det norske majoritetssamfunnet og det emosjonelle klimaet i egen familie:

> Jeg har en sønn, han har vært veldig mye sint. Det blir kanskje veldig generaliserende å si det, men jeg opplever at det norske samfunnet tåler ikke mye sinne. Jeg er jo fra [navn på ikke-vestlig land], og der er liksom sinne er lidenskap, og ikke sant, du skal liksom, du viser alle følelsene, og sinnet er på en måte velkommen da, mens det er det ikke nødvendigvis her. Hva jeg har erfart. Så hans sinne har vært litt sånn problematisk for ham, fordi de har ikke forstått at sinnet hans er uttrykk for at han ikke viser sorg eller tristhet da. (Mor 2, fokusgruppe 2)

De flerkulturelle foreldrene ga altså uttrykk for å jobbe eksplisitt med å hjelpe sine barn med å uttrykke følelser på hensiktsmessige måter, avhengig av miljøet de ferdes i.

3.3.3 Sosioøkonomisk status

I delrapport 1 (Nygaard m.fl., 2024) presenterte vi bivariate sammenhenger som viste at foreldre med høy inntekt eller fulltidsarbeid, rapporterte om mindre støttende og mer ikke-støttende foreldrepraksis. Samtidig var det en skjevhet i utvalget, der flere mødre enn fedre deltok i studien, og mødrene rapporterte om lavere inntekt enn fedrene. I arbeidet med sluttrapporten undersøkte vi derfor om sammenhengene mellom sosioøkonomiske faktorer og foreldrestiler/-praksis eller utfall hos barnet er begrunnet i skjev kjønnsrepresentativitet. Dette ble undersøkt med analyser hvor kjønn og en av de sosioøkonomiske variablene inntekt, arbeidssituasjon og utdannelse var uavhengig variabel, og hver av de åtte dimensjonene for foreldrestiler/praksis og barnets livskvalitet og problematferd var avhengige variabler i separate (univariate) variansanalyser (Vedleggstabell 8.1 til 8.3 i Vedlegg 8). Sammenhengene mellom sosioøkonomisk status og foreldrestiler/foreldrepraksis ble mindre når kjønn ble inkludert i analysene. Mens opp til 3% av variasjonen i foreldrepraksis ble forklart ved bivariate analyser med sosioøkonomiske forhold, var det bare opp til 1% som ble forklart når kjønn ble tatt hensyn til (Vedleggstabell 8.1 til 8.3). Resultatene ble dermed mindre tydelig enn de bivariate sammenhengene presentert i delrapport 1 (Nygaard m.fl., 2024).

Det ble også undersøkt om kombinasjonen (interaksjonen) mellom kjønn og hver av de sosioøkonomiske variablene innvirket på modellene i Vedleggstabell 8.1 til 8.3. I samtlige modeller forklarte interaksjonsleddet svært lite (eta squared ≤ ,002), og er derfor ikke inkludert i de presenterte tallene. Det vil si at sammenhengen mellom sosioøkonomiske faktorer og foreldrestil/-praksis/barneutfall var tilnærmet lik for begge kjønnene.

Lav inntekt (≤ 500 000) er, som for de bivariate analysene, relatert til mer støttende emosjonssosialiserende foreldrepraksis sammenlignet med de med høy inntekt (over 700 000) når kjønn er tatt hensyn til (1% forklart variasjon) (Vedleggstabell 8.1). De med lavest inntekt (≤ 300 000) rapporterte 0,29 standardavvik mer emosjonssosialiserende stil enn de med høyest inntekt (over 1 million). Lav inntekt (under 500 000) er også relatert til mer rapporterte atferdsproblemer hos barna enn når foreldrene hadde inntekt over 1 million, hvor forskjellen var 0,47 standardavvik mellom de med lavest (≤ 300 000) og høyest (over 1 million) inntekt (1% forklart variasjon) (Vedleggstabell 8.1). Det var ellers ingen betydelige forskjeller mellom inntektsgruppene i foreldrestiler/-praksis eller barnas livskvalitet når kjønn ble tatt hensyn til i modellene (Vedleggstabell 8.1).

Fulltidsarbeidende foreldre rapporterte om minst støttende emosjonssosialiserende foreldrepraksis og vesentlig lavere enn foreldre som var arbeidsledige, sykemeldte eller pensjonerte (0,37 standardavvik, 1% forklart variasjon) (Vedleggstabell 8.2). Det var ellers ingen betydelige sammenhenger mellom arbeidssituasjon og foreldrestiler/-praksis eller utfall hos barnet (Vedleggstabell 8.2).

Foreldre med mest utdannelse (mer enn 4 års universitets- eller høyskole utdannelse) rapporterte om foreldrestil med mer varme enn foreldre med lavere utdannelse (1% forklart variasjon, Vedleggstabell 8.3), hvor den største forskjellen var med de med videregående som høyest utdannelse (0,19 standardavvik). Foreldre med mest utdannelse rapporterte også om mer avvisning (1% forklart variasjon, Vedleggstabell 8.3), enn de med fagskole som høyest utdannelse (0,22 standardavvik). Foreldre med mest utdannelse rapporterte også om mindre støttende emosjonssosialiserende foreldrepraksis (1% forklart variasjon, Vedleggstabell 8.3), hvor den største forskjellen var i forhold til de uten utdannelse etter grunnskolen (0,34 standardavvik). De med mest utdannelse rapporterte også om minst ikke-støttende emosjonssosialiserende foreldrepraksis (1% forklart variasjon, Vedleggstabell 8.3), hvor største forskjellen var i forhold til de med fagskole (0,25 standardavvik). Foreldre med mest utdannelse rapporterte også om mindre atferdsproblemer hos barna enn samtlige av de andre utdannelsesgruppene (1% forklart variasjon, Vedleggstabell 8.3), hvor den største forskjellen var i forhold til foreldre med minst utdannelse (0,60 standardavvik).

Sammenhengene mellom sosioøkonomisk status og hvordan foreldre rapporterer om sin utøvelse av sin foreldrerolle kan altså som tidligere nevnt variere avhengig av mål for sosioøkonomisk status. Sammenhengen mellom fulltidsarbeid og mindre støttende foreldrepraksis kan indikere at mangel på tid gjør det vanskeligere med forståelsesfull grensesetting eller sitter med en følelse av å ikke strekke til målt opp mot samfunnets idealer, slik vi allerede har presentert over (kapittel 3.2.3 Tid som begrenset ressurs).

I de individuelle intervjuene ga foreldrene med lav sosioøkonomisk bakgrunn uttrykk for at de opplevde at økonomisk trygghet er en grunnleggende forutsetning for å kunne gi barna gode liv. Dårlig råd førte til at de strevde med å gi barna tilgang til fritidsaktiviteter. For mange foreldre kunne det også være en kilde til bekymring at barna skilte seg ut fra jevnaldrende, fordi de for eksempel ikke hadde de riktige klærne eller var i stand til å følge med på ny teknologi som følge av dårlig økonomi. Foreldrene kjente på stress og skam knyttet til egen økonomisk situasjon og opplevde at barna ble sosialt ekskludert. I tillegg måtte de jobbe aktivt for å forhindre at barna fikk kjennskap til de økonomiske bekymringene deres. Foreldrene ville imidlertid veie opp for dårlig økonomi gjennom følelsesmessig støtte og prioritering av meningsfullt samvær:

> Det [ferier og aktiviteter som andre jevnaldrende får] har jeg ikke en anledning til, så det jeg kan tilby er emosjonell støtte og oppfølginger (...) Men jeg føler meg utilstrekkelig der. Jeg overkompenserer nok litt med å være en, ikke en ekstrem emosjonell støtte, men jeg er veldig opptatt av at når jeg ikke kan hjelpe dem på slike [økonomiske] måter, så skal jeg i hvert fall gjøre det veldig bra på det jeg kan da. (Mor 4, individuelle intervju om sosioøkonomisk status)

> Akkurat der føler jeg vel egentlig at økonomien er den største - hvis man kan kalle det synderen, holdt jeg på å si. At jeg ikke liksom føler at jeg på en måte kan gi alt jeg egentlig vil gi dem i verdi, på en måte. Men at jeg liksom prøver å vise at jeg kan gjøre masse annet for dem, på en måte. Ved å liksom gjøre ting de har lyst på, og kanskje hjelpe. [...] At man bidrar til det man kan være med på liksom, da. (Mor 6, individuelle intervju om sosioøkonomisk status)

Det er interessant at foreldrene begrunner denne kompenseringen i de samme barnesentrerte idealene for god omsorg som de øvrige foreldrene i den kvalitative delen av studien vektla, altså at ***barn må forstås (undertema 2.1)***. Foreldrene med lav sosioøkonomisk status fortalte at de fryktet at barnas manglende deltakelse på fritidsaktiviteter og fravær av merkeklær og ferier til spennende reisemål skulle føre til utestengelse blant jevnaldrende. De viste altså til de samme bekymringene knyttet til ***samfunnspress og samfunnsendringer (undertema 1.4).*** Det var derfor viktig for foreldrene med lav sosioøkonomisk status å hjelpe barna med å ***håndtere ungdomspress (undertema 1.4)*** som følge av å være annerledes ved å være emosjonelt tilstede. Det kunne imidlertid se ut til at foreldrene med lav sosioøkonomisk status var mindre opptatt av at barna ble ***selvstendige og tok egne valg (undertema 1.4)***. I stedet la mange av dem vekt på at de oppdro barna til å bli gode og lykkelige mennesker, og at de derfor fokuserte på glede, gode relasjoner og følelse av samhold, uavhengig av mangelen på materielle goder og begrenset tilgang til fritidsaktiviteter (Dao & Islam, 2024). En informant fortalte for eksempel:

> Først og fremst ønsker jeg at barnet mitt skal være lykkelig og at hun skal føle at hun kan være del av et miljø og føle at hun passer inn. At hun kan være akseptert og føle seg verdsatt. At hun får gjort det hun ønsker og de målene hun eventuelt setter seg (...) hun trenger ikke å bli noe kjent eller flink... for at hun skal være, eller ha en suksess for meg. (Mor 8, individuelle intervju om sosioøkonomisk status)

Det siste funnet kan muligens reflektere at et flertall av de ti foreldrene med lav sosioøkonomisk bakgrunn, som tidligere nevnt i metodekapittel (2.3.2) hadde barn med medisinske eller psykososiale vansker som krevde mye oppfølging.

Som tidligere nevnt fant vi i første delrapport at foreldre med lavere inntekt eller som ikke var i arbeid oftere rapporterte om støttende emosjonssosialiserende foreldrepraksis enn de med høyest inntekt eller fulltidsjobb (Nygaard m.fl., 2024). Denne sammenhengen vedvarte etter at kjønn var tatt hensyn til (Vedleggstabell 8.1 og 8.2). Vi hadde derfor en antagelse ved oppstarten av de kvalitative analysene om at foreldre med lavere sosioøkonomisk status hadde bedre tid til å utøve foreldrerollen. Foreldrene med lav sosioøkonomisk status som deltok i de individuelle intervjuene strevde imidlertid også med ***mangel på tid (undertema 1.1),*** sannsynligvis på grunn av at de enten var aleneforeldre, arbeidsuføre på grunn av sykdom eller som nevnt i forrige avsnitt hadde barn med medisinske eller psykososiale vansker som krevde mye oppfølging i hverdagen. Det samme resultatet finner vi også i den kvantitative analysen, nemlig at sammenhengen mellom foreldrestress og foreldrestiler/foreldrepraksis var upåvirket av sosioøkonomiske forhold (Vedlegg 7). I likhet med foreldrene i fokusgruppene og videoobservasjonene så altså foreldrene med lav sosioøkonomisk status ut til å være involvert i sine barns liv og tilstrebe en barnesentrert oppdragelse som tar følelser på alvor. Det er imidlertid interessant at foreldrene med lav sosioøkonomisk status i liten grad la vekt på idealer om at barna ble «robuste», ***selvstendige og tar egne valg (undertema 1.4).*** Dette er tema som gikk igjen i fokusgruppene og videoobservasjonene, men som i liten grad ble nevnt av foreldrene med lav sosioøkonomisk bakgrunn. Foreldrene med lav sosioøkonomisk status la derimot vekt på behovet for økonomiske støttetiltak som økt barnetrygd og bedre hjelp til å ta hånd om barn med store omsorgsbehov på grunn av medisinske eller psykososiale vansker.

3.3.4 Arvbarhet

Et av hovedformålene med denne studiens design og utvalg av respondenter, er å kunne undersøke arvbarheten av hvordan foreldre utøver sin foreldrerolle. Studien har derfor rekruttert informanter basert på deres familietilknytning. Studien inkluderer både foreldre som selv er

tvillinger og foreldre som er født av tvillinger. I tillegg er søsken, barnas andre forelder og dagens partner invitert. Dermed har vi et godt grunnlag for å skille mellom arvbarhet, hva som er relatert til delte miljøerfaringer og individuelt opplevde miljøerfaringer (Samek m.fl. 2013). Prosjektet er ikke ferdig med analyser av arvbarhet, men presenterer her noen foreløpige resultater.

Av totalt 5419 deltagere som har fylt ut hele eller deler av spørreskjemaene, er 1131 (20,9%) tvillinger. Deltagere er identifisert som tvillinger ved at de enten er født omtrent samtidig av samme mor som annen invitert deltager i henhold til Folkeregisteret (og samtykket til at informasjon fra Folkeregisteret benyttes), eller selv rapporterer at de er flerling, altså flere søsken født ved samme fødsel. Tilsvarende inkluderer utvalget på 5419 deltagere 1768 (32,6%) respondenter som enten er registrert i Folkeregisteret som født av tvilling, eller selv rapporterer at de er født av tvilling. Det er 1040 (20,6%) deltagere i det analyserte utvalget (N = 5048) som rapporterer at de er flerling. Basert på 132 eneggete og 131 toeggete tvillingpar ble det analysert hvordan arv forklarer variasjonen i emosjonssosialiserende foreldrepraksis. Arvbarhet ble i denne anledning beregnet ved hjelp av Falconer's formel (H2 = 2 (rMZ – rDZ) (Mayhew & Meyre, 2017). Vi fant at 32% av variasjonen i støttende emosjonssosialiserende foreldrepraksis var forklart av arv, og at 4% av variasjonen var forklart av felles miljøfaktorer, mens den resterende variasjonen (65%) var forklart ved unike miljøfaktorer og målefeil (Severinsen m.fl., under utvikling, b).

Tilsvarende fant vi at arv forklarte 25% av variasjonen i ikke-støttende emosjonssosialiserende foreldrepraksis, og at 4% av variasjonen var forklart av felles miljøfaktorer, mens den resterende variasjonen (70%) var forklart av unike miljøfaktorer og målefeil (Severinsen, m.fl., under utvikling, b).

4 DISKUSJON

To hovedfunn peker seg ut som betydningsfulle for å forstå foreldres emosjonssosialisering i norsk kontekst. For det første ser det ut til at foreldre i Norge, på tvers av både kulturbakgrunn og sosioøkonomisk status, støtter en barnesentrert oppdragelse og emosjonelt støttende foreldrepraksis. Dette sammenfaller også med andre norske studier som heller ikke finner betydelige forskjeller i hverdagslivet til flerkulturelle familier og majoritetsfamilier (Egeland m.fl., 2022). Funnet om at foreldre med lav sosioøkonomisk status er kjennetegnet av en støttende foreldrepraksis står derimot i kontrast til internasjonal forskning (Hoff & Laursen, 2019). For det andre er foreldrestress svært kraftig relatert til hvordan foreldre utøver sin foreldrerolle, et funn som går på tvers av kjønn, kulturbakgrunn og sosioøkonomisk status. Disse funnene fra de kvantitative analysene ble bekreftet og utdypet av både fokusgrupper, videoobservasjoner med påfølgende digitale intervju og individuelle intervju med foreldre med lav sosioøkonomisk status. I det følgende drøfter vi rapportens hovedfunn i lys av kunnskap om emosjonssosialisering, intensivering av foreldreskapet i norsk og internasjonal kontekst og det politiske idealet om at begge foreldre står i full jobb. Vi drøfter også betydningen av arvbarhet.

4.1 Forståelsesfull grensesetting tilpasset ulike kontekster

Familier i Norge representerer i dag et stort mangfold hva gjelder livssyn, kulturell bakgrunn og livsstil, noe som også gjenspeiles i normer og verdier knyttet til hva godt foreldreskap er (Smette & Rosten, 2019). Det er også kommet en del internasjonale studier som både finner likheter og forskjeller i foreldrepraksis på tvers av kulturer (Raval & Walker, 2019). Det er imidlertid færre studier som har studert forskjeller mellom immigranter og de som bor i landet, og studiene er hovedsakelig foretatt i USA og med få deltagere (Raval & Walker, 2019). Det er varierende funn om immigranter endrer foreldrestiler i retning av å bli mer lik andre foreldre i bostedslandet enn opprinnelseslandet (Camras, Kolmodin & Chen, 2008; Ma, 2020). Vår studie begrenser seg også til foreldre med gode norsk ferdigheter. Det var derfor usikkert hva vi ville finne om kulturelle forskjeller i vår studie.

Denne studien viser at de fleste foreldre i Norge strekker seg langt for å legge til rette for at deres barn opplever støtte, slik at de kan utvikle kognitive og emosjonelle ferdigheter. De er også opptatt av å sikre at barna finner sin plass i samfunnet. Foreldrene la imidlertid vekt på ulike forhold i samfunnet som fungerer som rettesnor i omsorgen for barna, avhengig av den konkrete konteksten de vokser opp i og forhold som barnets kjønn, flerkulturell bakgrunn og sosioøkonomisk status. Forsøket på å forene en relasjonell og følelsesorientert foreldrepraksis med behovet for at barn lærer å tilpasse seg samfunnets forventinger kan oppsummeres som en forståelsesfull grensesetting tilpasset ulike kontekster.

En viktig del av denne forståelsesfulle grensesettingen er at foreldrene ser ut til å være opptatt av å hjelpe barna med å håndtere følelser i ulike konkrete hverdagssettinger,

noe som er en viktig forutsetning for emosjonssosialisering (Raeymacker & Dahr, 2022). Fokusgruppeintervjuene indikerte for eksempel at foreldre født i Norge er opptatt av å regulere barns sterke følelsesuttrykk, både positive og negative. Foreldre med flerkulturell bakgrunn ga derimot inntrykk av å tillate sterkere følelsesuttrykk på hjemmebane, samtidig som de forsøkte å hjelpe barna med å dempe dette når de var ute i storsamfunnet. Et annet eksempel var at noen foreldre var opptatt av å fokusere ekstra på sine sønners følelser, fordi de har hørt om bekymring knyttet til gutters følelsesliv. Andre foreldre var opptatt av å gjøre sønnene sine tøffere, fordi de opplever at gutter vokser opp i mer maskuline og mindre følelsesorienterte miljø. Den ulike fortolkningen av gutter og jenters følelsesuttrykk reflekterer både kulturelle stereotypier og foreldrenes oppfatning av deres barns konkrete behov i omgivelsene (Thomassin m.fl., 2019). Den samme oppmerksomheten knyttet til det å hjelpe sine barn emosjonelt med å håndtere konkrete utfordringer som foreldrene er bekymret for at de skal oppleve på bakgrunn av familiens situasjon fant vi blant foreldre med lav sosioøkonomisk status. De var tydelige på at fraværet av for eksempel dyre merkeklær eller ferier til spennende reisemål gjorde barna deres sårbare for utestengelse, og de ville derfor være emosjonelt tilstede for å kompensere. De ulike strategiene for emosjonssosialisering har imidlertid til felles at de reflekterer en bevissthet om betydningen av å sosialisere følelser i kontekst, og understreker foreldrenes sentrale rolle i å fortolke barnas omgivelser (Raeymacker & Dahr, 2022).

Et annet kjennetegn ved den forståelsesfulle grensesettingen er at foreldrene på ulike måter er opptatt av å legge til rette for øyeblikk i hverdagen der barna kunne erfare emosjonell og kognitiv innsikt, for eksempel ved å konkretisere følelser. Vi har kalt dette for en jakt på mulighetsvinduer for innsikt i hverdagen. Disse foreldrestrategiene kan forstås som en viktig del av den forståelsesfulle grensesettingen, fordi de er uttrykk for et ønske om å legge til rette for at barna oppnår innsikt på egen hånd i sitt eget tempo når de er klare for det. Timing blir derfor en viktig del av denne foreldrestrategien. Foreldrene i fokusgruppeintervjuene og videoobservasjonene ga imidlertid uttrykk for at de strever med å finne balansen mellom grensesetting og positivt samvær preget av varme og responsivitet, en kjent utfordring i foreldrepraksis (Maccoby & Martin, 1983). Denne balansen er i norsk kontekst dessuten preget av at barn skal lyttes til, og foreldrene ser ut til å forsøke å grensesette på en forståelsesfull og demokratisk måte preget av responsivitet og respekt for barnas integritet (Bråten & Sønsterudbråten, 2016). Muligens reflekterer denne balansegangen at foreldre både må hjelpe barna med å forholde seg til krav og forventinger fra omverdenen, altså tilpasning, samtidig som de skaper et trygt rom der følelser kan bli utforsket og forstått (Maccoby & Martin, 1983). Med utgangspunkt i emosjonssosialisering som rammeverk forutsetter disse to hovedkjennetegnene ved foreldreskap hverandre (Eisenberg m.fl., 1998). Barns forståelse av egne følelser utvikles i konkrete samspill med omgivelsene, både i familien, i barnehagen og i skolen, eller andre sosialiseringsarenaer. Følelsesregulering oppstår altså ikke i et vakuum der de kan trygt utforskes, men finner hele tiden sted i konkrete relasjoner til andre, og foreldre har en særlig viktig rolle i denne prosessen (Morris m.fl. 2007).

Grensesetting i oppdragelsen, altså strategier for hvordan foreldre oppnår lydighet hos barn og muligheten til å utøve innflytelse, er et tema som går igjen på tvers av kulturer (Smette & Rosten, 2019). I rettslig forstand har barn i økende grad blitt tildelt rettigheter som selvstendige individ, og det forventes at de lyttes til når beslutninger om deres liv skal fattes (Sandberg, 2015). I takt med barns kognitive utvikling forventes det derfor at de konsulteres og får mer medbestemmelse når viktige beslutninger i deres liv skal tas (Sandberg 2015). I nordiske land holdes barns medbestemmelse frem som et ideal, også i familien (Hellevik & Hellevik, 2022).

Sammenlignet med mange andre land skjer derfor grensesetting i Norge i en kontekst der barn i stor grad skal lyttes til. Lydighet i oppdragelsen skal altså i en norsk kontekst ideelt oppnås gjennom relasjon og forhandling (Bråten & Sønsterudbråten, 2016). Kanskje reflekterer foreldrenes dilemma knyttet til grensesetting i en barnesentrert tid at det generelt finnes lite forskning innen emosjonssosialisering på hvordan foreldre skal håndtere barns negative følelser på en måte som er anerkjennende, samtidig som man hjelper dem med å regulere (Wingard, 2019). Muligens kan foreldrestrategiene knyttet til det å regulere negative følelser forståelsesfullt og forsiktig avlede negative følelser gi innblikk i hvordan foreldre i praksis kan sette tydelige grenser på en følelsesorientert måte. Videre var en viktig del av denne forståelsesfulle grensesettingen at foreldrene tilpasset seg barna sine basert på kunnskapen de etter hvert har ervervet om barnas spesifikke væremåte. Over tid fører slik kunnskap til at foreldre utvikler forventninger til hvordan sine barn komme til å reagere. Muligens reflekterer dette forskning som indikerer at samspillsmønstre kan være effektive for å hjelpe foreldre til å håndtere barna sine, men kan også forhindre at de merker endringer hos barna (Maccoby, 1984). Timing og muligheten for å finne de riktige tidspunktene for forståelsesfull grensesetting ser ut til å være en utfordring i foreldrenes hverdag.

Videre ga foreldrene i det kvalitative utvalget uttrykk for at det til tider kan være manglende samsvar mellom råd om barneoppdragelse fra myndigheter, eksperter og andre aktører som hevder å representere kunnskap om barn i ulike medier og konkrete hverdagssituasjoner. Det springende punktet er om rådene oppleves irrelevante eller selvmotsigende i foreldrenes konkrete hverdagssituasjoner.
Som nevnt i introduksjonen har det foregått en profesjonalisering av foreldrerollen, særlig når det gjelder universelle tiltak for å styrke relasjonen mellom foreldre og barn, både gjennom media og i offentlig regi (Bråten & Sønsterudbråten, 2016). Samtidig med fremveksten av foreldreveiledning som universelt tiltak viser imidlertid forskning at foreldre for det meste søker råd og veiledning om foreldrepraksis hos samboer og det nærmeste nettverket av venner og familie (Strehlke m.fl., 2024).

Det er flere mulige årsaker til at de søker råd fra venner og familie. Det kan være at de søker råd og veiledning som er mer tilpasset deres egen situasjon enn det mer generelle tiltak og råd kan gi. Det er også mulig at de noen ganger foretrekker å snakke om sårbare temaer med personer de kjenner godt og føler seg trygge med. Det vil si at råd fra venner og familie er ikke bare tilpasset deres situasjon, men skjer i en trygg setting hvor de kan dele sine sårbarheter med personer som kjenner deres historie, styrker og svakheter. Det vil si at de ivaretar sin selvmedfølelse og beskytter seg fra skam (Sirois m.fl., 2019). Foreldrene i vårt utvalg beskriver at de forsøker å oppnå idealene i media om en følelsesorientert barneoppdragelse, samtidig som de i praksis søker konkrete råd hos venner, familie og andre foreldre. Dobbeltheten knyttet til formidling av kunnskap om foreldrepraksis finner vi også fra en evalueringsstudie av nettstedet Foreldrehverdag.no (Viana m.fl., 2021). Studien viste at kunnskap om hva som forventes av foreldre kan bidra til bedre praksis ved å gi råd og bekreftelse på at de forholder seg riktig til egne barn. Samtidig kan denne kunnskapen også bidra til foreldrestress og lavere mestringsfølelse som forelder ved å øke gapet mellom det idealet som foreldrene ønsker å være og det de klarer å gjennomføre i en presset hverdag (Viana m.fl., 2021). Resultatene fra denne studien indikerer at det å søke støtte hos venner og familie ikke nødvendigvis står i motsetning til å innhente kunnskap fra faglig hold, men at generelle råd fort kan oppleves som fjerne fra familiens konkrete hverdagsliv og dermed utfordrende å etterleve. Venner og familie kan bidra til å gjøre generelle råd mer relevante for den konkrete familien. I det følgende ser vi nærmere på ulike rammebetingelser som fører til foreldrestress.

4.2 Foreldrestress, intensivering av foreldreskapet og sosioøkonomi

Den kvantitative undersøkelsen dokumenterte at foreldrestress er en sentral faktor for å forstå foreldres utøvelse av sin foreldrerolle. Definisjonen på foreldrestress er en opplevelse av at ens egne ressurser ikke strekker til, og sammenfaller med funn fra internasjonal forskning som indikerer at foreldrestress er relatert til negativ atferd overfor barna og reduserer foreldrenes livskvalitet (Mackler m.fl., 2015). En hovedoppgave basert på data fra vår studie (Andersen & Berg, 2023) fant også at foreldrestress har en negativ sammenheng med barnas livskvalitet. Våre kvalitative funn peker mot et lappeteppe av ulike faktorer som skaper foreldrestress i norsk kontekst. Utviklingen de siste tiårene i retning av et mer intensivt foreldreskap er her én viktig faktor (Kitterød, 2022). Som nevnt i introduksjonen har utbyggingen av velferdsstaten gitt foreldre og barn tilgang til flere helse- og sosialtjenester, men også økt forventningene og kravene fra profesjonsutøvere innen helse, skole, og omsorgssektoren. Forskningsbasert kunnskap om betydningen av foreldrepraksis for barns psykiske helse har ført til at foreldre i økende grad møtes med råd og forventninger om hvordan de utøver sitt foreldreskap (Macvarish, 2023). Dette skjer på samme tid som at foreldreskapet i norsk kontekst for mange barnefamilier ikke handler om å sikre overlevelse og tilgang til materielle goder. Relasjoner til andre, inkludert barna, blir derfor en viktig kilde til mening og tilfredshet (Nes & Ørstavik, 2022). Foreldrerollen og familielivet som prosjekt ser dessuten ut til å bli mer definerende for hvem man er, og utviklingen i retning det intensive foreldreskapet handler om at samvær med barn skal være meningsfullt og preget av at foreldre kobler seg på emosjonelt og sosialt (Egeland m.fl., 2021). Videre ser det ut til at foreldreskapet i økende grad forstås som nok en arena der man kan utvikle seg som menneske (Bråten & Sønsterudbråten, 2016). Hvis foreldre opplever at man ikke lykkes med foreldreskapet kan det muligens føre til en ytterligere opplevelse av stress.

Fokusgruppene og videoobservasjonene i denne studien peker i retning av en slik individualisering, hvilket manifesterer seg i foreldrenes forventninger om å heie frem barnas egenart og unike sider, samtidig som de setter krav og legger til rette for at barna tilpasser seg samfunnet. Foreldrene var opptatt av å utvikle barnas individualitet og selvstendighet, og ruste dem for et samfunn preget av konkurranse og kompleksitet. Oppsummert så foreldrene ut til å være preget av det intensive foreldreskapet, kjennetegnet av stor personlig involvering og søken etter meningsfull kontakt med barna (Kitterød, 2022). Interessant nok hadde foreldrene som deltok i videoobservasjonene en klart høyere sosioøkonomisk status enn gjennomsnittet i studien. Norsk og internasjonal forskning på foreldreskap indikerer at det er særlig middelklasseforeldre som er identifisert med det intensive foreldreskapets idealer om dyp involvering i barnets utvikling ved å knytte bånd sosialt og emosjonelt i hverdagen (Irwin & Elley, 2011; Stefansen m.fl., 2018). Interessant nok var det også foreldrene i fokusgruppene og videoobservasjonene som i størst grad var bekymret for kroppspress, krav om å prestere på skole og fritid, samt hadde bekymringer for at arbeidslivet i dag er mer spesialisert enn tidligere (Nes & Ørstavik, 2022). Disse forholdene kan belyse hvorfor det rapporteres om mer psykiske vansker blant ungdom i dag (Nes & Ørstavik, 2022). Samtidig er dette omdiskutert; alternative forklaringer til økt psykisk uhelse kan være økt bevissthet om mental helse og ungdomspress (Madsen & von Soest, 2021). Kanskje er det foreldre med middels til høy sosioøkonomisk status som i størst grad bekymrer seg for slike forhold?

Som tidligere nevnt hadde foreldrene som deltok i videoobservasjonene klart høyere sosioøkonomisk status enn gjennomsnittet i studien, og disse, i tillegg til deltakere i fokusgruppene, fremhevet også mangel på tid som en stor utfordring i hverdagen. Vi vet fra tidligere forskning at både mor og far jobber mye

i familier der begge foreldre har høyere utdanning (Kitterød, 2022). Vi vet også fra tidligere norsk forskning at jobb er den desidert største kilden til foreldrestress for småbarnsforeldre, etterfulgt av det å ha yngre barn (Egeland m.fl., 2021). Informantene i denne studien som var i full jobb, stod i så måte i den mest krevende fasen av foreldrelivet. Dette inntrykket ble bekreftet av kvantitative analyser som indikerte at foreldre med høy inntekt eller full jobb tenderte mot å være mindre emosjonelt støttende. Videre kan det være at det er særlig foreldre som står i full jobb, i denne studien representert i særlig grad i fokusgruppene og videoobservasjonene, som havner i skvis mellom to sterke forventninger i den nordiske modellen, nemlig at begge foreldre skal stå i jobb samtidig som man praktiserer en barnesentrert oppdragelse preget av forståelsesfull grensesetting. Det er en forventing i Norge om at begge foreldre står i full jobb og gjerne forfølger sine egne karrierer, og mangel på tid har tidligere blitt dokumentert som en utfordring blant familier der begge står i full jobb (Egeland m.fl., 2021). Kan det være at mangel på tid i kombinasjon med begge foreldre i full jobb og en forventning fra samfunnet og et sterkt ønske om mye involvering i barnas oppvekst utgjør særlige utfordringer for norsk middelklasse? Egeland og kolleger (2021) fant i sine kvalitative studier at mange norske foreldre opplever mangel på tid, men at det intensive foreldreskapet også er meningsfullt. Kan det være at foreldrestress blant foreldre med høy sosioøkonomisk status skyldes at noen strever med å kombinere full jobb med personlig involvering i barnas oppvekst?

På den andre siden oppga foreldre med lav sosioøkonomisk status som deltok i individuelle intervju bekymringer knyttet til økonomi og frykt for at barna var skadelidende på grunn av deres finansielle situasjon som kilder til stress i hverdagen. De forsøkte på sin side å kompensere for at de ikke kunne tilby sine barn muligheten til å delta i fritidsaktiviteter, ferier og lignende, ved å være emosjonelt til stede for barna sine. Disse foreldrene var også personlig involvert i barna og strakk seg langt for at de ikke skulle bli skadelidende for dårlig økonomi. Samtidig ga disse foreldrene mindre uttrykk for bekymringer knyttet til barnas fremtid i samfunnet og behovet for å heie frem deres selvstendighet. Foreldrene med lav sosioøkonomisk status var mer opptatt av at barna skulle ha det bra - i betydningen *å ha det godt med seg selv*. Interessant nok kan det imidlertid virke som at foreldre med både høy og lav sosioøkonomisk status var identifisert med de samme idealene for godt foreldreskap, men at dette kom til uttrykk på ulike måter og hadde forskjellige konsekvenser.

Vi finner i vår studie at foreldrenes inntekt, utdannelse og arbeidssituasjon er i begrenset grad, men i ulike retninger, relatert til foreldrenes utøvelse av sin foreldrerolle (Vedleggstabell 8.1 til 8.3). Når det tas hensyn til ytterligere faktorer, er foreldrenes inntekt og utdannelse ikke vesentlig relatert til foreldrenes støttende emosjonssosialisering, men både lav utdanning og høy inntekt var relatert til mer bruk av ikke-støttende emosjonssosialiserende praksis (Severinsen, under utarbeidelse, a). Våre resultater, for eksempel tendensen til at foreldre med lav inntekt rapporterer om mer emosjonsstøttende foreldrepraksis enn foreldre med høy inntekt, eller at foreldre med mest utdannelse både rapporterer om foreldrestil med mer varme og mindre emosjonsstøttende praksis, kan virke kontrære til tidligere forskning. En metastudie av Ayoub og Bachir (2023) som inkluderte 161 studier fant for eksempel at både inntekt, utdannelse og arbeidssituasjon var relatert tilnærmet likt til foreldrepraksis. Tidligere forskning har imidlertid både funnet at høyere utdanning kan være relatert til mer (Lugo-Candelas, C. I. m.fl., 2016) og mindre (McKee m.fl., 2022) emosjonsstøttende foreldrepraksis. Det er også verdt å merke seg at de fleste tidligere studier har vært i USA (Ayoub og Bachir, 2023), dvs populasjoner med større sosioøkonomiske forskjeller. Våre funn kan derfor være et bidrag i å nyansere kunnskapen om sammenheng mellom sosioøkonomisk status og foreldrestil/praksis. Selv om vi finner svært lite

sammenheng mellom sosioøkonomisk status og foreldrestil/praksis, er det verdt å merke seg at en stor metastudie har funnet at foreldrerettede tiltak kan ha større effekt for personer med lav enn høy inntekt eller utdannelse (Sprenger m.fl., 2025). Det er derfor sentralt å finne ut bakenforliggende mekanismer for hvordan sosioøkonomiske faktorer kan innvirke i prosessen mellom foreldre og barn. Funnene fra de kvalitative delene av studien bidrar til slik forståelse av mekanismer innen en norsk kontekst.

Som tidligere nevnt i diskusjonen la foreldre, på tvers av gruppene, stor vekt på å hjelpe barna med å håndtere tanker og følelser på en demokratisk og omsorgsfull måte gjennom forståelsesfull grensesetting. Dette er i tråd med nordiske ideal om demokratiske relasjoner mellom foreldre og barn (Bråten & Sønsterudbråten, 2016; Hellevik & Hellevik, 2022). Foreldrene bekymret seg imidlertid for om de klarte å etterleve dette i praksis. På ulike vis indikerer disse kvalitative funnene at foreldre i Norge er opptatt av å hjelpe sine barn med å håndtere følelser i ulike konkrete hverdagssettinger, noe som er en viktig forutsetning for emosjonssosialisering (Raeymacker & Dhar, 2022). Videre kunne det se ut til at det ikke var mangel på kunnskap om barns utvikling det stod på, men mangel på anledninger til å legge til rette for en følelsesorientert oppdragelse. Det kunne se ut til at det var ulike hindre for dette, avhengig av foreldrenes hverdagsliv og ressurser. For foreldrene i fokusgruppene og videoobservasjonene var mangel på tid et hinder for ideell foreldrepraksis og en kilde til stress i hverdagen. Foreldre med lav sosioøkonomisk status ga på sin side uttrykk for at økonomiske bekymringer var den største kilden til foreldrestress. Særlig fordi dette hindret dem i å tilby barna deltagelse i fritidsaktiviteter, og å følge opp ytterligere forpliktelser ved det intensive foreldreskapet. Dette betyr at foreldre kan praktisere sin foreldrerolle basert på «barnets beste» på ulike måter, noe som innebærer at vi også trenger å forstå disse ulike kontekstene og behovene når vi utvikler intervensjoner, enten disse er rettet mot foreldre det er knyttet ekstra bekymring for eller den generelle befolkningen.

4.3 Et kjønnsperspektiv på norske foreldre og emosjonssosialisering

Funnene fra denne studien kan også gi et innblikk i betydningen av kjønn og likestilling for dagens foreldreskap. Det er et uttalt ideal at det norske familielivet skal legge til rette for at kvinner deltar i arbeidslivet i tilnærmet lik grad som menn (Petersen m.fl., 2022). Et symmetrisk foreldreskap i betydningen at mødre og fedre er like delaktige i hjemmet, både i husarbeid og barneomsorg, er en viktig familiepolitisk strategi for å oppnå dette (Kitterød, 2022). Foreldrene som deltok i fokusgruppene og videoobservasjonen ga imidlertid uttrykk for at mødrene er mer relasjonelle og følelsesbevisste enn fedrene. Dette samsvarer både med funn presentert i den første delrapporten og internasjonale studier som indikerer at mødre i spørreundersøkelsen skårer noe høyere på foreldrestiler som inkluderer varme og autonomi og støttende foreldrepraksis (Nygaard m.fl., 2024; Yaffe, 2023). Samtidig fant vi en mer differensiert arbeidsfordeling mellom foreldrene, altså at de håndterte ulike følelser i familien. Selv om far bruker mindre tid på foreldreskapet enn mor og utøver en mer grensesettende rolle fremfor ren omsorg, så foregår dette på en måte som forsøker å romme følelser. Fedrene i denne studien beskrev altså en farsrolle som på mange måter reflekterer det historiske skiftet de siste femti årene preget av at fedre i større grad tar del i omsorg for barn (Diniz m.fl., 2021). I praksis innebærer dette at man har beveget seg bort fra en emosjonelt distansert far og en omsorgsfull mor til en likere arbeidsdeling i foreldreskapet (Trifan et a., 2014). Resultatene fra denne studien kan derfor indikere at det har funnet sted en sosial endring i Norge kjennetegnet av at fedre er mer følelsesmessig involvert (Kitterød, 2022). En annen mulighet er at en del fedre har utøvd en mer følelsesorientert form for kontroll som

ikke har blitt fanget opp av tradisjonelle studier som har sett på autoritative og autoritære foreldrestiler som gjensidig utelukkende (Yaffe, 2023).

Til tross for at fedre tar seg av en større del av emosjonssosialiseringen enn tidligere og grensesetter mer forståelsesfullt indikerer denne studien at det på gruppenivå fremdeles er slik at det er mødre som har det relasjonelle hovedansvaret i hverdagen. Fra tidligere forskning vet vi at det fortsatt er mødre som i hovedsak tar seg av det som kalles for det tredje skiftet, altså det overordnede ansvaret for koordinering av familielivet og det intensive foreldreskapet i hverdagen (Smeby, 2017). Resultatene fra denne studien kan indikere at det tredje skiftet ikke nødvendigvis består i håndtering av alle følelser, men utvalgte emosjoner i tillegg til det relasjonelle hovedansvaret i familien. Dette skjer samtidig som far også er mer følelsesmessig involvert enn tidligere generasjoner fedre. Videre kan de kvalitative resultatene og funnet fra spørreundersøkelsen om at mødre er varmere og mer autonomifremmende i sin foreldrepraksis indikere at selv om far tar del i emosjonssosialiseringen, så er det mor som barna oftest henvender seg til emosjonelt i hverdagen. Eventuelt at mor er den som forankrer familielivet både praktisk og emosjonelt, mens far i større grad komplementerer og avlaster.

Fra litteraturen på emosjonssosialisering vet vi at ulikhet i følelser og foreldrestil kan være positivt, fordi barn på denne måten eksponeres for ulike atferder og slik utvikler mer sammensatte og komplekse skjema om seg selv og andre (McElwain m.fl., 2007; Dunsmore & Halberstad, 1997). Samtidig forutsetter slike ulikheter at foreldrene kommuniserer godt sammen for at det skal ha noe godt ved seg (McElwain em.fl., 2007; Dunsmore & Halberstad, 1997). Dette er også indikert ved spørreundersøkelsens funn om at god kommunikasjon mellom foreldrene er relatert til mer positive former for foreldrestiler. De kvalitative resultatene indikerer imidlertid at foreldrene forsøker å nærme seg hverandres foreldrestil og kommunisere godt om uenigheter i oppdragelsen. Det trenger altså ikke nødvendigvis å være negativt at mødre og fedre har ulik foreldrestil på visse områder. Utfordringen er imidlertid å sørge for at dette ikke er konfliktskapende eller foregår på en slik måte at mødre som gruppe har et større ansvar for familielivet, særlig ikke i et norsk samfunn som er kjennetegnet av at begge foreldre jobber fulltid.

I tillegg kan det være vanskelig å jobbe med bevisstgjøring om kjønnsnormer i hverdagen i et norsk samfunn som er preget av at feminisme tas for gitt, noe som igjen kan være til hinder for normendring på flere nivå, inkludert familielivet (Kitterød & Teigen, 2024). Muligens reflekterer funnene fra denne studien at selv om fedre er mer følelsesmessig involvert så tar mødre mer overordnet ansvar og dermed en større del av belastningen. Videre forskning bør undersøke hva det symmetriske foreldreskapet innebærer i praksis, og da særlig den følelsesmessige arbeidsfordelingen innad i familien, og hvilke implikasjoner dette har for mors overordnede rolle i familien og mulighet til å delta i arbeidslivet.

4.4 Betydningen av arvbarhet i utøvelsen av foreldreskapet

Studien viste at arv forklarte 32% av variasjonen i støttende foreldrepraksis og 25% av variasjonen i ikke-støttende praksis. Felles miljøfaktorer bidro med 4% i begge tilfeller, mens unike miljøfaktorer og målefeil stod for henholdsvis 65% og 70% av variasjonen. Også tidligere studier har funnet at arv kan delvis forklare variasjonen i hvordan foreldre utøver sitt foreldreskap. Klahr & Burt (2014) fant i en metastudie av 56 tvillingstudier om hvordan foreldre utøver sin foreldrerolle at det var stor variasjon i arvbarhet på tvers av studier, men at arv forklarer ca 28-37% av variasjonen i dimensjoner som varme og negativitet, men at arvbarhet forklarte lite av dimensjonen foreldrekontroll, i foreldrebaserte studier. De fant også at felles miljøfaktorer hadde begrenset sammenheng med

foreldrestilene, men at kombinasjonen av unike miljøfaktorer og målefeil forklarte mellom 63 til 90% av variasjonen i foreldrestil. De konkluderte derfor med at foreldrenes individuelle opplevelser er viktigste prediktor for hvordan foreldre utøver sin foreldrerolle.

Den svært begrensede andelen variasjon som forklares av felles miljø i vår studie (4%) betyr ikke at opplevelser i barndommen ikke påvirker hvordan foreldre utøver sitt foreldreskap senere i livet. Ulike familiemedlemmer kan oppleve det samme familiemiljøet forskjellig (Samek m.fl., 2013). Det kan for eksempel være individuelt hvordan en skilsmisse oppleves, og hvordan den påvirker hvert enkelt familiemedlem. Ikke bare gjelder dette større hendelser, som en skilsmisse, men også mindre daglige hendelser, og relasjonelle forhold innad i familien. Kombinasjonen av moderat arvbarhet og liten effekt av felles miljø indikerer behovet for et individuelt fokus på ulike årsaker som til sammen påvirker utøvelsen av foreldrerollen. Funnene våre understreker at det er komplekse mekanismer som påvirker menneskelig atferd, inkludert våre holdninger og atferd overfor våre barn. Man bør blant annet forstå hvordan individuelle faktorer interagerer med kontekstuelle faktorer. Et eksempel er hvordan barnas temperament og foreldrenes personlighet kan interagere og bidra til mer ikke-støttende, emosjonssosialiserende foreldrepraksis, som blant annet funnet i en hovedoppgave basert på data fra vår studie (Apostolopoulos & Ong, 2024). Det bør tas hensyn til foreldres ulike utgangspunkt når familiepolitiske råd og tiltak utformes.

4.5 Styrker og svakheter

Studiens fremste styrke er kombinasjonen av et stort utvalg av foreldre av begge kjønn innad i samme familie med et kvalitativt dybdeperspektiv på foreldres tanker om egen praksis i fokusgruppene og konkrete innblikk i samspill i videoobservasjonene. I tillegg kan de individuelle intervjuene med foreldre med lav sosioøkonomisk status veie opp for at det deler av det kvalitative utvalget hadde høyere sosioøkonomisk status enn gjennomsnittet. Til sammen gir disse ulike datakildene gode forutsetninger for å frembringe ny kunnskap om foreldres praksis.

Samtidig er det noen svakheter ved studien som bør være med i betraktningen. Både de kvantitative svarene på spørreskjemaer og kvalitative svarene i fokusgrupper og intervjuer kan være påvirket av hva som er sosialt ønskelig eller sine egne forventninger. Dette kan for eksempel ha medført at foreldrene har svart mer sosialt akseptabelt på spørsmål om hvordan de utøver sin foreldrerolle på, f.eks. mer emosjonsstøttende og varme, enn de faktisk er i hverdagen. De kan samtidig ha rapport om mindre slik atferd, da de sammenligner sin atferd opp mot hvilke forventninger de har til egen praksis. Det er også sannsynlig at utvalgene er preget av selvseleksjon og at deltakerne i gjennomsnitt er mer interessert i, eller positiv til, undersøkelsens temaer. Det er derfor mulig at deltagerne i studien rapporterer om foreldrestiler og praksis som er mer i retning av det som er anbefalt enn befolkningen generelt ville rapportert.

De kvantitative resultatene presentert i delrapport 1 og i denne sluttrapporten kan ikke konkludere om årsaksretning, blant annet fordi det kun er informasjon fra et måletidspunkt. Det vil si at vi kan undersøke sammenhenger uten å si hvilke faktorer som påvirket hva.

Selv om vi inviterte et representativt utvalg av foreldre i Norge, er det endelige utvalget forskjellig fra foreldre generelt i Norge. Utvalget inkluderer flere mødre enn fedre, det er en lavere andel foreldre født utenfor Norge, og deltagerne har gjennomsnittlig høyere sosioøkonomisk status (Nygaard m.fl, 2024). Median brutto inntekt i studien er mellom 600 000,- og 700 000,-, mens foreldre med barn i alder 6-17 år var generelt kr 633 000 samme året (SSB, 2022b). Vi antar dermed at utvalget ikke er spesielt skjevt når det

gjelder inntekt. Dette kan være på grunn av bruk av gavekort i forbindelse med rekruttering av deltakere. Deltakerne har imidlertid generelt høyere utdannelse enn befolkningen i aldersgruppe 30 til 50 år (SSB, 2024a). Det var også en høyere andel i studien som var sysselsatt enn i befolkningen (SSB, 2024b). Vi har derfor undersøkt om sammenhengene vi undersøker er avhengig av foreldrenes kjønn, fødeland og sosioøkonomisk status, men finner ikke at slike faktorer i betydelig grad påvirker de sammenhengene vi presenterer.

Vi inviterte en høyere andel fra land født utenfor Norden enn utvalgskriteriene ellers tilsa for å kunne foreta separate analyser for denne gruppen (Nygaard m.fl., 2024). På tross av dette var det kun 7% av deltagerne som var født utenfor Norden, dvs betydelig lavere andel enn ellers i befolkningen generelt på det tidspunktet (15% ihht SSB, 2022a). En sannsynlig forklaring er at spørreskjemaet kun var på norsk. Utvalget av personer født utenfor Norden er derfor trolig ikke representativt for alle foreldre i Norge med slik bakgrunn. Våre funn viser små forskjeller i foreldrepraksis etter fødeland. Dette kan virke i kontrast til at barn med innvandrerbakgrunn oftere får hjelpetiltak i hjemmet fra barnevernstjenester (Bufdir, 2025). Vi mener likevel at funnene våre først og fremst gjelder foreldre født i utlandet som har gode norskferdigheter, og at deres foreldrepraksis ligner øvrige foreldre i Norge (Bufdir, 2025). Denne tolkningen støttes blant annet av at studien har mange deltagere, har et bredt utvalg med hensyn til sosioøkonomiske forhold, kombinerer både kvantitative og kvalitative metoder, og kontroll for kjønn og sosioøkonomiske forhold viser at sammenhengene mellom fødeland og foreldrestil/praksis er upåvirket av slike forhold (Tabell 5). Funnene kan derfor bidra til et mer nyansert bilde av foreldre med innvandrerbakgrunn. Samtidig kan de ikke uten videre generaliseres til foreldre som ikke behersker norsk godt. Foreldre med svakere norskferdigheter kan for eksempel ha kortere botid, dårligere økonomi, mindre nettverk, og være mindre integrert og dermed i mindre grad ha tatt til seg eksisterende normer for foreldrepraksis i Norge enn de som behersker språket godt. Andre grupper kan også være underrepresentert, som foreldre med lav tillit til offentlige tjenester. Det er derfor sannsynlig at det finnes stor variasjon blant foreldre født i utlandet som denne studien ikke fanger opp. Vi anbefaler at fremtidige studier tar hensyn til språkbarrierer, tillit til offentlige tjenester og andre kulturelle forskjeller.

Studien har ingen direkte informasjon fra barnet, for eksempel barnets erfaringer eller barnets vurdering av egen helse, men baserer oss på foreldrenes rapport om barnet. Denne potensielle feilkilden kompenseres kun delvis ved informasjon fra både mødre og fedre.

Fokusgruppene bestod av både mødre og fedre, og gruppedynamikken bar noe preg av at deltagerne fokuserte på forskjeller heller enn likheter mellom kjønnene. Det er mulig at dynamikken hadde vært mindre kjønnsdelt hvis mødre og fedre hadde snakket med hverandre i egne grupper for mødre og fedre. Samtidig kan det å inkludere mødre og fedre i samme gruppe ha sørget for at kjønnsforskjeller i arbeidsdeling som finner sted i mange par kom tydeligere frem. Videre var informantene med flerkulturell bakgrunn i de kvalitative delene av studien svært heterogene. Det medførte at det er vanskelig å påpeke kulturelle forskjeller på tvers av ulike kulturelle bakgrunner. I analysen sammenligner vi resultater fra fokusgruppene og videoobservasjonene, som i all hovedsak bestod av foreldre med høy sosioøkonomisk status, med foreldre med lav sosioøkonomisk status i de individuelle intervjuene. Selv om utgangspunktet for intervjuguidene som lå til grunn for de tre delstudiene var like, fokuserte de individuelle intervjuene i større grad på praktiske utfordringer knyttet til foreldreskapet. En mulig begrensning ved de kvalitative studiene er dessuten at informantene som valgte å delta representerer foreldre som har et mer refleksivt forhold til foreldrepraksis.

5 KONKLUSJON OG FORSLAG TIL POLICY

Prosjektet har undersøkt hvordan foreldre møter sine barns følelser, hvilke variasjoner det er i slik utøvelse av deres foreldrerolle, og hvilke kontekstuelle forhold som bidrar til dagens praksis. Hovedfunnet i studien er at foreldre i Norge hovedsakelig rapporterer at de praktiserer et emosjonelt støttende foreldreskap kjennetegnet ved forståelsesfull grensesetting. Dette gjelder, på tross av noe variasjon, uavhengig av foreldrenes kjønn, sosioøkonomiske forhold og kulturelle bakgrunn. Foreldrestress ser imidlertid ut til å være en faktor som i betydelig grad preger hvordan foreldre utøver sine foreldreroller. Samtidig viser studien at kildene til foreldrestress kan variere avhengig av kontekstuelle forhold som blant annet sosioøkonomisk status.

Hva kan gjøres for å forbedre barnefamiliers hverdagsliv i det norske samfunnet? I forbindelse med utvikling av retningslinjer og politikk for å forbedre levekår og påvirke folks atferd kan det være nyttig å ha en komplementær tilnærming mellom retningslinjer som bidrar til folks gjennomtenkte valg og rasjonelle vurderinger på den ene siden, og de mer spontane og følelsesbaserte handlingene på den andre siden (Smith & Larimer, 2017). Resultatene fra denne studien kan indikere at det ikke først og fremst er mer kunnskap og råd om godt foreldreskap som mangler, altså gjennomtenkte valg. Mye kan tyde på at foreldre i denne studien opplever seg mettet av råd fra eksperter og media, tilsvarende tidligere funn i Norge (Viana, Gundersen & Nygaard, 2021), men heller har behov for tiltak som endrer rammebetingelser og fjerner kilder til foreldrestress i hverdagen. Endring i rammebetingelsene kan legge til rette for bedre spontant samspill mellom foreldre og barn. Vektleggingen av bedre rammebetingelser er dessuten i tråd med kunnskap om sosialisering i familien generelt, og emosjonssosialisering spesielt, og betydningen av å legge til rette for best mulig kontekst for foreldreskapet (Eisenberg m.fl., 1998; Grusec m.fl. 2011).

For det første vil vi løfte frem betydningen av økonomiske overføringer som tiltak for å lette på foreldrestress i hverdagen, slik Egeland og kolleger (2021) tidligere har foreslått. Rimeligere fritidsaktiviteter kan også være til hjelp. For det andre vil tiltak som frigjør tid kunne være effektivt for å gi foreldre tid til emosjonssosialisering, for eksempel ved at fritidsaktiviteter legges på dagtid mens barna er på for eksempel skolefritidsordning (Egeland m.fl., 2021). Det kan også være aktuelt å utrede tiltak som kan avlaste foreldre i de mest omsorgsintensive årene med barn, slik at de enklere kan kombinere familie og arbeidsliv. For det tredje bør retningslinjer til foreldre i den generelle befolkningen hjelpe foreldre med å håndtere utfordringer knyttet til det å kombinere grensesetting med en barnesentrert holdning, særlig med tanke på hvordan dette gjennomføres i hektiske hverdagsliv. Disse retningslinjene bør ta sikte på å gjøre generelle råd mer relevante for ulike barnefamiliers konkrete hverdagssettinger. Dette kan for eksempel gjøres ved å ta høyde for at foreldre diskuterer generelle råd med venner og familie, og at retningslinjer oppmuntrer foreldre til å drøfte kunnskapen med folk som kjenner dem godt i hverdagen. Inkludering av nære venner og familie kan på denne måten bidra til å gjøre generelle råd mer relevante i barneomsorgen. Overordnet er det viktig å anerkjenne kompleksiteten

i foreldreskapet og forhold som påvirker familier i det norske samfunnet når tiltak utformes. Vår studie indikerer at det ikke er enkeltstående faktorer som påvirker utfall hos barn, men tvert imot et lappeteppe av faktorer som til sammen fører til ulike foreldrepraksiser i den enkelte familie. Foreldrestress er en sentral faktor for hvordan foreldre utøver sin rolle. Det er derfor behov for å tenke gjennom tiltak som kan redusere forventinger knyttet til det intensive foreldreskapet, for eksempel gjennom å endre det normative rammeverket for hvordan man lever med barn. Selv om dette er normer og forventninger som kan oppfattes som meningsfulle for mange foreldre, vet vi også at tilsynelatende private forhold i familien henger sammen med samfunnets normer for hva som er godt foreldreskap (McNay, 2022). For å gjøre det beste for barnet bør man gjøre det beste for foreldrene. Rent kommunikasjonsmessig kan det være en utfordring å kommunisere prinsipper for god foreldrepraksis som friskmelder foreldre i et mangfoldig norsk samfunn, hvis dette gjør det vanskeligere å hjelpe det lille mindretallet med skadelig atferd. Forhåpentligvis kan man imidlertid ha både universelle råd og holdninger som ikke medvirker til unødvendige belastninger og dårlig samvittighet hos den generelle foreldrebefolkningen samtidig som man har støttetiltak tilpasset foreldregrupper som det er knyttet konkrete og spesifikke bekymringer til, for eksempel familier hvor det utøves omsorgssvikt eller mishandling (Bråten & Sønsterudbråten, 2016).

6 REFERANSER

Aldao, A. (2013). The future of emotion regulation research: Capturing context. *Perspectives on Psychological Science*, 8(2), 155-172. https://doi.org/10.1177/1745691612459518

Andersen, M. H. & Berg, K. (2023). *Skilt eller stressa. Sammenhengen mellom foreldrestress, skilsmisse og barns helse og trivsel*. [Masteroppgave]. Universitetet i Oslo. https://www.sv.uio.no/psi/forskning/prosjekter/foreldrepraksis-i-norge/publikasjoner/

Apostolopoulos, V. I. & Ong, S. H. (2024). *Parental neuroticism and child negative emotionality as predictors of parental emotion socialisation behaviours*. [Hovedoppgave]. Universitetet i Oslo. https://www.sv.uio.no/psi/forskning/prosjekter/foreldrepraksis-i-norge/publikasjoner/

Ayoub, M. & Bachir, M. (2023). A meta-analysis of the relations between socioeconomic status and parenting practices. *Psychological Reports*, 00332941231214215. https://doi.org/10.1177/00332941231214215

Baumrind, D. (1966). Effects of authoritative parental control on child behavior. *Child Development*, 37(4), 887-907. https://doi.org/10.2307/1126611

Bardack, S., & Obradović, J. (2017). Emotional behavior problems, parent emotion socialization, and gender as determinants of teacher–child closeness. *Early Education and Development*, 28(5), 507-524. https://doi.org/10.1080/10409289.2017.1279530

Bardack, S. R., & Widen, S. C. (2019). Emotion understanding and regulation: Implications for positive school adjustment. I V. LoBue, K Pérez-Edgar & K.A. Buss (red.), *Handbook of emotional development* (s. 479-491). Springer. https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-030-17332-6_19

Berry, J. O. & Jones, W. H. (1995). The parental stress scale: initial psychometric evidence. *Journal of Social and Personal Relationships*, 12(3), 463–472. https://doi.org/10.1177/0265407595123009

Bjørk, R. F., Havighurst, S. S., Fredriksen, E., & Bølstad, E. (2024). Up you get: Norwegian parents' reactions to children's negative emotions. *Scandinavian Journal of Psychology*, 65(6), 1039-1054. https://doi.org/10.1111/sjop.13051

Blaasvær, N. & Ames, H. (2019). *Sammenhenger mellom foreldrepraksiser og barns trivsel: En systematisk kartleggingsoversikt. [Associations between parenting practices and child well-being: A systematic scoping review]*. Folkehelseinstituttet. https://www.fhi.no/publ/2019/sammenhenger-mellom-foreld-repraksiser-og-barns-trivsel/

Braun, V., & Clarke, V. (2019). Reflecting on reflexive thematic analysis. *Qualitative Research in Sport, Exercise and Health, 11*(4), 589-597. https://doi.org/10.1080/2159676X.2019.1628806

Brehmer, N. (2024). Parental beliefs about emotions in Norway: A Qualitative Study. [Masteroppgave]. Universitetet i Oslo. https://www.sv.uio.no/psi/forskning/prosjekter/foreldrepraksis-i-norge/publikasjoner/

Bråten, B. & Sønsterudbråten, S. (2016). Foreldreveiledning – virker det? En kunnskapsstatus. FAFO-rapport 2016:29. https://www.fafo.no/zoo-publikasjoner/fafo-rapporter/foreldreveiledning-virker-det

Bufdir (2025). *Barnevernstiltak til barn med innvandrerbakgrunn*. https://www.bufdir.no/statistikk-og-analyse/barnevern/barnevernstiltak-til-barn-med-innvandrerbakgrunn/

Bøyum, H., & Stige, S. H. (2017). «Jeg forstår henne bedre nå» – En kvalitativ studie av foreldres opplevelse av relasjonen til egne barn etter emosjonsfokusert foreldreveiledning ["I understand her better now" – A qualitative study of parents' experiences of their relationship to their children after Emotion-Focused Family Therapy (EFFT)]. *Scandinavian Psychologist*, 4, e11. https://doi.org/10.15714/scandpsychol.4.e11

Caillaud, S., Kalampalikis, N. & Doumergue, M. (2022). Designing focus groups. In U. Flick (Eds.), *The SAGE handbook of qualitative research design*, s. 684-699. SAGE.

Camras, L., Kolmodin, K., Chen, Y. (2008). Mothers' self-reported emotional expression in Mainland Chinese, Chinese American and European American families. *International Journal of Behavioral Development*, 32, 459-463. https://doi.org/10.1177/0165025408093665

Carlson, R. (1995). Silvan Tomkin's legacy: A grand theory of personality. I E. V. Demos (Red.), *Exploring Affect: The selected writings of Silvan Tomkins* (s. 295-300). Cambridge University Press.

Cole, P. M., Bruschi, C. J., & Tamang, B. L. (2002). Cultural differences in children's emotional reactions to difficult situations. *Child Development*, 73(3), 983-996. https://doi.org/10.1111/1467-8624.00451

Couturier, S. (2018). *Den store boken om følelser*. Fontini forlag.

Cui, L., Criss, M. M., Ratliff, E., Wu, Z., Houltberg, B. J., Silk, J. S., & Morris, A. S. (2020). Longitudinal links between maternal and peer emotion socialization and adolescent girls' socioemotional adjustment. *Developmental Psychology*, 56(3), 595. https://doi.org/10.1037/dev0000861

Dao, C. & Islam, T. (2024). *"Det er en bekymring som alltid er med en": En kvalitativ studie om hva foreldre med lav sosioøkonomisk status i Norge tenker og føler om egen foreldrepraksis.* [Hovedoppgave]. Universitetet i Oslo. https://www.sv.uio.no/psi/forskning/prosjekter/foreldrepraksis-i-norge/publikasjoner/

Denham, S. A., Bassett, H. H., & Wyatt, T. (2015). The socialization of emotional competence. I J. E. Grusec & P. D. Hastings (Red.), *Handbook of socialization: Theory and research* (2. utg., s. 590-613). The Guilford Press.

Denham, S.A. (2019). Emotional competence during childhood and adolescence. I V. LoBue, K. Pérez-Edgar, K.A. Buss (Red.) *Handbook of emotional development* (s. 493-541). Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-030-17332-6_20

Diniz, E., Brandão, T., Monteiro, L., & Verissimo, M. (2021). Father involvement during early childhood: A systematic review of the literature. *Journal of Family Theory & Review, 13*(1), 77-99. https://doi.org/10.1111/jftr.12410

Dunsmore, J. C., & Halberstadt, A. G. (1997). How does family emotional expressiveness affect children's schemas? I K. C. Barrett (Red.), *The communication of emotion: Current research from diverse*

perspectives (s. 45–68). Jossey-Bass.

Egeland, C., Pedersen, E., Nordberg, T.H. & Ballo, J.G. (2021). *Barnefamilienes hverdagsliv i Norge 2021*. Arbeidsforskningsinstituttet. https://oda.oslomet.no/oda-xmlui/handle/11250/2788919

Eisenberg, N., Cumberland, A., & Spinrad, T. L. (1998). Parental socialization of emotion. *Psychological Inquiry, 9*(4), 241-273. https://doi.org/10.1207/s15327965pli0904_1

Eisenberg, N. (2020). Findings, issues, and new directions for research on emotion socialization. *Developmental Psychology, 56*(3), 664-670. https://doi.org/10.1037/dev0000906

Fabes, R. A., Eisenberg, N. & Bernzweig, J. (1990). *Coping with children's negative emotions scale (CCNES): Description and scoring* (Upublisert manuskript). Arizona State University. Arizona State University. https://www.public.asu.edu/~rafabes/cnesall.pdf

Fabes, R. A., Poulin, R. E., Eisenberg, N. & Madden-Derdich, D. A. (2002). The Coping with Children's Negative Emotions Scale (CCNES): Psychometric properties and relations with children's emotional competence. *Marriage & Family Review*, 34(3–4), 285–310. https://doi.org/10.1300/J002v34n03_05

Ford, B. Q., & Gross, J. J. (2019). Why beliefs about emotion matter: An emotion-regulation perspective. *Current Directions in Psychological Science*, 28(1), 74-81. https://doi.org/10.1177/0963721418806697

Fülöp, F., Bőthe, B., Gál, É., Cachia, J. Y. A., Demetrovics, Z. & Orosz, G. (2022). A two-study validation of a single-item measure of relationship satisfaction: RAS-1. *Current Psychology*, 41(4), 2109–2121. https://doi.org/10.1007/s12144-020-00727-y

Gottman, J. M., Katz, L. F., & Hooven, C. (1996). Parental meta-emotion philosophy and the emotional life of families: Theoretical models and preliminary data. *Journal of Family Psychology, 10*(3), 243-268. https://doi.org/10.1037/0893-3200.10.3.243

Gross, J. J. (1998). The emerging field of emotion regulation: An integrative review. *Review of General Psychology, 2*(3), 271-299. https://doi.org/10.1037/1089-2680.2.3.271

Gross, J. J. (2013). Emotion regulation: Taking stock and moving forward. *Emotion, 13*(3), 359–365. https://doi.org/10.1037/a0032135

Grusec, J. E. (2011). Socialization processes in the family: Social and emotional development. In S. T. Fiske, D. L. Schacter, & S. E. Taylor (Eds.), *Annual Review of Psychology*, 62, 243-269. https://doi.org/10.1146/annurev.psych.121208.131650

Haw, K. & Hadfield, M. (2011). *Video in social science research.* Routeledge.

Helland, M. S., Holt, T., Gustavson, K., Larsen, L., & Røysamb, E. (2023). Validation and short form development of Conflict and Problem-solving Strategy Scales. *Journal of Family Studies, 29*(2), 738-757. https://doi.org/10.1080/13229400.2021.1981977

Hellevik, O. & Hellevik, T. (2022). Verdier og verdiutvikling. I I. Frønes & L. Kjølsrød (Red.). *Det norske samfunn 3* (8.utg., s. 338-364). Gyldendal Akademisk.

Hendrick, S. S. (1988). A generic measure of relationship satisfaction. *Journal of Marriage and the Family*, 50(1), 93-98. https://doi.org/10.2307/352430

Hoff, E., & Laursen, B. (2019). Socioeconomic status and parenting. I Marc H. Bernstein (Red.) *Handbook of parenting, volume 2: Biology and ecology of parenting* (s. 421-447). Routledge.

Hollekim, R., Anderssen, N., & Daniel, M. (2016). Contemporary discourses on children and parenting in Norway: Norwegian Child Welfare Services meets immigrant families. *Children and Youth Services Review, 60*(1) 52-60. https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2015.11.004

Irwin, S., & Elley, S. (2011). Concerted cultivation? Parenting values, education and class diversity. *Sociology, 45*(3), 480-495. https://doi.org/10.1177/0038038511399618

Ivankova, N. V., Creswell, J. W., & Stick, S. L. (2006). Using mixed-methods sequential explanatory design: From theory to practice. *Field Methods*, 18(1), 3-20.

Jacobsen, M. B. (2024). *Selvmedfølelse hos foreldre: En kvalitativ studie i norsk kontekst.* [Masteroppgave]. Universitetet i Oslo. https://www.duo.uio.no/bitstream/handle/10852/113060/Selvmedf-lelse-hos-foreldre---en-kvalitativ-studie-i-norsk-kontekst.pdf?sequence=1&isAllowed=n

Kerig, P. K. (1996). Assessing the links between interparental conflict and child adjustment: The conflicts and problem-solving scales. *Journal of Family Psychology,* 10(4), 454–473. https://doi.org/10.1037/0893-3200.10.4.454

King, G. L., Kehoe, C. E., Havighurst, S. S., Youssef, G. J., Macdonald, J. A., Dunsmore, J. C., Berkowitz, T. S., & Westrupp, E. M. (2022). Creation of a short-form and brief short-form version of the coping with children's negative emotions scale. *Assessment*, *30*(6), 1947-1968. https://doi.org/10.1177/10731911221126919

Kitterød, R.H. (2022). Mot et symmetrisk foreldreskap? I I. Frønes & L. Kjølsrød (Red.). *Det norske samfunn 2* (8.utg., s. 107-130). Gyldendal Akademisk.

Klahr, A. M., & Burt, S. A. (2014). Elucidating the etiology of individual differences in parenting: A meta-analysis of behavioral genetic research. *Psychological Bulletin,* 140(2), 544–586. https://doi.org/10.1037/a0034205

Kjølsrød, L. (2022). Velferdsstaten – et system av delegert og kontrollert autonomi. I I. Frønes & L. Kjølsrød (Red.). *Det norske samfunn 3* (8.utg., s. 15-35). Gyldendal Akademisk.

Lang, A. C., Ankney, R. L., Berlin, K. S. & Davies, W. H. (2022). Development and validation of 18-item short form for the Parents as Social Context Questionnaire. *Journal of Child and Family Studies,* 31, 507–517. https://doi.org/10.1007/s10826-021-02177-x

Lee, E. (2023). Experts and parenting culture. I E. Lee, J. Bristow, C. Faircloth & J. Macvarish (Red.), *Parenting culture studies* (2. utg., s. 69-97). Springer Nature.

Lougheed, J. P., Brinberg, M., Ram, N., & Hollenstein, T. (2020). Emotion socialization as a dynamic process across emotion contexts. *Developmental Psychology*, 56(3), 553–565. https://doi.org/10.1037/dev0000801

Lozada, F. T., Halberstadt, A. G., Craig, A. B., Dennis, P. A., & Dunsmore, J. C. (2016). Parents' beliefs about children's emotions and parents' emotion-related conversations with their children. *Journal of* Child and Family Studies, 25, p. 1525-1538. https://doi.org/10.1007/s10826-015-0325-1

Lugo-Candelas, C. I., Harvey, E. A., Breaux, R. P. & Herbert, S. D. (2016). Ethnic differences in the relation between parental emotion socialization and mental health in emerging adults. Journal of Child and Family Studies, 25, 922-938. https://doi.org/10.1007/s10826-015-0266-8

Ma, J. (2020). Parenting in Chinese Immigrant Families: A Critical Review of Consistent and Inconsistent Findings. *Journal of Child and Family Studies*, 29, 831–844. https://doi.org/10.1007/s10826-019-01642-y

Maccoby, E. E., & Martin, J. A. (1983). Socialization in the context of the family: Parent-child interaction. I P. H. Mussen, & E. M. Hetherington (Red.), *Handbook of child psychology: Vol. 4. socialization, personality, and social development* (s. 1-101). Wiley.

Maccoby, E. E. (1984). Socialization and developmental change. *Child Development, 55*(2), 317-328.

https://doi.org/10.2307/1129945

Mackler, J. S., Kelleher, R. T., Shanahan, L., Calkins, S. D., Keane, S. P., & O'Brien, M. (2015). Parenting stress, parental reactions, and externalizing behavior from ages 4 to 10. *Journal of Marriage and Family*, 77(2), 388-406. https://doi.org/10.1111/jomf.12163

Macvarish, J. (2023). The politics of parenting. I E. Lee, J. Bristow, C. Faircloth & J. Macvarish (Red.). *Parenting culture studies* (s. 99-130). https://doi.org/10.1007/978-3-031-44156-1_4

Madsen, O. J. & von Soest, T. (2021). En plaget ungdomsgenerasjon? I G. Ødegård & W. Pedersen (Red.), *Ungdommen* (Kap. 9, s. 207–229). Cappelen Damm Akademisk. https://doi.org/10.23865/noasp.142.ch9

Mayhew, A. J., & Meyre, D. (2017). Assessing the heritability of complex traits in humans: Methodological challenges and opportunities. *Current Genomics,* 18(4), 332–340. https://doi.org/10.2174/1389202918666170307161450

McElwain, N. L., Halberstadt, A. G., & Volling, B. L. (2007). Mother- and father- reported reactions to children's negative emotions: Relations to young children's emotional understanding and friendship quality. *Child Development,* 78(5), 1407-1425. https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.2007.01074.x

McKee, L.G., DiMarzio, K., Parent, J., Dale, C., Acosta, J. & O'Leary, J. (2022). Profiles of emotion socialization across development and longitudinal associations with youth psychopathology. *Research on Child and Adolescent Psychopathology*, 50 (2), 193-210, https://doi.org/10.1007/s10802-021-00829-6

McNay, L. (2022). *The gender of critical theory: On the experiential grounds of critique*. Oxford University Press.

Morris, A. S., Silk, J. S., Steinberg, L., Myers, S. S., & Robinson, L. R. (2007). The role of the family context in the development of emotion regulation. *Social Development*, 16(2), 361-388. https://doi.org/10.1111/j.1467-9507.2007.00389.x

Nes, R. B. & Ørstavik, R. (2022). Psykisk helse og livskvalitet. I I. Frønes & L. Kjølsrød (Red.). *Det norske samfunn 3* (8. utg., s. 105-125). Gyldendal Akademisk.

Nygaard, E., Flatebø, P., Severinsen, Y., Andreassen, E. & Bekkhus, M. (2024). Resultater fra forskningsprosjektet Foreldrepraksis i Norge. Delrapport 1. Universitetet i Oslo. https://www.sv.uio.no/psi/forskning/prosjekter/foreldrepraksis-i-norge/publikasjoner/

Petersen, T., Hermansen, A. S. & Birkelund, G. B. (2022). Likestilling: kjønn, arbeid og familiepolitikkens gjennombrudd. I I. Frønes & L. Kjølsrød (Red.). *Det norske samfunn 2* (8. utg., s. 85-104). Gyldendal Akademisk.

Pons, F., & Harris, P. L. (2019). Children's understanding of emotions or Pascal's "error": Review and prospects. In V. LoBue, K. Pérez-Edgar, & K. A. Buss (Eds.), *Handbook of emotional development* (pp. 431–449). Springer Nature Switzerland AG. https://doi.org/10.1007/978-3-030-17332-6_17

Raeymaecker, K., & Dhar, M. (2022). The influence of parents on emotion regulation in middle childhood: A systematic review. *Children*, 9(8), 1200. https://doi.org/10.3390/children9081200

Raval, V. V. & Walker, B. L. (2019). Unpacking 'culture': Caregiver socialization of emotion and child functioning in diverse families. *Developmental Review*, 51, 146-174. https://doi.org/10.1016/j.dr.2018.11.001

Reece, H. (2013). The pitfalls of positive parenting. *Ethics and Education, 8*(1), 42–54. https://doi.org/10.1080/17449642.2013.793961

Samek, D., Koh, B. D., & Rueter, M. A. (2013). Overview of behavioral genetics research for family researchers. *Journal of Family Theory & Review*, 5(3), 214-233. https://doi.org/10.1111/jftr.12013

Sandberg, K. (2015). The convention on the rights of the child and the vulnerability of children. *Nordic Journal of International Law*, *84*(2), 221-247. https://doi.org/10.1163/15718107-08402004

Saunders, B., Sim, J., Kingstone, T., Baker, S., Waterfield, J., Bartlam, B., ... & Jinks, C. (2018). Saturation in qualitative research: exploring its conceptualization and operationalization. *Quality & Quantity*, 52, 1893-1907. https://doi.org/10.1007/s11135-017-0574-8

Severinsen, Y., Ystrom, E., Viana, K. M. P., Totsie, S., Bekkhus, M., Nygaard, E. & Bjørk, R., F., (under utvikling, a). *Determinants of parental emotion socialization behaviors: Insights from a large-scale population-based family study.*

Severinsen, Y., Ystrom, E., Viana, K. M. P., Totsie, S., Bekkhus, M., Nygaard, E. & Bjørk, R., F., (under utvikling, b). *Decoding Parents' Emotion Socialization Behaviors: Insights from a large-scale population-based twin study*.

Silva, R. R., Alpert, M., Pouget, E., Silva, V., Trosper, S., Reyes, K. & Dummit, S. (2005). A rating scale for disruptive behaviour disorders, based on the DSM-IV item pool. *Psychiatric Quarterly,* 76, 327-339. https://doi.org/10.1007/s11126-005-4966-x

Sirois, F. M., Bögels, S., & Emerson, L.-M. (2019). Self-compassion improves parental well[1]being in response to challenging parenting events. *The Journal of Psychology: Interdisciplinary and Applied*, 153(3), 327– 341. https://doi.org/10.1080/00223980.2018.1523123

Skinner, E., Johnson, S. & Snyder, T. (2005). Six dimensions of parenting: A motivational model. *Parenting-Science and Practice*, 5(2), 175-235. http://doi.org/10.1207/s15327922par0502_3

Smette, I. & Rosten, M.G. (2019). *Et iakttatt foreldreskap. Om å være foreldre og minoritet i Norge*. NOVA Rapport 3/2019.

Smette, I. & Hegna, K. (2021). Selvbestemmelse og selvregulering: Nye ele- videaler for ungdomsskolen. I G. Ødegård & W. Pedersen (Red.), *Ungdommen* (Kap. 5, s. 113–134). Cappelen Damm Akademisk. https://doi.org/10.23865/noasp.142.ch5

Smith, K. B. & Larimer, C. W. (2017). *The public policy theory primer (3. utg.).* Routeledge.

Sprenger, M., van Mourik, K., Joosse, E.D., van der Veek, S. M. C., Hosman, C., Jonkman, H., Kiefte-de Jong, J. C., Gebhardt, W. & Crone, M. R. (2025). Identifying Effective Components in Preventive Parenting Behaviour Change Interventions: A Meta-Analysis. *Journal of Child and Family Studies*, 34, 867–882. https://doi.org/10.1007/s10826-025-03049-4

SSB (2022a). *Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre.* SSB. https://www.ssb.no/befolkning/innvandrere/statistikk/innvandrere-og-norskfodte-med-innvandrerforeldre

SSB (2022b). *Inntekt of formue for husholdninger.* SSB. https://www.ssb.no/statbank/table/14484/tableViewLayout1/

SSB (2024a). *Befolkningens utdanningsnivå*. SSB. https://www.ssb.no/utdanning/utdanningsniva/statistikk/befolkningens-utdanningsniva

SSB (2024b). *Arbeidskraftundersøkelsen.* SSB. https://www.ssb.no/statbank/table/13760

Stefansen, K., Smette, I., & Strandbu, Å. (2018). Understanding the increase in parents' involvement in organized youth sports. *Sport, Education and Society,* 23(2), 162–172. https://doi.org/10.1080/13573322.2016.1150834

Strehlke, E., Bromme, R., & Kärtner, J. (2024). Whom to ask? Whom to trust? Parents' preferences for

sources of advice on social-emotional parenting issues. *Counselling Psychology Quarterly*, 1-20. https://doi.org/10.1080/09515070.2024.2331441

The KIDSCREEN Group Europe. (2006). *The KIDSCREEN questionnaires: Quality of life questionnaires for children and adolescents.* Pabst Science Publishers.

Thomassin, K., Bucsea, O., Chan, K. J., & Carter, E. (2019). A thematic analysis of parents' gendered beliefs about emotion in middle childhood boys and girls. *Journal of Family Issues,* 40(18), 2944-2973. https://doi.org/10.1177/0192513X19868261

Trifan, T. A., Stattin, H., & Tilton-Weaver, L. (2014). Have authoritarian parenting practices and roles changed in the last 50 years?. *Journal of Marriage and Family, 76*(4), 744-761. https://doi.org/10.1111/jomf.12124

Valsiner, J. (2000). *Culture and human development*. SAGE.

Viana, K. P., Gundersen, A. & Nygaard, E. (2021). *Evaluation of Foreldrehverdag.no: a qualitative study*. Report to Barne-, ungdoms-, og familiedirektoratet (Bufdir). https://www.sv.uio.no/psi/forskning/prosjekter/foreldrehverdag/viana_gundersen_nygaard_2021_finalreport_bufdir_foreldrehverdag.no.pdfhttps://www.sv.uio.no/psi/forskning/prosjekter/foreldrehverdag/viana_gundersen_nygaard_2021_finalreport_bufdir_foreldrehverdag.no.pdf

Vikeså, H. R. (2024). *Foreldres oppfatning av sosiale medierspåvirkning i deres foreldrepraksis. En kvalitativ studie om hvordan foreldre oppfatter at sosiale medier påvirker deres foreldrepraksis* [Masteroppgave]. Universitetet i Oslo. https://www.sv.uio.no/psi/forskning/prosjekter/foreldrepraksis-i-norge/publikasjoner/

Willig, C. (2013). *Introducing qualitative research in psychology* (3.utg.). Open University Press.

Wingard, L. (2019). Reconsidering emotion socialization research using case studies of naturally occurring parent–child interaction. *Qualitative Research in Psychology*, 19(2), 446–472. https://doi.org/10.1080/14780887.2019.1676848

Yaffe, Y. (2023). Systematic review of the differences between mothers and fathers in parenting styles and practices. *Current Psychology, 42*(19), 16011-16024. https://doi.org/10.1007/s12144-020-01014-6

Yoshikawa, H., Weisner, T. S., Kalil, A., & Way, N. (2008). Mixing qualitative and quantitative research in developmental science: uses and methodological choices. *Developmental Psychology*, *44*(2), 344. https://doi.org/10.1037/0012-1649.44.2.344

7 VEDLEGG

Vedlegg 1: Dimensjoner ved emosjonssosialiserende foreldrepraksis

Vi undersøkte om sammenhengene mellom dimensjonene var avhengig av bakgrunnsfaktorene kjønn, sosioøkonomi (inntekt, arbeidssituasjon og utdanning) eller fødeland (Vedleggstabell 1). Dette ble analysert ved å foreta univariate analyser med en av dimensjonene om gangen som avhengig variabel (f.eks. varme), mens den korrelerte dimensjonen (f.eks. avvisning), en av bakgrunnsfaktorene (f.eks. kjønn), og interaksjonen mellom i dette eksemplet avvisning og kjønn var uavhengige variabler. Interaksjonen mellom bakgrunnsvariabel og dimensjon var i alle analysene ubetydelig (eta squared ≤ ,004, p ≥ ,001, spesifikke resultater ikke vist). Det vil si at sammenhengene mellom de ulike dimensjonene er tilnærmet identiske på tvers av kjønn, sosioøkonomi og fødeland.

Vedleggstabell 1 Korrelasjon mellom dimensjoner av foreldrestiler og foreldrepraksis

	Varme	*Avvisning*	*Struktur*	*Kaos*	*Autonomi*	*Tvang*	*Støttende*	*Ikke-støttende*
Varme								
Avvisning	-,32*							
Struktur	,25*	-,14*						
Kaos	-,33*	,47*	-,26*					
Autonomi	,40*	-,20*	,23*	-,28*				
Tvang	-,27*	,51*	-,10*	,48*	-,19*			
Støttende	,34*	-,14*	,12*	-,20*	,47*	-,12*		
Ikke-støttende	-,20*	,11*	,04	,17*	-,24*	,16*	-,29*	

Note: Korrelasjon (r) mellom seks dimensjoner av foreldrestiler (målt med Parents as Social Context Questionnaire (PASCQ) (Skinner m.fl., 2005)) og støttende eller ikke-støttende emosjonssosialiserende foreldrepraksis (målt med Coping with Children's Negative Emotions Scale (CCNES) (Fabes m.fl., 1990, 2002)). N = 5046 til 5048. * p ≤ ,001

Vedlegg 2: Intervjuguide fokusgruppe

Hei, jeg heter […], og hun heter […] og vi kommer fra […]. Vi er veldig takknemlige for at dere har sagt ja til å stille til intervju i dag, og setter stor pris på deres bidrag til vårt prosjekt.

Dette forskningsprosjektet er en del av foreldrepraksis i Norge, som har som formål å samle kunnskap om og øke forståelsen av dagens foreldrerolle og hvordan foreldre i Norge har det i dag. Dette prosjektet er også med på å danne grunnlaget for våre masteroppgaver.

Jeg vil minne om at **det vil bli gjort lydopptak**, og derfor setter jeg pris på om kun en person snakker av gangen. All informasjon er taushetsbelagt, og vil bli slettet når studien er avsluttet. **Vi vil stryke alt av identifiserbar informasjon fra analyse og rapport**, slik at dere ikke skal kunne kjennes igjen. Jeg vil også be om at dere selv ikke deler denne gruppesamtalen med andre. D**ere kan til enhver tid trekke samtykket deres uten grunn**, og det kan også gjøres etter at intervjuet er ferdig – da er det bare å ta kontakt med Karine som er veileder eller Mona som er prosjektleder.

Selv om dette er et intervju, kan dere tenke på det mer som en samtale mellom alle i denne gruppen. **Dagens samtale skal handle om deres egne opplevelser av, tanker om og følelser rundt det å være forelder.** Dette er subjektivt, og derfor finnes det ingen rette og gale svar.

Intervjuet vil vare omtrent 1 og en halv time, og det er ikke planlagt noen pauser utover det dere selv ønsker. Så dersom dere har behov for en pause er det selvfølgelig bare å si ifra.

Har dere noen spørsmål før vi setter i gang?

Åpningsspørsmål (Parker et al., 2012):
Først ønsker vi at dere introduserer dere selv og forteller oss noe om hva barna deres gjør som får dere til å smile.

<u>Overgang 1:</u> Nå vil jeg gjerne snakke litt om deres tanker og følelser rundt det å være en forelder.
Tema 1: Tro og følelser rundt foreldreskap

1. Fri assosiasjonsteknikk: Skriv tre ord som kommer inn i tankene deres når dere hører ordet "foreldre". Be deltakerne om å skrive ordene i zoom-chatten.
   Notat 1 til intervjueren: Utforsk betydningen av ordene. Om de ordene er følelser undersøk hvordan disse følelsene kan ha endret seg over tid, det vil si fra barndom til ungdom, fra barn nummer 1 til barn nummer 2.
2. Hva er hovedutfordringene med å være en forelder tenker dere?
   Notat 1 til intervjueren: Hvis de nevner at håndtering av barns følelser er en av utfordringene, husk å utforske hvorfor.

<u>Overgang 2:</u> Dette prosjektet har også fokus på å forstå hvordan foreldre møter barnets følelser, så nå skal vi snakke litt mer om deres tanker og praksis rundt følelser i familien.

Tema 2: Foreldre og følelser

1. Hvordan viser og snakker dere om følelser i familiene deres?
Notat til intervjueren: Utforsk på hvilke måter følelser uttrykkes hjemme, om det prates mye om og hvilke regler som gjelder for hvilke følelser og i hvilken kontekst (hjemme, i offentligheten)
Follow-up om de ikke snakker om å prate om følelser: Er det viktig å snakke med barn om hva de føler? Hvorfor?

2. Hvordan tenker dere barn lærer om det de føler og hvordan de skal uttrykke det?

3. Tror dere følelser kan være skadelige?
   a. Hvorfor?
   b. Hvilke følelser?
   c. For hvem?
   d. I hvilke sammenhenger?

4. Vis scenen fra Inside-Out-filmen Inside Out Sadness comforts Bing Bong og deretter ta opp følgende spørsmål **(Stopp video på 1:43)**:
   a. Tenk dere at elefanten er barnet deres. Vil dere identifisere dere mer med måten den gule karakteren eller den blåe karakteren håndterte hans tristhet på?
   b. Hvis elefanten/barnet uttrykte sinne/hadde et sammenbrudd, ville reaksjonen deres vært den samme?
   c. Er det noen følelser som er vanskeligere å håndtere og snakke om?

<u>Overgang 3:</u> Nå vil jeg gjerne høre litt mer om hvordan måter å tenke og håndtere følelser på er lik eller forskjellig fra deres partner og deres foreldre.

Tema 3: Forskjeller og likheter i foreldres emosjonssosialisering, tro og atferd
Notat til intervjueren: I hele dette emnet, husk scenen fra filmen og deres egne eksempler gitt i forrige emne som en måte å sammenligne med de andre familiemedlemmene. Ville for eksempel partneren reagert på samme måte som han/hun ville gjort i filmscenen?

1. Hvordan vil dere beskrive måten følelser ble mottatt på av deres foreldre da dere var barn?
   a. Hvordan har måten følelser håndteres på endret seg i deres familier gjennom generasjonene?
   b. Er det noen ting foreldrene deres gjorde som dere vil ta med dere videre eller ikke i deres foreldrepraksis?
Notat til intervjueren: Utforsk håndtering av følelser om de ikke snakker om det.

2. Hva er likhetene og forskjellene mellom deres egen og partnerens stil når det gjelder å håndtere følelser?
   a. Hva tror dere forklarer disse likhetene/forskjellene?
   b. Ser dere disse likhetene/forskjellene som gunstige eller utfordrende når dere oppdrar barna deres?

c. Hvordan forhandler dere rundt disse forskjellene?

3. Tror dere partneren deres sin foreldrestil påvirker deres egen stil (og omvendt)? Hvis ja, på hvilke måter?
Notat til intervjueren: Prøv å utforske forskjellene i stilene deres i forhold til deres tidligere svar om følelser

Overgang 4: Nå vil jeg gjerne høre mer om hva dere tenker om andre forhold som kan påvirke foreldrestil, som kulturell bakgrunn og hvordan samfunnet fungerer.

Tema 4: Foreldreskap, samfunn og kultur

1. Tror dere at det finnes en kulturell norm for hva det vil si å være en god forelder her i Norge?
   a. Gjelder det samme for mødre og fedre?
   b. Kan dere gi meg et eksempel?
   Notat til intervjueren: Utforsk om det er spesielle sosiale miljøer, som f.eks., barnehage/skole

   For gruppen med ikke-norsk bakgrunn:
   c. Hva er forskjellene og likhetene mellom deres kultur og norsk kultur i forhold til å lære barna deres om følelser?
   d. Hvordan føles det for dere å være foreldre i en flerkulturell kontekst?
   Notat til intervjueren: Utforsk de potensielle utfordringene ved å oppdra barn i ulike kulturelle kontekster.
2. Hvis dere ønsker å søke etter støtte eller råd om det å være foreldre, hvor søker dere hjelp?
   tat til intervjueren: husk å utforske sosia
   a. Tror dere at deres foreldrepraksis har endret seg på noen måte etter råd fra disse kildene?
Notat til intervjueren: utforsk også om foreldrepraksis rundt håndtering av følelser har endret seg etter rådene.

3. Tenker dere at innhold fra sosiale medier påvirker deres foreldrepraksis?
   a. På hvilken måte?
   b. Hvorfor/hvorfor ikke?
   c. Hvilke temaer innen foreldreskap som diskuteres på sosiale medier synes dere er mest nyttige?

4. Blir dere påvirket av hva andre foreldre legger ut på sosiale medier om hvordan man skal være som forelder?

5. Blir dere påvirket av innlegg fra fagfolk, som psykologer, lærere eller pedagoger?
Notat til intervjueren: Undersøk om de ser effekten fra ulike sosiale aktører som positiv eller negativ.

6. Hvordan tror dere det ville vært å være en forelder uten sosiale medier?
   a. Om foreldrene snakker om barnas mediebruk: Foreldrene deres hadde ikke sosiale medier da de var foreldre. Tror dere det er annerledes for dere når det kommer til deres foreldrepraksis og bruken av sosiale medier?

Notat til intervjuer: Utforsk om de tror (og hvorfor) det ville være lettere å være forelder uten sosiale medier, som da foreldrene oppdro barn/ungdom.

Avsluttende spørsmål

1. Er det noe dere vil legge til i forbindelse med det vi har diskutert?
2. Hvilken del av samtalen var mest relevant for dere som forelder?

Notat til intervjueren: Undersøk også om det var temaer de fant mindre relevante.

Avslutningsvis: Kan dere fortelle oss noe dere er stolte av i deres rolle som foreldre?

Vedlegg 3: Intervjuguide fokusgruppe – selvmedfølelse

Informasjon og påminnelser:

Hei, og velkommen til fokusgruppeintervju. Jeg vil gjerne begynne med å si tusen takk for at dere har tatt dere tid til å stille opp og snakke med meg i dag. Mitt navn Marte, og jeg skal fungere som intervjuer. Dette forskningsprosjektet er en del av foreldrepraksis i Norge, og vil også være med på å danne grunnlaget for min masteroppgave.

Jeg tenkte jeg skulle gi noen påminnelser før vi begynner: vil bli tatt lydopptak, og derfor setter jeg pris på om kun en person snakker av gangen. All informasjon er taushetsbelagt, og vil bli slettet etter endt studie. Vi vil stryke alt av identifiserbar informasjon fra analyse og rapport, slik at dere ikke skal kunne kjennes igjen. Jeg vil også be om at dere selv ikke deler denne gruppesamtalen med andre. Det er fremdeles lov til å trekke seg uten grunn og uten konsekvenser, og det kan også gjøres etter at intervjuet er ferdig – da er det bare å ta kontakt med meg.

Dagens samtale skal handle om deres egne opplevelser av, tanker om og følelser rundt det å være forelder. Dette er subjektivt, og derfor finnes det ingen rette og gale svar.

Intervjuet vil vare omtrent 1 og en halv time, og det er ikke planlagt noen pauser utover det dere selv ønsker. Så dersom dere har behov for en pause er det selvfølgelig bare å si ifra så tar vi en pause.

Oppvarming:

Kort presentasjon: Skriv navnet ditt på bordkortet og presenter deg selv til gruppen (navn, alder, morsmål/kulturell bakgrunn, antall/alder på barn?)

Ordsky: De 2 første spørsmålene + spørsmål om selvmedfølelse danner ordskyer. Enten whiteboard, store ark eller menti.com

INTERVJUGUIDE:

Foreldrerollen:

Spørsmål/ordsky 1: skriv ned 3 ord du forbinder med foreldreskap (og utforsk betydningen av disse ordene fra foreldrenes perspektiv).

Spørsmål/ordsky 2: skriv ned minst 3 følelser du forbinder med å være forelder (utforsk hvordan disse følelsene kan ha endret seg over tid – f.eks. fra barndom til ungdom, fra barn 1 til barn 2).

Spørsmål 3: Hva er hovedutfordringene ved å være forelder? (utforsk potensielle forskjeller mellom foreldre

med 1 barn vs. foreldre med flere barn; alder på barn; følelser relatert til disse utfordringene).

a. Hva gjør du vanligvis når du er usikker på hvordan du skal håndtere en spesifikk situasjon med barnet ditt? F.eks. trass, eller en spesifikk utviklingsfase som seksuell utvikling hos tenåringer?

Mindfulness:

Spørsmål 4: Føler du oftest at du er tilstedeværende/mindful når du er med barnet/barna dine? Utforsk om dette skjer oftere under mer positive eller negative følelser, eller i hvilke situasjoner de synes det er vanskelige å holde seg mindful.

Bedriver du noen aktiviteter som forbindes med mindfulness? F.eks. meditasjon, yoga, trening utendørs.

Spørsmål 5: Hvis du registrerer at du har gjort noe du ikke burde i din foreldrepraksis, hvordan reagerer du på det? (Pleier du å overdrive/bli oppslukt i følelsene eller situasjonen, eller forsøker du å observere følelsene før du reagerer?)

Utforsk om de dømmer seg selv eller ikke godtar at de ikke klarer å gjøre det de tror de burde angående foreldrerollen – eller om de konstant evaluerer som egen prestasjon som forelder.

Skam:

Eksempel: Tenk deg at en venn forteller deg at hun skammer seg over foreldrepraksisen sin fordi hun ropte og kjeftet på barnet sitt da de var forsinket om morgenen.

Spørsmål 6: Har du selv følt på skam i forbindelse med din egen foreldrepraksis? Utforsk hvilke situasjoner dette gjelder, og hva de vanligvis gjør eller sier til seg selv når de skammer seg.

Spørsmål 7: Tror du skam kan bidra til at du lærer noe om foreldrerollen? Hvorfor/hvorfor ikke?

Common humanity:

Spørsmål 8: Snakker du med noen om utfordringene du opplever i foreldrerollen? Med hvem?

Spørsmål 9: Ser du disse utfordringene som noe vanlig og som er felles for alle foreldre, eller føler du deg alene som en forelder som gjør flere feil enn andre?

Self-kindness:

Spørsmål 10: Tenk igjen på vennen din som skammer seg over at hun ropte og kjeftet på barnet sitt om morgenen. Hva slags råd og støtte ville du gitt henne? Gir du samme type råd og støtte til deg selv?

Spørsmål 11: Føler du at du er snill med deg selv når foreldrerollen er vanskelig? Hvordan tror du din evne til å behandle deg selv på en vennlig og tålmodig måte påvirker deg som forelder?

Selvmedfølelse:

Spørsmål 12: Har du hørt om selvmedfølelse? I så fall hvor, og i hvilken forbindelse? (helsestasjon/fastlege/skole/barnehage/nett/bøker/andre steder).

Spørsmål/Ordsky 13: Hvordan forstår du ordet selvmedfølelse?

→ KORT FORKLARING AV BEGREPET

Spørsmål 14: Tror du selvmedfølelse er relevant for din foreldrerolle? På hvilken måte?

Spørsmål 15: Hva tenker du kan være hindringer for å være mer selvmedfølende?

Spørsmål 16: Har du noen forslag til hvordan samfunnet kan bidra til å redusere skamfølelse og øke selvmedfølelse – relatert til foreldreskap?

Spørsmål 17: I hvilken grad tror du den andre forelderen ville svart på samme måte som deg på disse spørsmålene?

Til slutt:

Spørsmål 18: Har vi glemt å spørre om noe? Eller er det noe mer du ønsker å si om temaet?

Vedlegg 4: Intervjuguide, individuelle intervju, sosioøkonomisk status

Intervjuguide

Svart: Leses opp høyt av intervjuer
Grønt: Private notater til intervjuer, leses ikke opp høyt
Blått: Merknad om temaoverganger, leses ikke opp høyt

Introduksjon
Hei. Jeg heter […], jeg kommer fra Universitet i Oslo. Jeg er veldig takknemlig for at du har sagt ja til å stille til intervju i dag, og setter stor pris på ditt bidrag til vårt prosjekt.
Dette forskningsprosjektet er en del av *Foreldrepraksis i Norge*, som har som formål å samle kunnskap om og øke forståelsen av dagens foreldrerolle og hvordan foreldre i Norge har det i dag. Studien utforsker foreldres opplevelser, tanker og følelser rundt foreldrerollen. Dette prosjektet er også med på å danne grunnlaget for vår hovedoppgave.

Jeg vil gjerne starte med å informere om at det vil bli tatt lydopptak. All informasjon er taushetsbelagt, og vil bli slettet når studien er avsluttet. Vi vil stryke alt av identifiserbar informasjon fra analyse og rapport, slik at du ikke skal kunne kjennes igjen. Det vil si at intervjuet er anonymt. Du kan til enhver tid trekke deg helt uten grunn og uten konsekvenser, og det kan også gjøres etter at intervjuet er ferdig – da er det bare å ta kontakt med oss, Karine, som er veileder, eller Mona, som er prosjektleder.

Dagens samtale skal handle om dine egne opplevelser av, tanker om og følelser rundt det å være forelder. Dette er helt subjektivt, og derfor finnes det ingen rette eller gale svar. Intervjuet vil vare omtrent en og en halv time. Det er ikke planlagt noen pauser utover det du selv ønsker. Dersom du har behov for en pause, er det selvfølgelig bare å si ifra, så tar vi en pause.

Åpningsspørsmål (Parker et al., 2012)
Notat til intervjueren: Spør om hvor mange barn og alderen til barna.

Først ønsker jeg å vite hva barnet ditt/barna dine gjør som får deg til å smile.

Overgang 1: **Nå vil jeg gjerne snakke litt mer om dine tanker og følelser rundt det å være en forelder.**

Tema 1: Introduksjon
1. Fri assosiasjonsteknikk: Si tre ord som kommer inn i tankene dine når du hører ordet "foreldre". Notat til intervjueren: Utforsk betydningen av ordene. Om ordene er navn på følelser, undersøk hvordan disse følelsene kan ha endret seg over tid. Det vil si fra barndom til ungdom, *og* fra barn nummer 1 til barn nummer 2.
2. Hva er hovedutfordringene med å være en forelder, tenker du? Notat til intervjueren: Dersom de nevner økonomi som en av utfordringene, husk å utforske hvorfor.

Overgang 2: **Nå skal vi snakke mer om din egen oppvekst og hvordan dine foreldre praktiserte foreldreskap og oppdragelse.**

Tema 2: Egne opplevelser/egen barndom

3. Hva er det første du tenker på når du ser tilbake på din egen barndom?
4. Hva var foreldrene dine spesielt opptatt av når det gjelder din oppdragelse/oppvekst?
5. Hvordan var den økonomiske situasjonen i familien din da du vokste opp?
   a. Hvordan opplever du at den [økonomiske situasjonen] påvirket deg?
6. Hvis foreldrene dine hadde hatt all penger i verden, tenker du at de ville gjort noe annerledes for deg?
7. Kan du fortelle meg om en positiv ting fra oppveksten din?
8. Kan du fortelle meg om én ting i oppveksten din som du kunne endret på [dersom det var mulig]? ***
9. Hva tar du med deg videre fra din egen oppvekst når det gjelder oppdragelse/foreldreskap?

Overgang 3: Nå skal vi snakke litt mer om det å være forelder og dine tanker og praksis i familien. Derfor vil jeg høre mer om hverdagen din i dag som forelder.

Tema 3: Tro, følelser og erfaring rundt egen foreldrepraksis

10. Kan du fortelle meg hva god foreldrepraksis betyr for deg?
11. Kan du fortelle meg om en hendelse hvor du opplever at du utøvde god foreldrepraksis? Hva gjorde du da?
12. Hvilke faktorer i livet ditt bidrar til at du utøver godt foreldreskap?
13. Er det noen praktiske faktorer som gjør det vanskelig å være forelder/utøve foreldrerollen?
    a. Praktiske ting handler mer om eks. skole, økonomi, ting man *gjør* i foreldrerollen.
14. Kan du fortelle meg om en stressende hendelse/situasjon knyttet til å være forelder? (Kan evt. sløyfes)
    a. Hva gjorde du?
    b. Hva var vanskelig?

15. Hvis du hadde hatt all tid i verden, ville du gjort noe annerledes for barnet ditt?
    a. Hvorfor? Notat til intervjueren: Undersøk om deltakeren for eksempel ønsker at de kunne bidra mer med mer hjelp til skolearbeid, deltakelse på foreldremøter, FAU, dugnader osv.

16. Hvis du hadde hatt all penger i verden, ville du gjort noe annerledes for barnet ditt?
    a. Hvorfor? Notat til intervjueren: Undersøk om fritidsaktiviteter.

17. Er det noen situasjoner der du har følt deg bekymret for hvordan økonomi påvirker din foreldrepraksis/-rolle? Hvis ja:
    a. Vil du fortelle meg om en hendelse/situasjon hvor du har følt at økonomi har påvirket din foreldrerolle? Notat til intervjueren: Undersøk disse aspektene, eks. "hva gjorde du da?"; "hva følte du da?"

18. Snakker du med barna dine om økonomi? Kan du gi meg et eksempel på en slik situasjon? Notat til intervjueren: Undersøk disse aspektene, eks. "hva gjorde du da?"; "hva følte du da?"

19. Tror du at barna dine oppfatter forskjellene i økonomi mellom ulike familier?
    a. På hvilken måte kommer dette til uttrykk på [tenker du]?

20. Er det noe spesielt du tenker at samfunnet du lever i, forventer av foreldre, som påvirker din praksis?
    a. Kan du gi meg et eksempel
    b. For etnisk ikke-norske foreldre: Opplever du at forventningene i det norske samfunnet er like eller forskjellige fra din egen kultur? I hvilke aspekter?

Overgang 4: Jeg vil gjerne høre om dine tanker og ønsker om ditt barns fremtid.

Tema 4: Ønsker for barnets fremtid

21. Jeg vil at du skal se for deg ditt barns fremtid. Kan du fortelle meg om hva som kommer inn i tankene dine da?
22. Hva innebærer suksess for barna dine?
    b. Oppfølgning: Jeg vil gjerne at du forteller meg mer om hvorfor dette er en suksess.

Notat til intervjueren: husk å spørre om økonomi tilknyttet disse spørsmålene.

23. Er det noen utfordringer du ser for deg at barnet ditt kan møte på i fremtiden? Som du har tenkt på eller vært bekymret for?
    c. Kan du beskrive noen situasjoner der du har følt deg bekymret for fremtiden til barnet ditt?

Overgang 5: Jeg lurer litt på om du har noen tanker om hva som kunne ha lettet på utfordringene som du har nevnt. For eksempel så nevnte du utfordringer med... Om de har nevnt en spesifikk utfordring, nevn denne igjen for å påminne deltakeren.

Tema 5: Refleksjon rundt hjelpetiltak

24. Hvis du trenger å søke hjelp eller råd om å være en forelder, hvor går du til?
    d. Er de nyttige? På hvilken måte?
25. Vi vet at det å være foreldre kan være utfordrende, at det tar mye tid og krefter. Derfor pleier vi å stille et helt åpent spørsmål. Hvis du kunne fått hjelp, til hva som helst; Hva slags hjelp hadde gjort en forskjell i livet ditt som forelder?
    e. Kan du gi meg noen konkrete eksempler?
    f. Hvordan hadde dette hjulpet deg?
    g. Hvem tenker du hadde hatt ansvar for å iverksette denne typen hjelpen?
    Notat til intervjueren: husk å utforske økonomiske hjelpemidler, som gratis barnehage/skole, andre gratis ting og tilbud, bedre tilgang på helsestasjoner, lavterskeltilbud.

Avsluttende spørsmål

1. Er det noe du vil legge til i forbindelse med det vi diskuterte?
2. Hvilken del av samtalen var mest relevant for deg som forelder?
   Notat til intervjueren: undersøk også om det var temaer de fant mindre relevante.

Avslutningsvis: Kan du fortelle oss noe du er stolt av i foreldrerollen din?

Tusen takk, igjen, for at du tok deg tid til å svare på disse spørsmålene, og for at du deltok i forskningsprosjektet vårt!

Vedlegg 5: Intervjuguide digitalt oppfølgingsintervju

Hei og velkommen til dette digitale oppfølgingsintervjuet etter videoobservasjonen som vi gjennomførte. Tusen takk for at du/dere stiller opp og slik hjelper oss med å få et innblikk i norsk familieliv. Grunnen til at vi ønsker å gjennomføre dette oppfølgingsintervjuet er at det er nyttig for oss å høre hvordan det var å gjennomføre videosamspillet. Vi vil også gjerne vise deg noen videoklipp som vi tenker at kan være av interesse. Grunnen til at vi vil vise deg dette er at vi vet at det kan gi oss en bedre forståelse av hvordan du er sammen med barnet ditt. Det er også fint for oss å vite om dette er typiske hendelser i hverdagen deres. Ofte når man er sammen med barn så må man både være tilstede her og nå, samtidig som man tenker over hva som skjedde i ettertid. Vi er opptatt av *din* opplevelse av situasjonen – det er altså ingen rette og gale svar.

La oss se på det første klippet (Hvilke tanker gjør du deg når du ser dette? Husker du hva du tenkte og følte?)

La oss se på det neste klippet.

La oss se på det siste klippet.

Vedlegg 6: Oversikt over hovedtema og undertema fra kvalitative data

Hovedtema 1: Foreldreskapets betingelser

Undertema 1.1: Mangel på tid

Foreldrene trenger tid til å lytte til og forstå barna sine. Dette kan være utfordrende i en hektisk hverdag. Noen strever med skyldfølelse pga. dette. For eksempel kan tid være viktig for å gi barna en "time-out", hvis man vil forstå vanskelige følelser som sinne uten å være krass som forelder.

Undertema 1.2: Mer kunnskap om barn

Mange foreldre opplever at de i dag har mer kunnskap og bevissthet om barns behov enn tidligere foreldre. Dette stiller nye krav til foreldrerollen. De må forhandle og forstå mer.

Undertema 1.3: Foreldreskapet er altoppslukende

Å være forelder er altoppslukende; kjærligheten og ansvaret er enormt - sterke følelser i sving.

Undertema 1.4: Samfunnspress, ungdomspress og samfunnsendringer

Foreldrene opplever at de må forberede barna for dagens konkurransesamfunn, og generelle samfunnsendringer som endrer barnas fremtidige betingelser. Ting blir røffere. Dette inkluderer ungdomspress, som viser til krav om klær, mote og annet gruppepress, at de skal oppdra selvstendige barn som også er robuste.

Hovedtema 1: Foreldreskapets betingelser

Hvilke forhold preger foreldrenes hverdag og deres muligheter til å utøve sitt foreldreansvar? Dette hovedtemaet viser til ulike forhold som preger foreldrenes foreldreskap, og som kontinuerlig må balanseres og monitoreres.

Undertema 1.5: Selvrealisering

Viser til ulike opplevelser av at foreldrerollen blir definerende for hvem informantene er. Foreldrerollen virker å føye seg inn i en rekke ulike forventinger om å være vellykket - finne seg selv - vise at man lykkes. Foreldrerollen er definerende for hvem man er, og man er forventet å være mer personlig involvert.t

Undertema 1.6: Generasjonsperspektiv

Erfaringer fra tidlig av, knyttet til egen oppvekst og minner om egne foreldre, preger informantenes i deres foreldregjerning. Både når det gjelder hva de ønsker å være, men også hva de ikke ønsker å være. Generelt opplever informantene at de snakker mer med sine barn om følelser og hvordan de har det, det er mer samarbeid og samhandling, sammenlignet med da de selv vokste opp.

Undertema 1.7: Kjønn i familien

Selv om foreldrene i det store og hele forsøker å behandle sine barn likt så spiller kjønnsnormer en rolle i emosjonssosialiseringen. Noen foreldre er ekstra opptatt av å hjelpe sine sønner med følelser, fordi de tenker at gutter har større utfordringer med dette. Andre foreldre er opptatt av at sønner må bli mer robuste, fordi mannsdominerte miljø oppfattes som mer maskuline og røffe.

Hovedtema 2: Foreldreskapets oppgaver

Undertema 2.1: Barn må forstås

Det forventes at foreldre tilstreber å forstå sine barn; være tilpasset deres individuelle behov - få normer - det er lov å være seg selv. Fokus på barnas følelser.

Undertema 2.2: Barn har ulike og unike behov

Barn har ulike behov som foreldrene må justere seg etter; både personlighet, interesser og alder.

Undertema 2.3: Barns følelser er alvor

Følelser skal anerkjennes og bekreftes. Man skal ikke kimse av følelser. Grenser over mot "Barn må forstås" og "Metaemosjoner".

Hovedtema 2: Foreldreskapets oppgaver

Sekketema for ulike forventinger som informantene oppfatter at foreldre blir møtt med i dagens samfunn. Foreldre skal være bevisst sine barns følelser. Men de skal også håndtere store endringer i samfunnet (f.eks. digitale medier, konkurranse i arbeidslivet osv.) Mye samfunnspress - barn forventes å lykkes. De må bli forberedt gjennom oppveksten. Barna må bli "robuste". Tørre å uttrykke følelser. De må tåle negative tilbakemeldinger

Undertema 2.4: Metaemosjoner

Foreldrene tenker at deres barn lærer om følelser hjemme. De har et ansvar som rollemodeller. Men samfunnet er også viktig.

Undertema 2.5: Foreldreskapets motsigende krav

Foreldrene beskriver motstridende krav; barn skal både bli forstått og møtt på følelser, samtidig som de må bli forberedt på at samfunnet er tøft. Til slutt i hovedtemaet "Foreldreskapets oppgaver", før hovedtemaet "Grensesetting..."

Hovedtema 3: Håndtering av følelser i hverdagen

Undertema 3.1: Avlede negative følelser

Beskrivelser av hvordan foreldre møter negative følelser ved å fokusere på noe positivt, heller enn å reagere med sinne eller være krass.

Undertema 3.2: Foreldre uttrykker egne følelser for å normalisere barns reaksjoner

Beskrivelser av hvordan foreldrene uttrykker følelser overfor sine barn i hverdagen.

Undertema 3.3: Tilrettelegger for følelser

Foreldrene legger ned en stor innsats i hverdagen for å tilrettelegge for at barna kan snakke om følelser. Dette kan være rundt middagsbordet eller andre faste rutiner i familielivet. Også pragmatiske "avtaler" for å regulere barnet til å passe inn.

Hovedtema 3: Håndtering av følelser i hverdagen

Hvordan følelser snakkes om i hverdagen. Pragmatisk håndtering av følelser i hverdagen. Pragmatisk "implementering" av kunnskap om følelser fra andre hovedtema (f.eks. "Metaemosjoner"). Dessuten; foreldrene opplever at den del lærdom forstår de først i etterkant av en erfaring. Men også egne reaksjoner i møte med barnas følelser. Balansere krav om anerkjennelse vs. grensesetting. Negative følelser blir jevnt over beskrevet som vanskeligere å håndtere enn positive. Dette hovedtemaet svarer på hvordan foreldre løser "Foreldreskapets oppgaver."

Undertema 3.4: Vanskelig å få tak i følelser

Barnas vanskelige følelser kan noen ganger være utfordrende å få tak i. Da må de "lirke og dra".

Undertema 3.5: Foreldreskapet er preget av prøving og feiling

Foreldrepraksis er noe som utvikles gjennom prøving og feiling. Foreldrene lærer ofte av å reflektere ver hendleser der de håndterte barnas følelser på "feil" måte. Foreldre kan ikke «hoppe» ut av øyeblikket.

Undertema 3.6: Kjenner sine barn

Noen informanter uttrykker selvsikkerhet når det gjelder hvordan de oppfatter sine barn. De forstår hvem barna "egentlig" er. En slags subjektdannende prosess? Uttrykk for en helhetlig forståelse av sine barn. Dette legger føringer for hvordan de forholder seg til det enkelte barn. En del av dialektikken som Maccoby (1984) beskriver?

Undertema 3.7: Foreldrestøtte

Foreldrene er klar over at det finnes mye informasjon om god foreldrepraksis. Noen innhenter info systematisk, men de fleste er tydelige på at de finner mest støtte hos familie og venner og foreldrene til barns venner. Generelle råd i media kan bli noe abstrakt. Generelle kurs til alle foreldre kan også oppleves noe irrelevant. Ikke alltid lett å følge gode råd.

Undertema 3.8: Ulike foreldrestiler i familien

Tendens til at mødre og fedre håndterer ulike følelser, selv om fedre er mer emosjonelt involvert enn tidligere generasjoner.

Undertema 3.9: Kultur og følelser

Selv om flerkulturelle foreldre slutter opp om den barnesentrerte holdningen så legger flere vekt på at de ønsker å videreformidle sin kulturelle bakgrunn til barna. De er også opptatt av at barna må lære seg å uttrykke følelser på ulike måter, avhengig av om de er i majoritetssamfunnet eller i familien.

Hovedtema 4: Fortolkning av følelser i hverdagen

Undertema 4.1: Artikulerer følelser

Beskrivelser av barns artikulering av følelser og foreldrenes forsøk på å oppmuntre til dette.

Undertema 4.2: Forklarer følelser

Foreldrene forsøker å sette følelsen i perspektiv - hvorfor den oppstår - hva slags hensikt den har. I lys av konteksten den oppstår i, plasserer følelser i tid og sted. Men anerkjenn og aksepter sterke følelser før man forklarer.

Undertema 4.3: Konkretiserer følelser

Mange foreldre sier at det er enklere å utforske og forklare følelser hvis man "tar følelsen i øyeblikket" - altså utforsker der og da.

Undertema 4.4: Utforsker følelser

Overlapper med de fleste andre kodene som omhandler følelser, men viser til mer eksplisitt tolkning av følelsenes uttrykk, hva den sier om barnas behov og eventuelle forsøk på å formidle dette til barna. Bruker ofte seg selv, for eksempel "mamma har også opplevd sinne".

Hovedtema 4: Fortolkning av følelser i hverdagen

Dette temaet viser til de ulike nyansene i foreldrenes følelsesmessige samspill med barna. For det meste basert på videosamspillsstudien, men også delvis på fokusgruppene og de individuelle intervjuene.

Undertema 4.5: Følelsenes motiv

Overlapper delvis med "Forklarer følelser", men mer fokusert på motiv - hvor kommer følelsen fra? Viktig å finne følelsens motiv for å forklare/artikulere, men også empatisere .Overlapper også med "Konkretiserer følelser".

Undertema 4.6: Tolker følelsesuttrykk

Foreldres tolkning av følelsesuttrykk - "der og da", i "real time". Men også mer helhetlig tolkning av en situasjon og større opplevelser.

Undertema 4.7: Barn og voksne snakker ulikt språk

Voksne og barn har ulike måter å kommunisere følelser. Kan være vanskelig å vurdere om barna forstår følelsesmessig hva foreldrene mener.

Hovedtema 5: Grensesetting i en barnesentrert tid

Undertema 5.1: Barn må ha respekt for andre

Viktig at barna lærer seg å respektere voksne, være høflige osv. Noen foreldre kalte det «gammeldags» oppdragelse».

Undertema 5.2: Barn må passe inn

Det er viktig at barna lærer å passe inn i samfunnet, for eksempel for å få venner. Dette kan f.eks. gå på klær og lignende, men også generell oppførsel.

Undertema 5.3: Barn må realitetsorienteres

Noen ganger føler foreldre behov for å forklare «realitetene» for barnet – hvilke forventninger som er realistiske, og behovet for å forstå krav fra andre, for eksempel lærere.

Undertema 5.4: Negative følelser må reguleres forståelsesfullt

Det å regulere følelser er i seg selv viktig ifølge foreldrene, særlig de negative. Noen ganger må de bare hjelpe barna med å ikke bli sinte eller lei seg. Dette kan være av hensyn til familielivet, eller at negative følelser som er ukontrollerte kan føre til senere vansker (f.eks. selvskading).

Hovedtema 5: Grensesetting i en barnesentrert tid

Ulike former for forsøk på å sette grenser og behov for å regulere barnas følelser i hverdagen slik at de tilpasser seg omgivelsene. Foreldrene oppgir ulike grunner for dette, men felles er at det er forsøk på å svare på "samfunnets mandat" til dem som foreldre om en demokratisk tilnærming til barn. Må tenke langsiktig og sette grenser, forberede barna for fremtiden. Grensesetting i en barnesentrert tid forutsetter en forståelsesfull grensesetting.

Undertema 5.5: Pragmatisk avtale

Improvisering for å få barn til å gjøre ting, holde ut, oppføre seg etc. Ofte basert på det de vet at barn liker, bruker "Forstår sine barn". Uttrykk for dynamisk prosess over tid?

Undertema 5.6: Forståelsesfull grensesetting i praksis

Det kan være utfordrende å sette grenser når man også skal forstå. Foreldrene forsøker derfor å kommunisere sine intensjoner. Opplever at barna nå til dags raskt oppfatter grensesetting som kjeft. Tolkningsoppgave mellom generasjonene? Foreldre er veiledere og støttespillere som forklarer sine intensjoner.

Undertema 5.7: Praktiske regler

Ulike regler i hverdagen/hjemmet som foreldrene synes er viktig å håndheve for å skape et godt famileliv. Mye av dette handler om å regulere sosiale medier i familiehverdagen.

Vedlegg 7: Tabeller med analyser av sammenheng mellom foreldrestress og foreldrestiler/praksis og utfall hos barna, hensyntatt bakgrunnsvariabler

Vedleggstabell 7.1 Analyse av hvordan foreldrestress og foreldres kjønn er relatert til foreldrestiler/-praksis og utfall hos barn

	Foreldre-stress	Kjønn	Totalt forklart variasjon
Varme[a]	,09*	,05*	,13*
Avvisning[a]	,33*	,01*	,33*
Struktur[a]	,02*	,00*	,02*
Kaos[a]	,15*	,01*	,15*
Autonomi[a]	,04*	,03*	,07*
Tvang[a]	,17*	,00*	,18*
Støttende[a]	,02*	,07*	,09*
Ikke-støttende[a]	,02*	,10*	,11*
Barnets livskvalitet[b]	,12*	,00	,12*
Barnets problematferd[b]	,14*	,00	,14*

Note: Tabellen viser resultater fra univariate variansanalyser som undersøker hvordan foreldrestress og kjønn er relatert til foreldrestiler/-praksis og utfall hos barnet. Det ble kjørt separate modeller for hver av de seks foreldrestilene (Parents as Social Context Questionnaire (PASCQ) (Skinner m.fl., 2005)), støttende eller ikke-støttende emosjonssosialiserende foreldrepraksis (Coping with Children's Negative Emotions Scale (CCNES) (Fabes m.fl., 1990, 2002)), barnets livskvalitet ((KIDSCREEN-10) (The KIDSCREEEN group Europe, 2006)); eller barnets problematferd (Parent rating scale for Distruptive Behavior (RS-DBD) (Silva m.fl., 2005)) som avhengige variabler. Analysene inkluderte foreldrestress (Parental stress scale (PSS) (Berry & Jones, 1995)) og kjønn som uavhengige variabler. Tallene i tabellen er partiell eta-squared, det vil si hvor mye hver uavhengig variabel forklarer variasjon i foreldrestil/-praksis etter at det er tatt hensyn til andre forklaringsvariabler i modellen. [a] N = 4779 [b] N = 4752
* p ≤ ,001.

Vedleggstabell 7.2 Analyse av hvordan foreldrestress og inntekt er relatert til foreldrestiler/-praksis og utfall hos barn

	Foreldre-stress	Inntekt	Totalt forklart variasjon
Varme[a]	,09*	,01*	,10*
Avvisning[a]	,33*	,01*	,33*
Struktur[a]	,02*	,00	,02*
Kaos[a]	,15*	,01*	,15*
Autonomi[a]	,04*	,01*	,05*
Tvang[a]	,17*	,00	,17*
Støttende[a]	,02*	,04*	,05*
Ikke-støttende[a]	,02*	,02*	,04*
Barnets livskvalitet[b]	,12*	,00	,12*
Barnets problematferd[b]	,13*	,01*	,14*

Note: Tabellen viser resultater fra univariate variansanalyser som undersøker hvordan foreldrestress og inntekt er relatert til foreldrestiler/-praksis og utfall hos barnet. Det ble kjørt separate modeller for hver av de seks foreldrestilene (Parents as Social Context Questionnaire (PASCQ) (Skinner m.fl., 2005)), støttende eller ikke-støttende emosjonssosialiserende foreldrepraksis (Coping with Children's Negative Emotions Scale (CCNES) (Fabes m.fl., 1990, 2002)), barnets livskvalitet ((KIDSCREEN-10) (The KIDSCREEEN group Europe, 2006)); eller barnets problematferd (Parent rating scale for Distruptive Behavior (RS-DBD) (Silva m.fl., 2005)) som avhengige variabler. Analysene inkluderte foreldrestress (Parental stress scale (PSS) (Berry & Jones, 1995)) og inntekt som uavhengige variabler. Tallene i tabellen er partiell eta-squared, det vil si hvor mye hver uavhengig variabel forklarer variasjon i foreldrestil/-praksis etter at det er tatt hensyn til andre forklaringsvariabler i modellen. [a] N = 4861 [b] N = 4841
* p ≤ ,001.

Vedleggstabell 7.3 Analyse av hvordan foreldrestress og arbeidssituasjon er relatert til foreldrestiler/-praksis og utfall hos barn

	Foreldre-stress	Arbeid	Totalt forklart variasjon
Varme[a]	,09*	,01*	,10*
Avvisning[a]	,33*	,01*	,33*
Struktur[a]	,02*	,00	,02*
Kaos[a]	,15*	,01*	,15*
Autonomi[a]	,04*	,01*	,05*
Tvang[a]	,17*	,00	,17*
Støttende[a]	,02*	,02*	,04*
Ikke-støttende[a]	,02*	,01*	,03*
Barnets livskvalitet[b]	,12*	,00	,12*
Barnets problematferd[b]	,14*	,00	,14*

Note: Tabellen viser resultater fra univariate variansanalyser som undersøker hvordan foreldrestress og arbeidssituasjon er relatert til foreldrestiler/-praksis og utfall hos barnet. Det ble kjørt separate modeller for hver av de seks foreldrestilene (Parents as Social Context Questionnaire (PASCQ) (Skinner m.fl., 2005)), støttende eller ikke-støttende emosjonssosialiserende foreldrepraksis (Coping with Children's Negative Emotions Scale (CCNES) (Fabes m.fl., 1990, 2002)), barnets livskvalitet ((KIDSCREEN-10) (The KIDSCREEEN group Europe, 2006)); eller barnets problematferd (Parent rating scale for Distruptive Behavior (RS-DBD) (Silva m.fl., 2005)) som avhengige variabler. Analysene inkluderte foreldrestress (Parental stress scale (PSS) (Berry & Jones, 1995)) og arbeidssituasjon som uavhengige variabler. Tallene i tabellen er partiell eta-squared, det vil si hvor mye hver uavhengig variabel forklarer variasjon i foreldrestil/-praksis etter at det er tatt hensyn til andre forklaringsvariabler i modellen. [a] N = 4881 [b] N = 4860 * p ≤ ,001.

Vedleggstabell 7.4 Analyse av hvordan foreldrestress og utdanning er relatert til foreldrestiler/-praksis og utfall hos barn

	Foreldre-stress	Utdanning	Totalt forklart variasjon
Varme[a]	,08*	,01*	,09*
Avvisning[a]	,33*	,01*	,33*
Struktur[a]	,02*	,00	,02*
Kaos[a]	,15*	,00	,15*
Autonomi[a]	,04*	,00	,04*
Tvang[a]	,17*	,00	,17*
Støttende[a]	,02*	,00	,02*
Ikke-støttende[a]	,02*	,02*	,04*
Barnets livskvalitet[b]	,12*	,00	,12*
Barnets problematferd[b]	,13*	,01*	,15*

Note: Tabellen viser resultater fra univariate variansanalyser som undersøker hvordan foreldrestress og utdanning er relatert til foreldrestiler/-praksis og utfall hos barnet. Det ble kjørt separate modeller for hver av de seks foreldrestilene (Parents as Social Context Questionnaire (PASCQ) (Skinner m.fl., 2005)), støttende eller ikke-støttende emosjonssosialiserende foreldrepraksis (Coping with Children's Negative Emotions Scale (CCNES) (Fabes m.fl., 1990, 2002)), barnets livskvalitet ((KIDSCREEN-10) (The KIDSCREEEN group Europe, 2006)); eller barnets problematferd (Parent rating scale for Distruptive Behavior (RS-DBD) (Silva mfl., 2005)) som avhengige variabler. Analysene inkluderte foreldrestress (Parental stress scale (PSS) (Berry & Jones, 1995)) og utdanning som uavhengige variabler. Tallene i tabellen er partiell eta-squared, det vil si hvor mye hver uavhengig variabel forklarer variasjon i foreldrestil/-praksis etter at det er tatt hensyn til andre forklaringsvariabler i modellen. [a] N = 4886 [b] N = 4865 * p ≤ ,001.

Vedleggstabell 7.5 Analyse av hvordan foreldrestress og fødeland er relatert til foreldrestiler/-praksis og utfall hos barn

	Foreldre-stress	Fødeland	Totalt forklart variasjon
Varme[a]	,09*	,00	,09*
Avvisning[a]	,33*	,00	,33*
Struktur[a]	,02*	,01*	,03*
Kaos[a]	,15*	,00	,15*
Autonomi[a]	,04*	,00	,04*
Tvang[a]	,18*	,00	,18*
Støttende[a]	,01*	,00	,02*
Ikke-støttende[a]	,02*	,02*	,04*
Barnets livskvalitet[b]	,12*	,01*	,12*
Barnets problematferd[b]	,13*	,00*	,15*

Note: Tabellen viser resultater fra univariate variansanalyser som undersøker hvordan foreldrestress og fødeland er relatert til foreldrestiler/-praksis og utfall hos barnet. Det ble kjørt separate modeller for hver av de seks foreldrestilene (Parents as Social Context Questionnaire (PASCQ) (Skinner m.fl., 2005)), støttende eller ikke-støttende emosjonssosialiserende foreldrepraksis (Coping with Children's Negative Emotions Scale (CCNES) (Fabes m.fl., 1990, 2002)), barnets livskvalitet ((KIDSCREEN-10) (The KIDSCREEEN group Europe, 2006)); eller barnets problematferd (Parent rating scale for Distruptive Behavior (RS-DBD) (Silva m.fl., 2005)) som avhengige variabler. Analysene inkluderte foreldrestress (Parental stress scale (PSS) (Berry & Jones, 1995)) og fødeland som uavhengige variabler. Tallene i tabellen er partiell eta-squared, det vil si hvor mye hver uavhengig variabel forklarer variasjon i foreldrestil/-praksis etter at det er tatt hensyn til andre forklaringsvariabler i modellen. [a] N = 4750 [b] N = 4723 * p ≤ ,001.

Vedlegg 8: Tabeller med analyser av sammenheng mellom sosioøkonomiske variabler, foreldrestiler/praksis og utfall hos barna, hensyntatt bakgrunnsvariabler

Vedleggstabell 8.1 Analyse av hvordan inntekt og kjønn er relatert til foreldrestiler/-praksis og utfall hos barn

	Inntekt	Kjønn	Totalt forklart variasjon
Varme[a]	,00	,04*	,04*
Avvisning[a]	,00	,00*	,00*
Struktur[a]	,00	,00*	,01*
Kaos[a]	,00	,00*	,00
Autonomi[a]	,00	,02*	,03*
Tvang[a]	,00	,00	,00
Støttende[a]	,01*	,05*	,08*
Ikke-støttende[a]	,00	,07*	,09*
Barnets livskvalitet[b]	,00*	,00*	,01
Barnets problematferd[b]	,01*	,00*	,02*

Note: Tabellen viser resultater fra univariate variansanalyser som undersøker hvordan foreldres inntekt og kjønn er relatert til foreldrestiler/praksis og utfall hos barnet. Det ble kjørt separate modeller for hver av de seks foreldrestilene (Parents as Social Context Questionnaire (PASCQ) (Skinner m.fl., 2005)); støttende eller ikke-støttende emosjonssosialiserende foreldrepraksis (Coping with Children's Negative Emotions Scale (CCNES) (Fabes m.fl., 1990, 2002)), barnets livskvalitet ((KIDSCREEN-10) (The KIDSCREEEN group Europe, 2006)); eller barnets problematferd ((Parent rating scale for Distruptive Behavior (RS-DBD) (Silva m.fl., 2005)) som avhengige variabler. Analysene inkluderte foreldres inntekt (inndelt i fem kategorier) og kjønn som uavhengige variabler. Tallene i tabellen er partiell eta-squared, det vil si hvor mye hver uavhengig variabel forklarer variasjon i foreldrestil/-praksis etter at det er tatt hensyn til andre forklaringsvariabler i modellen. [a] N = 4783 [b] N = 4766 * p ≤ ,001.

Vedleggstabell 8.2 Analyse av hvordan arbeidssituasjon og kjønn er relatert til foreldrestiler/-praksis og utfall hos barn

	Arbeids-situasjon	Kjønn	Totalt forklart variasjon
Varme[a]	,00	,04*	,04*
Avvisning[a]	,00	,00*	,00*
Struktur[a]	,00	,00*	,00*
Kaos[a]	,00	,00*	,01*
Autonomi[a]	,00	,03*	,03*
Tvang[a]	,00	,00	,00
Støttende[a]	,01*	,06*	,08*
Ikke-støttende[a]	,00	,08*	,09*
Barnets livskvalitet[b]	,00*	,00	,01*
Barnets problematferd[b]	,00	,00	,00

Note: Tabellen viser resultater fra univariate variansanalyser som undersøker hvordan foreldres arbeidssituasjon og kjønn er relatert til foreldrestiler/-praksis og utfall hos barnet. Det ble kjørt separate modeller for hver av de seks foreldrestilene (Parents as Social Context Questionnaire (PASCQ) (Skinner m.fl., 2005)), støttende eller ikke-støttende emosjonssosialiserende foreldrepraksis (Coping with Children's Negative Emotions Scale (CCNES) (Fabes m.fl., 1990, 2002)), barnets livskvalitet ((KIDSCREEN-10) (The KIDSCREEEN group Europe, 2006)); eller barnets problematferd (Parent rating scale for Distruptive Behavior (RS-DBD) (Silva m.fl., 2005)) som avhengige variabler. Analysene inkluderte foreldres arbeidssituasjon (inndelt i fem kategorier) og kjønn som uavhengige variabler. Tallene i tabellen er partiell eta-squared, det vil si hvor mye hver uavhengig variabel forklarer variasjon i foreldrestil/-praksis etter at det er tatt hensyn til andre forklaringsvariabler i modellen. [a] N = 4800 [b] N = 4782 * p ≤ ,001.

Vedleggstabell 8.3 Analyse av hvordan utdannelse og kjønn er relatert til foreldrestiler/-praksis og utfall hos barn

	Utdannelse	Kjønn	Totalt forklart variasjon
Varme[a]	,01*	,04*	,05*
Avvisning[a]	,01*	,00*	,01*
Struktur[a]	,00	,00*	,00
Kaos[a]	,00	,00*	,01*
Autonomi[a]	,00	,03*	,03*
Tvang[a]	,00	,00	,00
Støttende[a]	,01*	,07*	,07*
Ikke-støttende[a]	,01*	,08*	,10*
Barnets livskvalitet[b]	,00	,00	,00
Barnets problematferd[b]	,01*	,00	,01*

Note: Tabellen viser resultater fra univariate variansanalyser som undersøker hvordan foreldres utdannelse og kjønn er relatert til foreldrestiler/-praksis og utfall hos barnet. Det ble kjørt separate modeller for hver av de seks foreldrestilene (Parents as Social Context Questionnaire (PASCQ) (Skinner m.fl., 2005)), støttende eller ikke-støttende emosjonssosialiserende foreldrepraksis (Coping with Children's Negative Emotions Scale (CCNES) (Fabes m.fl., 1990, 2002)), barnets livskvalitet ((KIDSCREEN-10) (The KIDSCREEEN group Europe, 2006)); eller barnets problematferd (Parent rating scale for Distruptive Behavior (RS-DBD) (Silva m.fl., 2005)) som avhengige variabler. Analysene inkluderte foreldres utdannelse (inndelt i fem kategorier) og kjønn som uavhengige variabler. Tallene i tabellen er partiell eta-squared, det vil si hvor mye hver uavhengig variabel forklarer variasjon i foreldrestil/-praksis etter at det er tatt hensyn til andre forklaringsvariabler i modellen. [a] N = 4804 [b] N = 4786 * $p \leq ,001$.